

KAMU DESTEKLERİNDEN YARARLANAN KADIN GİRİŞİMCİLER:
ANKARA İLİ ÖRNEĞİ

Sevgi YAVUZ ÖZGÜL

TARAFINDAN

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜNE
SUNULAN TEZ

SOSYAL POLİTİKA ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

MAYIS, 2019

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

.....
Doç Dr. Seyfullah Yıldırım
Enstitü Müdür V.

Bu tezin Yüksek Lisans derecesi için gereken tüm şartları sağladığını tasdik ederim.

.....
Doç. Dr. Abdulkadir Develi
Anabilim Dalı Başkanı

Okuduğunuz ve savunmasını dinlediğimiz bu tezin bir Yüksek Lisans derecesi için gereken tüm kapsam ve kalite şartını sağladığını beyan ederiz.

.....
Prof. Dr. Erdal Tanas Karagöl
Danışman

Jüri Üyeleri

Prof. Dr. Erdal Tanas Karagöl (AYBÜ, İktisat)

Doç. Dr. Abdulkadir Develi (AYBÜ, Sosyal Politika)

Dr. Öğr. Üyesi Hatice Altunok (BAİBÜ, Kamu Yönetimi)

OK
Hatice

İNTİHAL

Bu tez içerisindeki bütün bilgilerin akademik kurallar ve etik davranış çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu beyan ederim. Ayrıca bu kurallar ve davranışların gerektirdiği gibi bu çalışmada orijinal olmayan her tür kaynak ve sonuçlara tam olarak atıf ve referans yaptığımı da beyan ederim; aksi takdirde tüm yasal sorumluluğu kabul ediyorum.

Sevgi Yavuz Özgül

ÖZET

KAMU DESTEKLERİNDEN YARARLANAN KADIN GİRİŞİMCİLER: ANKARA İLİ ÖRNEĞİ

Yavuz Özgül, Sevgi

Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Politika Anabilim Dalı

Tez Yöneticisi: Prof. Dr. Erdal Tanas Karagöl

Haziran 2019, 101 sayfa

Kadın girişimciliği, küreselleşmeye bağlı artan rekabet ortamında, oluşturacağı yeni ekonomik değerler ve fırsatlar sebebiyle büyümenin ve kalkınmanın önemli bir aktörü olarak değerlendirilmektedir. Türkiye'nin ekonomik ve sosyal gelişimine katkıda bulunmak adına, ülkenin yarı nüfusunu oluşturan kadınların; girişimciliğini destekleyerek teşvik etmek ve sayılarını artırmak, var olan kadın girişimcileri güçlendirmek ve global bir köy haline gelen dünya pazarıyla entegrasyonunu sağlamak amacıyla kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarınca yapılacak tüm çalışmalar önemlidir. Türkiye'nin ekonomisi dikkate alındığında, ekonomiyi büyütmeyen, kullanılmayan kadın potansiyelinin etkin hale getirmenin, refaha ulaşmanın ve yeni iş alanları oluşturmanın yolunun kadınların girişimcilik çalışmalarının desteklenmesinden geçtiğini önemle ifade etmek gerekmektedir.

Bu araştırmanın amacı, Ankara'da yaşayan çeşitli kurumlardan destek almış girişimci kadınların tecrübelerinden hareketle, bu kadınların ne tür projeler yaptıklarını, işlerini nasıl kurduklarını ve ne çeşit engellerle karşılaştıklarını incelemektir. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış ve bu nitel çalışmayı yürütmek için fenomenolojik araştırma stratejisi uygulanmıştır. Ayrıca derinlemesine görüşme yöntemi ile 15 kadın

girişimciyle araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılarak görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara ulaşmak için özellikle bu alanda alışan STK'lar ziyaret edilmiş ziyaret esnasında bira kadına ulaşılmış sonrasında destek almış bu kadınların yönlendirmeleri ile diğer katılımcılara ulaşılmıştır.

Araştırmanın sonucunda; kadınların girişimci olmak için cinsiyet perspektifli engellerinin ve sorunlarının yanında, sermaye eksikliğinden, bürokratik engellerden, eğitiminden ve örgütlenmesinden de kaynaklı engellerinin bulunduğu görülmüştür. Girişimci kadınların kendi işletmelerini kurma ve yürütme sürecinde aldıkları danışmanlık, hibe ve kredi, mentorlük vb. destekler onları bu süreçte cesaretlendirmektedir. Fakat özellikle kamu desteklerinden yararlanması esnasında destek veren kurumdan kaynaklı yaşanılan sorunların kadınları, o desteği almaktan vazgeçirecek kadar motivasyonlarını etkilediği görülmüştür. Elde edilen bulgular, kadın girişimciliğini büyük ölçüde destekleyen, sürdürülebilirliğini sağlayan ve teşvik eden kurumsal bir desteğin olmadığını ortaya koymuştur.

Bu doğrultuda çalışmada kadın girişimcilik kavramı, girişimci olan kadının topluma sağladığı faydalar, kadının çalışma hayatındaki durumu incelenmiştir. Kadın girişimciliğinin özellikleri, tipleri, erkek ve kadın girişimcilerin karşılaştırılmaları, sorunları ve engelleri, Dünya'da ve Türkiye'de kadın girişimciliği, kadın girişimciliğini teşvik eden kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları ile uluslararası kurumlar araştırma içinde ayrı başlıklar halinde sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kadın girişimciliği ve sorunları, kadın istihdamı, kamu desteği, kadın girişimciliğini destekleyen kurumlar

ABSTRACT

WOMEN ENTREPRENEURS BENEFITING FROM PUBLIC SUPPORTS: CASE OF ANKARA PROVINCE

Yavuz Özgül, Sevgi

Master's Thesis, Department of Social Policy

Thesis Supervisor: Prof. Dr. Erdal Tanas Karagöl

June 2019, 101 pages

Women entrepreneurship is recognized as an important factor in growth and development because of the new economic values and opportunities that will be created in an environment of increasing competition due to globalization. The efforts to be carried out by the public, private sector and non-governmental organizations in order to support and encourage the entrepreneurship of women, which constitute half of the national population, for the sake of contributing to economic and social development of Turkey and to strengthen the existing women entrepreneurs and integrate them with the world market that has become a global village are very important. Considering that Turkey economy, it is important to emphasize that the way to grow the economy, to reach prosperity, to activate the unused potential of women, and to create new jobs is through encouraging women's entrepreneurial activities.

The purpose of this research is to examine what kind of projects the entrepreneurial women who have received support from various institutions living in Ankara, how they have established their businesses and what kind of obstacles they encounter based on their experience. In this study, qualitative research method is utilised, and phenomenological research strategy is applied to execute this qualitative study. In addition, interviews with 15 women entrepreneurs have been conducted through in-depth interview method by using semi-structured interview forms prepared by the researcher. In order to reach participants,

NGOs particularly working in this field were visited and during these visits, some of these entrepreneur women were accessed, and later on other participants were accessed thanks to the guidance of these women who had been supported previously.

As a result of this research, it is observed that along with gender-based obstacles and problems, women encounter obstacles arising from lack of capital, bureaucratic problems, education and organisation, and in the meantime, there is no institutional support that extensively supports women entrepreneurship, ensures and promotes its sustainability. Consultancy, grant, credit, mentorship and etc. supports received by women entrepreneurs during the process of establishing and executing their own businesses encourage them throughout this process. However, it is seen that the problems occurred because of the supporting institution while taking advantage of those public supports particularly effect women entrepreneurs' motivations in so much that they give up to receive this support. Acquired results show that there is no institutional support that supports women entrepreneurship widely, provides its sustainability and promotes it.

Therefore, the concept of women entrepreneurship and the women entrepreneurs' benefits to society will be examined in detail in this study. Women's status in working life, the characteristics and types of women entrepreneurship, comparison of men and women entrepreneurship, the problems and obstacles thereof, women's entrepreneurship in the world and Turkey, and public institutions and organizations, non-governmental organizations, and international organizations supporting women entrepreneurship were examined under separate headings.

Key Words: Women entrepreneurship and its problems, women employment, public support, institutions supporting women entrepreneurship

İTHAF

**ANNEME, BABAMA, EŞİME
VE ÇOCUKLARIMA**

TEŞEKKÜR

Bu teze başlarken beni her anlamda özgür bırakan, tezimin planlanması ve yürütülmesinde beni destekleyen sayın hocam Prof. Dr. Erdal Tanas KARAGÖL'E teşekkür gönül borcumdur.

Sevgili eşim Arda Hakan, kıymetli yavrularım Anıl Eray ve Aden Ela'ya sabırları, sevecenlikleri ve yardımlarından dolayı, tezimin her adımında beni sürekli cesaretlendiren annem Ayőe Yavuz ve babam Muhsin Yavuz'a sonsuz teşekkürler.

İÇİNDEKİLER

İNTİHAL.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İTHAF	viii
TEŞEKKÜR.....	ix
İÇİNDEKİLER.....	x
TABLolar LİSTESİ.....	xii
KISALTMALAR LİSTESİ	xiii
BÖLÜM 1	1
1.1.GİRİŞ	1
BÖLÜM 2	5
KAVRAMSAL ÇERÇEVE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ.....	5
2.1.Kadın Girişimcilerin Özellikleri	10
2.2.Kadın Girişimci Profili ve Tipleri.....	13
2.2.1.Goffee ve Scase'e Göre Kadın Girişimci Tipolojisi	14
2.2.2.Dorothy P. Moore'a Göre Kadın Girişimci Tipolojisi	16
2.3.Kadınların Girişimci Olma Nedenleri.....	17
2.5.Dünya'da Kadın Girişimciliği	21
BÖLÜM 3	25
TÜRKİYE'DE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ VE DESTEKLER	25
3.1.Türkiye'de Kadın Girişimciliğinin Gelişimi ve Mevcut Durum	25
3.2.Türkiye'de Kadın Girişimciliğini Destekleyen Kurum ve Kuruluşlar	34
3.2.1.Kadın Girişimciliğini Destekleyen Sivil Toplum Kuruluşları	35
3.2.2.Kadın Girişimciliğini Destekleyen Kamu Kurum ve Kuruluşları.....	38
3.2.3.Kadın Girişimciliğini Destekleyen Uluslararası Kurumlar	44

BÖLÜM 4	47
METODOLOJİ VE VERİLER	47
4.1. Araştırmanın Yöntemi	47
4.1.1. Örneklem Grubu.....	48
4.1.2. Yarı Yapılandırılmış Görüşme	50
4.1.3. Veri Toplama Süreçleri	50
4.2. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	52
BÖLÜM 5	53
BULGULAR VE YORUM	53
5.1. Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Sorunlar	59
5.1.1. Finansal Zorluk / Sermaye Eksikliği	60
5.1.2. Toplumun Geleneksel Bakış Açısı.....	62
5.1.3. Cinsiyete Dayalı Rol Ayrımcılığı ve Esnek Çalışmama Sorunu.....	63
5.1.4. Cinsel ve Duygusal Taciz.....	65
5.1.5. Bürokratik Engeller	65
5.1.6. Basmakalıp Yargılar (Güvensizlik, Tecrübesizlik ve Başarısızlık Beklentisi) ...	67
5.1.7. Eğitim Düzeyinin Yetersiz Olması	68
5.1.8. Girişimci Kadın Rol Model Eksikliği	71
5.1.9. Örgütlenememe	71
BÖLÜM 6	74
SONUÇ	74
REFERANSLAR	79
EK.1. BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU	88
EK 2. YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU	90
EK 3. GÖRÜŞME ÖRNEĞİ	92
EK 4. TEZ FOTOKOPİSİ İZİN FORMU	100
EK 5. ETİK KURULU RAPORU	101

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Kadın Girişimcilerin Gütüleri.....	13
Tablo 2. Kadınların Girişimci Olma Nedenleri	18
Tablo 3. Türkiye’de İşgücüne Katılım ve İstihdam Oranı (15+Yaş).....	29
Tablo 4. 2016 Yılı İşgücüne Katılım Ve İstihdam Oranı (AB-28 Ve Bazı AB Ülkeleri) (15+ Yaş).....	30
Tablo 5. Kadın İstihdamının Sektörel Dağılımı.....	31
Tablo 6. İstihdam Edilenlerin Cinsiyete Göre İşteki Durumu	32
Tablo 7. Eğitim Düzeyine Göre İşgücüne Katılım Oranı (15+ Yaş).....	32
Tablo 8. Örneklemin Betimleyici Özellikleri	49

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	:Avrupa Birliği
ABİGEM	:Avrupa Birliği Türkiye İş Geliştirme Merkezleri Ağı
ANGİKAD	:Girişimci İş Kadınları Derneği
BM	:Birleşmiş Milletler
CEDAW	:Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi
Eurostat	:Avrupa Birliği İstatistik Ofisi
GAP-GİDEM	:Güneydoğu Anadolu Projesi Girişimci Destekleme ve Yönlendirme Merkezi
GEM	:Global Entrepreneurship Monitor (Küresel Girişimcilik Monitörü)
ILO	:International Labour Organization (Uluslararası Çalışma Örgütü)
KADAV	:Kadınlarla Dayanışma Vakfı
KAGİDER	:Türkiye Kadın Girişimciler Derneği
KAMER	:Kadın Merkezi
KEDV	:Kadın Emegini Değerlendirme Vakfı
KEİG	:Kadın Emegi ve İstihdamı Girişimi
KOBİ	:Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
KOSGEB	:Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KSGM	:Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü
MEKSA	:Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayi Tesisi Vakfı
OECD	:The Organisation of Economic Co-operation and Development (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)
STK	:Sivil toplum Kuruluşu

TESK	:Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyonu
TKDK	:Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu
TOBB	:Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TOSYÖV	:Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticiler Vakfı
TTGV	:Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı
TÜBİTAK	:Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
UNDP	:Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı

BÖLÜM 1

1.1.GİRİŞ

Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçilmesiyle, ekonomideki fiziki gücün yerini, fikri ve zihinsel emek almış fikri emeğin de en önemli boyutunu girişimcilik faaliyetleri oluşturmuştur. 1970-1980’li yıllarda iletişim ve bilgi teknolojilerindeki gelişmelere bağlı olarak sosyal hayattaki değişmelerin başlaması ile kadınların girişimciliğe uygun oldukları olgusu sadece kadınlarca değil, toplumun diğer kesimlerince de keşfedilmeye başlanmıştır. Bilgi çağı, yeni etkin ve hareketli yapısı ile sanayi çağına göre kadınlara çok daha fazla girişimcilik imkânı tanıyarak, kadınların ekonomide aktif rol almalarını sağlamış, kadın girişimcilere büyük fırsatlar sunmuştur (Top, 2006, s. 21). Fakat yine de Dünya nüfusunun yaklaşık yarısını oluşturan kadınların, iş gücüne ve ekonomik faaliyetlere katılım oranı oldukça düşüktür. Aynı durum Türkiye’de de geçerli olup kadınların özellikle girişimcilik faaliyetlerinin genel olarak düşük olmasının yanında erkeklere göre kadın girişimci sayısının daha da az olduğu bilinen bir gerçektir. 2016 yılı TÜİK verilerine göre Türkiye genelinde sahibi kadın olan işletmelerin oranı %18,7 iken, erkek oranı %81,3’tür (TÜİK, 2016).

Bir toplumun gelişmesi, kalkınması ve refah seviyesinin yükseltilmesi girişimcilerine bağlıdır. Girişimcilik, gelişmekte olan ülkeler için kalkınmanın, geri kalmış ülkeler için yapılanmanın, gelişmiş ülkelerde ise yeni zenginlik ve refah yaratmanın dinamosudur. Yeni işletme, yeni ürün ya da yeni hizmet anlayışları ile ekonomiye dinamizm katarak gayri safi milli hasılaya katkıda bulunmak, ekonomik değer yaratmanın sürükleyici gücüdür. İşte tam da bu noktada ekonomik değer yaratmanın kaynağı da girişimsel beceriler ve faaliyetlerdir (Naktiyok, 2004, s. 11).

Girişimci, pazardaki fırsatları tespit eden, bu fırsatları ve müşterideki talepleri iş fikrine dönüştüren, ihtiyacı olan kaynakları bir araya getirerek işletme kuran ve bu süreçte tüm riski alan kişidir (Ağca & Yumuşakipek, 2015, s. 17). Farklı sektörde ve alanda faaliyet gösterse de girişimcilere özgü, “yenilikçilik, bağımsız olma arzusu, risk alma eğilimi, kendine güven, başarı ihtiyacı ve yaratıcılık” gibi karakteristik özellikler söz konusudur.

Kalkınma hedefine ulaşmada insanın vazgeçilmez bir unsur olduğu dikkate alındığında bu karakteristik özellikleri taşıyan kadınların da göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Dolayısıyla kadının eğitim ve tüm fırsatlardan yararlanmasına, istihdam ve iş gücüne katılımına, girişimciliğinin desteklenmesine, yetki ve karar mekanizmalarında bulunmasına önem verilmesi gerekmektedir.

Kalkınmanın sürdürülebilmesi ve ekonomik büyümenin devamının sağlanabilmesi için tüm kıt kaynakların da etkin kullanılması gerekmektedir. Tarih boyunca kendilerine yüklenen ve nasırlaşmış olan kodlar neticesi arka plana bırakılmış kadınların konumunu güçlendirmek onları, yok hükmünde bırakılan alandan çıkarmak toplumların önemli hedefleri arasında yer almalıdır. Dolayısıyla sürdürülebilir ekonomik büyüme ile dengeli ve adaletli bir sosyal kalkınma için beşeri sermayenin yarısını oluşturan kadınların, iş hayatına katılmaları hem kendileri hem de yaşadıkları toplum için önem taşımaktadır. Kadının iş gücü piyasasında var olması, ekonomiye ivme kazandıracaktır. Bu sebeple, kadın girişimciliğinin, yeni iş sahaları oluşturması, yeni istihdam fırsatları yaratması ve ülke ekonomisine katma değer sağlaması açısından dikkate alınması gerekmektedir.

Ayrıca kadınlar birer birey olarak değerlendirildiğinde, ailedeki sorumlulukları ve annelik rollerinin büyük etkisi ile kariyer merdivenlerini istedikleri gibi çıkamadıkları ve çalışma hayatlarına ara vermek zorunda kaldıkları görülmektedir. Kadınlar için çalışma hayatına farklı bir noktadan bile olsa devam etme imkânını sunan girişimcilik, kendini gerçekleştirebilme fırsatını veren aynı zamanda iş-aile sorumlulukları dengesini sağlayabilecek bir faaliyet alanı olarak kadınların ilgisini çekmektedir (Orhan & Scott, 2001, s. 233). Dolayısıyla ülkelerin refah düzeyini yükselttiği, sosyal adaleti desteklediği küresel ölçekte kabul gören girişimcilik faaliyetleri, devletler ve uluslararası örgütler tarafından da desteklenmeye başlanmıştır. Bu itibarla toplumun yarı nüfusunu oluşturan kadınların da atıl kaynak olmaktan çıkarılıp, ülke kalkınmasında itici güç olması yolunda kadın girişimciliğine de destek verilmesi gerekmektedir. Bu konuda kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları tarafından yapılacak çalışmalar önemlidir. Dolayısıyla kamu kurum ve kuruluşlarından sağlanan desteklerin hedefledikleri başarı durumlarının yanında, kadınların bu süreç içinde karşılaştıkları sorunları ve engelleri düzeltmeye yönelik olumlu yönde katkı yapıp yapmadığı da dikkate alınması gerekmektedir.

Araştırmanın önemi, kadın girişimci adaylara girişimciliğin önündeki en büyük engel olan ekonomik kaynaklara ulaşım ve mevcut finansal kaynaklara erişim konularında referans

kaynak olmanın yanı sıra, verilen desteklerinin başarı durumlarına odaklanılarak sorunların tespiti üzerine yoğunlaşmakta olmasıdır. Dolayısıyla yapılan çalışma, kamu politikaları açısından bakıldığında verilen desteklerin uygulanma aşamasında hangi sorunlarla karşılaştığını gözlemleyerek bu konuda politika yapıcıların yeni çözüm önerileri geliştirmesine katkı sağlayacaktır. Bu fenomenolojik araştırmanın amacı, Ankara’da yaşayan çeşitli kurumlardan destek almış girişimci kadınların tecrübelerine dayanarak kendi işletmelerini nasıl kurduklarını ve ne tür engellerle karşılaştıklarını incelemektir. Tanım olarak fenomenolojik araştırma, araştırmacının katılımcılarca tanımlanmış şekli ile bir fenomenle ilgili kişilerin yaşadıkları deneyim ve tecrübelerini betimlediği ve kaynağını felsefe ve psikolojiden almış bir araştırma desenidir (Creswell, 2017, s. 14). Konu ile ilgili yapılan literatür taramasında, kadın girişimcilere verilen desteklerle ilgili bilgilendirmenin daha çok kurum bazında, sadece aktörlerin isimleri kullanılarak sunulduğu ya da söz konusu kurumların mevzuatına, amacına ve misyonuna vurgu yapılan konu başlıklarından oluştuğu gözlemlenmiştir. Bu araştırmanın, kurum başlığı altında verilen destek programlarının ismi, kimlerin yararlanabileceği ve hangi destek kalemlerini içerdiği özellikle mevzuata değinmeden sunması açısından literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın soruları şunlardır;

- ✓ Kadınlar kamu kurum ve kuruluşlarından destek alma sürecinde ne tür tecrübeler yaşamıştır?
- ✓ Kadınların girişimcilikte karşılaştıkları engeller ve sorunlar nelerdir?

Bu çalışma altı bölümden oluşmaktadır. Giriş olarak adlandırılan ilk bölümde tezin konusu, araştırma probleminin niteliği ve kapsamı açıklanmaya çalışılmış ayrıca tezin amacı ve önemi ifade edilmiştir.

İkinci bölümde kadın girişimciliğinin teorik ve kavramsal çerçevesine yer verilmiştir. Kadın girişimcilerin özellikleri, profili ve tipleri, kadın-erkek girişimcilerin karşılaştırılması ve Dünya’da kadın girişimciliği konuları ayrı başlıklar halinde incelenmiştir.

Tez çalışmasının üçüncü bölümü “Türkiye’de Kadın Girişimciliği ve Destekler” ana başlığı altında ülkedeki kadın girişimciliğinin gelişimi ve mevcut durumu hakkında bilgi verilmeye çalışılmış, kadın girişimciliğini destekleyen kurum ve kuruluşlar; STK, kamu kurum ve kuruluşları son olarak uluslararası kurumlar başlığı altında okuyucu ile paylaşılmıştır.

Dördüncü bölüm “Metodoloji ve Veriler” başlığı altında araştırmanın modeli, örnekleme ve veri toplama araçları detaylandırılarak saha çalışmasının hikâyesi sunulmaya çalışılmıştır.

Beşinci bölümde ise sahada katılımcılarla yapılan görüşmelerden elde edilen verilere bağlı olarak bulgular ortaya konulmuş, konuya ilişkin yorumlar ve analizlerde bulunulmuştur.

Son bölüm olan altıncı bölümde “Sonuç” başlığı altında çalışmanın ulaştığı sonuca yer verilmiştir.

BÖLÜM 2

KAVRAMSAL ÇERÇEVE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ

Sanayi Devrimi ile birlikte ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda gerçekleşen değişimler, iş hayatına da etki etmiştir. Bu süreçte, toplum tarafından tanımlanmış cinsiyet rollerine bağlı olarak kadınlara yüklenen ev ve el işi misyonları da anlamlı değişimlere uğramıştır. Çalışma hayatında kadınların daha görülür olmasında: Hane gelirindeki azalışa bağlı olarak kadınların küçük işyeri kurma eğilimleri, çalışan kadınları koruyucu-destekleyici yasaların ve politikaların artması, demografik gelişmeler, kentleşme oranlarında artış, esnek çalışma modellerinin uygulanması, evlenme oranlarındaki azalma bunun yanında boşanma oranlarındaki artış, kültürel normlar içinde çalışan kadına yönelik tutumların olumlu yönde değişimi, çocuk bakımı hizmetlerindeki kalitenin ve imkânların artması gibi unsurlar etkili olmuştur (Kocacık & Gökkaya, 2005, s. 199).

Dolayısıyla işgücüne katılan kadın sayısı yükselmiş, çalışan anne-baba sayısında artış meydana gelmiş ve aile geçimini tek başına sağlayan anneler, toplumda daha fazla görülmeye başlanmıştır (Soysal, 2010, s. 85). Bu bağlamda yapılan çalışmalar genellikle, kadınların iş kurma sebepleri, işi kurmada ve sürdürmede karşılaştıkları sorunlar, kadın ve erkek girişimci arasındaki farklar, sosyo-demografik özelliklerinin belirlenmesi ve örgütlenme eğilimleri üzerine odaklanmıştır.

Toplumda kadın ve erkeğe biçilen farklı roller, özellik ve sorumluluklar nedeniyle, “kadının yeri evidir” ve ona biçilen görev “çocuklarının annesi” olmaktır. Fakat kadının bu rollerinin yanında kentleşme, sanayileşme, toplumsal değişme hatta bilgi çağına geçişle birlikte yeni yeni sosyal roller de eklenmiştir. İster bilgi teknolojilerindeki gelişmelere bağlı bilgiye ulaşmanın kolaylaşması, ister eğitimli kadın oranlarındaki artış isterse ekonomik zorunluluk, sebebi ne olursa olsun bu mecburi değişimler sonucunda kadın ya kendi iradesiyle ya da iradesi dışında yine de çalışma yaşamına girmek zorunda kalmıştır (Bedük, 2005, s. 110).

Çalışılan sektör açısından değerlendirildiğinde, sanayi sektörü iş alanlarındaki bilgi ve beceri eksikliği, uygulanan politikalar, koruyucu yasalar konusundaki hukuki düzenleme

eksiklikleri ve uygun iş gözü ile görülmemesi gibi sosyal sebepler, kadınların bu sektördeki varlıklarını büyük ölçüde engellemiştir. Hizmet sektörü açısından bakıldığında ise geleneksel kadın işlerini yansıtmaması, estetiğin ve ekip çalışmasının daha yoğun hissedilmesi ve sanayi sektörüne göre kadınlar lehine değerlendirilebilecek daha pozitif gelişmelerin olması sebebiyle, kadınların bu sektörde daha çok faaliyet göstermesi söz konusu olmuştur. Fakat her iki sektörde de yeterince gelişme ve düzenleme olmadığı için, kadınlar için beklenen düzeyde istihdam olanağı yaratılamamıştır. Dolayısıyla çalışmak zorunda olan kadın, formel sektörlerin dışına yani işgücü talebinin belirsiz ve düzensiz olduğu, emek sömürsünün yüksek düzeyde olduğu informal sektörlere doğru sürüklenmiştir. Formel sektörde hak ettiği yeri edinemeyen ve informal sektörün acımasızlığı karşısında yaşadığı zorluklar, kadınları yeni istihdam statülerinin arayışına itmiştir. (Sipahi, 1997, s. 45). Bu bağlamda, kadın girişimciliği bir alternatif olarak, genel anlamda istihdamın ve kadın istihdamının özel bir alanını oluşturmuştur (Kutukız & Özden, 2018, s. 353).

Diğer taraftan ailedeki sorumlulukları ve annelik rollerinin büyük etkisi ile kadınlar kariyer merdivenlerini istedikleri gibi çıkamamakta, çalışma hayatına ara vermek zorunda kalmaktadır. Çalışma hayatına farklı bir noktadan bile olsa devam etme imkânını sunan, kendini gerçekleştirebilme fırsatını yakalayan aynı zamanda aile sorumluluklarını ve annelik görevlerini de sağlıklı bir şekilde yerine getirmesini sağlayan girişimcilik, kadınlar için artık en cazip kariyer alanını oluşturmaktadır (Orhan & Scott, 2001, s. 233).

1980’li yıllardan sonra kadınların, çalışma hayatında büyük oranda yer alması, girişimcilik faaliyetlerinde daha etkin olması, ülke ekonomileri için hayati bir öneme sahip olmuştur. İş hayatında zengin olmanın, refaha ulaşmanın, yeni iş sahaları oluşturmanın yolunun, iktisadi hayatta “kullanılmayan kaynak” olarak ifade edilen kadınların girişimciliğinin teşvik edilmesi ve desteklenmesinden geçtiği, ilgili otoriteler tarafından kabul edilmektedir (Kaygın & Güven, 2013, s. 29).

Ayrıca dünyadaki kadın nüfus oranının erkek nüfusuna oranı dikkate alındığında, bu devasa gücün atıl kalması, ekonomiye ve toplumun refahına katkılarından yararlanılmaması göz ardı edilebilecek bir şey değildir. Diğer taraftan, uluslararası kuruluşlar tarafından yapılan araştırmalarda da, gelişmekte olan ülkelerdeki toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin, ekonomik kalkınmanın önünde bir engel olduğu, yoksulluğun daha da derinleşmesinde ve düşük yaşam standartlarının oluşumunda önemli etkisinin olduğu belirtilmektedir (Baltacı, 2011, s. 61). Hatta OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü) bu konuda ilgili

hükümetlere istihdam, eğitim ve girişimcilik konularında özellikle cinsiyet eşitsizliklerin azaltılması amacıyla “Toplumsal Cinsiyet Girişimi” ni (Gender Initiative) başlatarak 2011 yılından itibaren de üye ülkelere cinsiyet eşitsizliğinin azaltılması için politika önerileri ve veri setleri sunmaktadır (Celasun, 2014, s. 6).

Kadınların kalkınmadaki rolü ilk kez Birleşmiş Milletler Kadın Statüsü Komisyonu tarafından 1962 yılında hazırlanan raporla ortaya konulmuştur. Birleşmiş Milletler tarafından sunulan sonraki yılların raporlarında da kadınların gelişiminin sağlanması ve cinsiyet eşitliği konusunda dünya çapında bir farkındalığın oluşturulması konuları yer almıştır (Dücan & Polat, 2017, s. 156).

Kalkınma kavramı, 1970’li yıllara kadar iktisadi yapıdaki değişimler olarak tanımlanmakta iken sonraki yıllarda toplumsal yapıdaki değişimleri de içermeye başlamıştır. Kalkınma, sadece ekonomik iyileşmeyi ifade etmekle kalmaz toplumsal olarak niteliksel bir dönüşümü de içermesi bakımından insan hakları, yaşam kalitesi ve adalet konularıyla da kesişecek biçimde cinsiyet eşitliğini de içine alarak birçok değere vurgu yapar. Sürdürülebilir kalkınmada kadının toplumdaki tüm alanlarda güçlendirilmesi ve her alana aktif katılımının sağlanması önemlidir. Bu anlamda daha eşitlikçi bir anlayışla toplumun kalkınması ve bu kalkınmanın sürdürülebilirliği gerçekleşmiş olur.

Kadın girişimciliğinin ve dolayısıyla istihdamının artırılması ile bir taraftan ekonomik kalkınma sağlanmakta iken, diğer taraftan ekonomik kalkınmanın kadınların toplumsal ve aile içerisindeki statüsünü olumlu yönde de etkilediği görülmektedir. Kadınlar tarafından oluşturulan girişimler, yarı-zamanlı çalışan küçük bir işletme olabileceği gibi, Ayşen Zamanpur tarafından Çin dağlarındaki kaşmir keçilerinin peşine düşülerek ve bugün 16 milyon dolar ciroyu aşan firma değeri ile bir marka haline gelen Silk&Cashmere örneğinde olduğu gibi uluslararası boyutta büyük bir işletme de olabilmektedir (Doğaner, 2014, s. 103). Dolayısıyla, ülkelerin kalkınmalarının sürdürülebilirliği kadın istihdamının ve girişimciliğinin artırılması ile mümkün olabilecektir.

Yapılan araştırmalar kadınların gelirlerinin önemli kısmını aileleri için harcadığını göstermektedir. Bu açıdan bakıldığında kadınların gelirlerinin artması demek aslında bütün ailenin refah düzeyinin artması anlamına gelmektedir (Baltacı, 2011, s. 62). Diğer taraftan bu durumun ülke değerlerine kazandırılması demek aslında o ülkenin gelecek genç nesillerinin daha iyi koşullarda eğitim almalarını ve daha sağlıklı yetişmelerine katkı

sağlanacağı anlamına da gelmektedir (İnciroğlu, 2017, s. 2012). Ayrıca girişimcilik faaliyeti ile kadınlar, bir taraftan maddi ve manevi kazanımlarını elde ederken diğer taraftan özgürlük, toplumsal hizmet, finansal fırsatlar, iş güvenliği, aile istihdamı ve meydan okuyuculuk gibi özellikler ile cinsiyet ayrımcılığına bağlı yargıların kadınlar lehine çevrilebilmesi hususunda da bir fırsat yakalamış olmaktadır (Soysal, 2010, s. 110).

Sonuç itibari ile kadın girişimciliği, yeni iş sahalarının oluşmasına, işgücünün kalite kazanmasına, işgücüne katılımın yükselmesine, ülke içindeki bölgeler arasındaki eşitsizliklerin ve ekonomik dengesizliklerin azaltılmasına, yerel ekonomilerdeki sürdürülebilir kalkınma ve büyüme için katkıda bulunulmasına, kadının kendisini gerçekleştirmesine ve özgüven duymasına, geleneksel kabul görmüş kuralların yıkılmasına, nüfus planlamasına katkı sağlamasına, girişimci olmak isteyen diğer kadınlara rol model olmasına, vergi ödemesine, adaletsiz gelir dağılımının engellenmesine ve bunların hepsinin sonucuna bağlı olarak yaşadığı ülkenin ve toplumun refah seviyesinin artmasına ve kalkınmasına sağladığı katkılar nedeniyle önemli bir yere sahiptir (Tamer, 2013, s. 653; Yaşar, 2017, s. 54; Açıl, 2018, s. 50).

Kadın girişimciliği, kadınların mahkum bırakıldığı ücretsiz aile işçisi pozisyonundan, kendi hesabına çalışan kişi pozisyonuna getirmenin ve toplum içindeki statülerinin yükseltilmesinde bir araç olmuştur. Ayrıca tarihsel süreç içinde üretim sektöründeki küçülmeye karşılık hizmet sektöründe hızlı bir büyüme gerçekleşmiştir. Bu durum faaliyet alanı daha çok hizmet sektörü olan kadınlar için bulunmaz bir fırsat olmuş dolayısıyla kadın girişimcilik faaliyetlerinin artmasını sağlamıştır. Bununla birlikte kadın girişimcilerinin sayı ve faaliyet olarak gün geçtikçe çoğalmasının başkaca sebepleri: Sosyo-kültürel yapıdaki değişimlere bağlı olarak çalışma hayatına giren kadının sayısının artması ve öğretim seviyelerinin yükselmesi, genellikle işletmeler tarafından personel azaltma politikası uygulandığında kadının önceliğin kendisinde olacağı kaygısı ve endişesi ile kendi işlerinin sahibi olma arzusu, kadın girişimciliğinde başarılı rol modellerin çoğalması, çalışma hayatında daha çok erkek egemen yönetimlerin var olmasının yanında literatürde “cam tavan” olarak isimlendirilen ve kadınların sadece cinsiyetleri sebebiyle buldukları örgüt hiyerarşisinde daha üst kademelere yükselemeyecekleri düşüncesinin yaygın olması şeklinde sıralanabilir (Gürol, 2000, s. 242).

Ekonomik bağımsızlığını bir şekilde ve sebeple kazanan kadın daha özgür, bilinçli, sosyal yaşam içinde daha katılımcı ve hatta toplum içinde daha güçlü bir motivasyona sahip

olmuştur. Bunun sonucu olarak da kendi işletmesinin sahibi olmak arzusunda olan kadın girişimciler, ekonomik hayatta daha sık görülmeye başlamıştır.

Girişimcilik kavramından 1700'lü yıllarda bahsedilse bile, konuya kadın perspektifinden bakarak, “kadın girişimciliği” ile ilgili ilk akademik çalışma 1976 yılında Elenor Brantley Schwartz tarafından yapılmış, çalışmada kadın girişimcilerin motivasyonları, tutumları ve kişilik özellikleri incelenmiştir (Casson, Yeung, Basu, & Wadeson, 2006, s. 611). İlk politika raporu 1979 yılında Amerika’da “The Bottom Line: Unequal Enterprise in America” ismiyle yazılmış, ilk konferans Hisrich ve O’Brien tarafından 1981 yılında sunulmuş, ilk akademik kitap ise Goffee ve Scase tarafından 1985 yılında yayımlanmıştır (Jennings & Candida, 2013, s. 666).

Özellikle 1980’li yıllardan sonra girişimcilik ve toplumda değişen kadının statüsüne bağlı olarak kadın girişimciliği konularındaki çalışmaların arttığı gözlemlenmektedir. Kadın girişimciliği kavramına her yazarın farklı anlamlar yüklediği bilinmektedir. Bazı yazarlar için işletmenin kurucusu olarak kabul görürken bazıları için aile işletmelerindeki ikinci kuşaklar da bu gruba dâhil edilmektedir. Diğer taraftan, girişimciliği yalnızca küçük işletmelerle sınırlı tutan görüşler de vardır (Gökakın, 2000, s. 109).

Kadın girişimci, ekonomik hayat içinde riskleri göze alabilen, direk pazara yönelik, nakde dönüşebilen mal ve hizmetleri üretip satan, kendi işinin patronu olup, vergi kaydı, TESK (Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyonu)’e, Esnaf ve Sanatkârlar Birlikleri ve Odalarına veya TOBB (Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği)’a bağlı odalara (Ticaret ve Sanayi Odaları) üye olan, sosyal güvenlik kurumu şemsiyesi altında çalışan ya da beraberinde başka kişilere de istihdam imkânı veren işveren olarak da tanımlanmaktadır (Müftüoğlu & Durukan, 2004, s. 35).

Avrupa Komisyonu raporunda ise, kadın girişimci, çoğunluk hissesine sahip olduğu bir iş kurmuş, kararlar alabilen, riskleri de göz önünde bulundurarak günlük işlerin yönetiminde aktif görevli olan kişi olarak tanımlanmaktadır (European Commission, 2002, s. 3)

Diğer bir tanıma göre ise; kadın girişimci tek başına ya da en az %30 payla herhangi bir iş yerinin sahibi olan kadındır (KOSGEB, 2016, s. 19).

Kadın girişimci tanımının içine kimlerin katılıp katılmayacağı, tanım yaparken dikkate alınması gereken bir husustur. Nitekim kendi hesabına çalışan kadınlar, bu çalışmalarını ev içi mekânlarda gerçekleştiriyorlarsa bu gruba girmeli midir? Ya da kendileri adına kayıtlı işletmesi olan ancak bu iş yerinde hiçbir faaliyete ve karara dâhil olmayan kadınlar girişimci sayılmalı mıdır? Bunlar üzerinde düşünülmesi gereken sorulardır. Kendi hesabına işletme sahibi görünen birçok kadının aslında bu iş yerlerinde hiçbir söz hakkının bulunmadığı, faaliyetlerine katılmadığı ve orayı işletmediği aksine ailedeki erkek bireyler için sadece bir paravan olduğu bilinen bir gerçektir (Bedük, 2005, s. 111).

Bu nedenle kadın girişimciliği tanımları şu ortak noktaları içermektedir (Ecevit, 1993, s. 17-18);

- ✓ Ev dışında bir mekânda, kendi adına kurduğu bir (veya birkaç) işletmesi olan
- ✓ Bir işletme istihdam ettiği kişilerle birlikte ya da tek başına çalışan veya işin sahibi sıfatıyla ortaklık kuran
- ✓ Bir mal ya da hizmetin üretilmesi süreçlerini yürüterek, söz konusu malın ya da hizmetin dağıtımını, pazarlamasını ve satışını yapan ya da yaptıran
- ✓ İş ile ilgili olarak temas sağlanması gereken kişi, örgüt, özel ya da kamu kurum ve kuruluşlarla kendi adına iletişim kuran
- ✓ İşletmenin geleceği ile ilgili planlar yapan
- ✓ İşletmeden edindiği kazanç üzerinde söz sahibi olan
- ✓ İşletme adına tüm riskleri üstlenen

Dolayısıyla eğitimini gördükleri alanlarda kendi mesleğini yapan kadınlar girişimci olarak kabul edilmemektedir (eczacı, doktor, avukat gibi). Bunun sebebi ise girişimciliğin, üretim etmenlerini cesaretle bir araya getirip, kar veya zararı yani tüm riskleri göze alma anlamına geliyor olmasıdır (Bedük, 2005, s. 111).

2.1.Kadın Girişimcilerin Özellikleri

Kadın girişimcilerin temel özellikleri farklı araştırmacılar tarafından farklı gruplamalarla ifade edilmeye çalışılmıştır. Yetim (2002) girişimci kadınların özelliklerini 3 kategoride belirtmiştir. Bunlardan birincisi cinsiyetten tamamen bağımsız daha çok girişimci olmaktan kaynaklı kişisel özellikler; yenilikçilik, yaratıcılık, risk alma, kendine güven, bağımsızlık, akılcılık ve rekabetçilik şeklinde sıralanabilir. İkincisi sosyo-kültürel değerlerle ilgili girişimcilik özellikleri; çevresi ile iyi iletişim halinde, saygın olarak kabul gören,

etrafındaki kaynakları ve ilişki çemberini iyi kurgulayıp yöneterek koruyan, yakın çevresinin ve akrabalarının desteğini kazanan olarak belirtilebilir. Üçüncüsü ise cinsiyet rollerinden kaynaklanan özellikler; özverili, hoşgörülü, duygusal, iyi iletişim becerilerine sahip, sorunlara hemen çözüm önerileri getirebilen, iyi bir dinleyici olarak ifade edilebilir (Yetim, 2002, s. 84-85).

Kutunis ve Alpaslan (2006) yönetici ve girişimci kadın profilleri ile ilgili yaptıkları çalışmada, girişimci kadınların özelliklerini; güçlü önsezilere sahip, özgüvenli, risk alabilen, ikna kabiliyeti yüksek, sabırlı, dayanıklı ve inisiyatif alabilen olarak tanımlamıştır. Aynı çalışmada kadının diğer çalışma şekillerine nazaran girişimci olmasının ona daha fazla özerklik verdiğinden, kısa planlamalarının yanında uzun vadeli planlar da yapabilme, kaynakları en elverişli şekilde kullanabilme, insani ilişkileri kurup sürdürebilme ve deneyimlerini başkaca verimli kanallara aktarabilme gibi imkânları sağladığından da bahsedilmiştir (Kutunis & Alpaslan, 2006, s. 149).

Moore (2000), kadın girişimcilerin özelliklerini; zeki, özverili, özgür ve toplumda öne çıkan, hedefleri ve amaçları olan, karşılaştığı zorluklar karşısında cesaretle ve sabırla mücadele edip riskleri alabilen, iş planlamalarını ve çıktılarını devamlı gözden geçiren ve sosyal algısı yüksek olan bireyler olarak tanımlamıştır (Moore, 2000, s. 2).

Diğer araştırmalarda kadın girişimcileri ifade eden kişisel özellikler; rekabetçi, dinamik, özgüvenli, bağımsız ve amaca odaklı olma (Zapalska & Fogel, 1998), insancıl, sabırlı, demokrat, uzlaşmacı olması şeklinde sıralanmaktadır. Ayrıca kadınların girişimcilikte başarılı olmalarının sebebini, doğru kararlar alabilme, zamanı iyi kullanabilme ve geleceği planlayabilme özelliklerine bağlı olduğu ifade edilmektedir (Şahin E. , 2006, s. 37).

Susanne Jalbert (1999) çalışmasında, kadın girişimcilerin özelliklerini: yüksek enerji ve cesurluk eğilimi gösteren, risk alabilen, kişisel güdüleri yüksek, evli ve ailesinde ilk çocuk olan, babası iş sahibi, sosyal ve iş yönetim becerisine sahip, sosyal ilişkileri kuvvetli, mali yeterliliği olan şeklinde sıralamıştır (Akt. Baranoğlu, 2018, s. 7).

2015 yılında yürütülen “Kadın Girişimciler Araştırması” sonuçlarına göre, Türkiye’deki kadın girişimcilerin özellikleri şu şekilde belirtilmiştir (Ecevit & Kaptanoğlu, 2015, s. 10-14): Kadın girişimcilerin yaşları 22-68 arasında değişmekte olup, ortalaması 43’tür. %66’sı 40 yaşın üzerinde olup halen aktif olarak çalışma hayatındadır. Girişimci

kadınların yaşlarının ileri olmasının 3 temel sebebi vardır. Birincisi çoğu kadın, girişimci olmadan önce başkaca iş yerlerinde çalışmıştır ki bu grubun büyük çoğunluğunu kamudan emekli olanlar oluşturmaktadır. İkincisi kadınların ev içi ve çocuk bakımı sorumlulukları sebebiyle tam zamanlı bir iş kurmaya cesaret edememeleridir. Üçüncüsü Türkiye’de kadınların daha çok ataerkil ailelerde geleneksel örf ve adetlere bağlı olarak yetiştirilmesi gösterilmekte ve girişimciliğin en temel koşullarından olan özgüven ve cesarete ancak kırklı yaşlardan sonra kadınların kavuşabildiği söz konusu çalışmada hatırlatılmaktadır.

Türkiye’de kadınlar, girişimcilik yaşamlarına ortalama 32 yaşından sonra başlamaktadırlar. 25 yaşından önce girişimciliğe başlama oranı (%16) oldukça düşük olsa da kadınların iş kurma fikirlerini gittikçe daha genç yaşlarda hayata geçirdiklerine işaret etmesi bakımından önemlidir. Yapılan araştırmada kadın girişimciliği ile eğitim düzeyi arasındaki ilişki, girişimci kadının daha çok yükseköğretim görmüş kadınlardan oluştuğuna işaret etmektedir. Benzer durum ABD ve Avrupa ülkeleri için de geçerlidir.

Girişimcilik aile ve iş yaşam dengesini kurabilmelerine imkân verdiği için, aile ve çocuk bakımı sorumluluklarını yerine getirme açısından kadın sorun yaşamamaktadır. Dolayısıyla Türkiye’de istihdama katılan kadınların evlilik oranları incelendiğinde girişimcilerin çok daha yüksek evlilik oranlarının olduğu gözle görülür bir gerçeklik olarak belirtilmiştir. Girişimci kadınların kendi işlerini kurmadan önce iş tecrübeleri ve deneyimleri söz konusudur.

Kadın girişimcilerin psikolojik özelliklerini, güdülerini ve motivasyon kaynaklarını inceleyen diğer bir çalışma Dhillon ve Malhotra (1993) tarafından Delhi’de yapılmıştır. Çalışmanın sonucuna göre, kadınların girişimci olmalarındaki güdüler Tablo 1’deki gibidir.

Tablo 1. Kadın Girişimcilerin Gütüleri

GÜDÜ	SIKLIK	YÜZDE
Hırs	11	27,5
Kendi ilgi alanı	11	27,5
Bağımsızlık	5	12,5
Finansal zorunluluklar	4	10
Konforlu bir yaşam	4	10
Meşgul olma isteği	2	5
Konforlu ikili bir rol	1	2,5
Yatırım	1	2,5
İstihdam yaratma isteği	1	2,5

Kaynak : (Akt. Hancı, 2004, s. 39)

Tabloya göre girişimci kadının en baskın güdüleri yüksek başarıma ihtiyacı ve kendi ilgi alanının peşinden gitme isteğidir.

2.2.Kadın Girişimci Profili ve Tipleri

Girişimcilik kimliğini ve girişimsel faaliyetin oluşumunu ekonomik, psikolojik ve sosyolojik özelliklerin her biri farklı derecelerde etkilemektedir. Girişimcinin yatırım yapmayı planladığı alan, mevcut bulunduğu pazarın şartları, hizmet verdiği ve hitap ettiği müşteriler vb. özellikler girişimsel faaliyetin ekonomik şartlarını; girişimcinin aile yapısı, aldığı eğitim, edindiği tüm iş tecrübeleri vb. özellikleri onun sosyolojik durumunu; cesareti, özgüveni, enerjisi, motivasyonu gibi kişisel özellikleri ise girişimsel faaliyetin psikolojik şartlarını oluşturmaktadır. Bu üç faktörün birleşimi sonucunda girişimcilik şekillenmektedir (Sipahi, 1997, s. 55).

Kadın girişimciliği genel bir kavram olup, bu başlık altında farklı iş alanlarında, farklı büyüklüklerde, farklı işyeri örgütleri tipinde, farklı iş kollarında, ve farklı statülerde kadınları toplamak mümkün olduğundan kadın girişimciliği homojen bir kategori oluşturmamaktadır (Çelebi, 1993, s. 35; Ertürk, 1993, s. 44). Kadın girişimciler de erkek girişimcilerde olduğu gibi duygusal, düşünsel, kişisel, sosyal tutum ve davranışlara bağlı olarak erkek girişimcilere göre farklı girişimcilik tipleri göstermektedirler (Top, 2006, s. 22).

Girişimcilikle ilgili şimdiye kadarki çalışmalar daha çok erkek yoğunluklu olarak yapıldığı için girişimciliğin daha çok erkeklere özel bir alan olduğu düşünülmekteydi. Fakat kadın girişimcilerin çalışma hayatına dâhil olmasının yanında cinsiyetlere biçilen roller sebebiyle de erkek ve kadın girişimci için farklı kriterlere bağlı çeşitli sınıflandırmaların yapıldığı da görülmektedir. Özellikle bu kriterler, işletmenin büyüklüğüne, girişimcinin işletmedeki rolünün yanında kendine biçtiği role, girişimcinin ideallerine ve hedeflerine, toplumun baskılarına göre çeşitlenmektedir. Kadın girişimci profiline yön vermek veya tipik bir kadın profilinin varlığını anlamak için kadın girişimciler hakkında birçok araştırma yapılmıştır. Profil geliştirilirken kadın girişimcilerin demografik özelliklerinin (yaş, medeni durum, eğitim, etnik köken vb.) yanı sıra psikolojik ya da kişilik özellikleri üzerinden çalışmalar yapılmıştır. Diğer taraftan Kutanis'e (2006) göre ise kadın girişimci tiplerinin sınıflandırılması, kadını girişimci olmaya iten sebeplerin sonucunda oluşmaktadır (Kutanis, 2006). Sonuçta farklı kriterler farklı araştırmacılar tarafından farklı "kadın girişimci tipleri" sınıflandırmalarını literatüre kazandırmıştır (Şahin H. , 2010, s. 35; Keskin, 2013, s. 65).

2.2.1.Goffe ve Scase'e Göre Kadın Girişimci Tipolojisi

Bunlardan birincisi, Goffe ve Scase (1985) tarafından 1981-1983 yılları arasında kapsayan ve 54 kadın girişimciyle İngiltere'de yapılan çalışmadır. Goffe ve Scase, Batı medeniyeti için iki faktöre bağlı olarak 4 farklı kadın girişimci tipini tanımlamıştır. İlk faktör, kadın girişimcilerin "girişimcilik ideallerine" bağlılık düzeyleridir. İkinci faktör ise "geleneksel cinsiyet rollerini" benimseme ve kabul etme dereceleridir. Girişimcilik ideallerine bağlılık; bireysel olarak ekonomik gelişmeye inanmayı, kendine yeterli olabilme gücünü, bireysel sorumluluklarının yanında gerekli çaba, mücadele ve fedakârlıkların sonucunda kaliteli yaşam standardına kavuşma hedefini ve iş etiğini ifade etmektedir. Geleneksel cinsiyet rollerini benimseme ise; kadınların erkeklere bağımlılıklarını ne ölçüde benimsedikleri kastedilmektedir. Bu iki faktöre göre geleneksel, yenilikçi, evcimen,

köktenci olarak dört farklı kadın girişimci tipi belirlenmiştir (Robert & Scase, 1992, s. 77-80).

- ✓ *Geleneksel Kadın Girişimciler:* Hem girişimcilik ideallerine hem de geleneksel cinsiyetçi rollere sıkı bağlı tiplerdir. Çoğunluğu evli olup, en büyük motivasyonlarını aile gelirine katkı sağlamak amacıyla ekonomik ihtiyaç oluşturmaktadır. Aile içindeki sorumluluklarını dikkate aldıkları için iş-aile dengesine özen göstermekte dolayısıyla büyüme hedefli değil de daha çok istikrarlı bir iş çevresinde faaliyet göstermektedirler. Kadınlara yüklenen geleneksel kadın rollerini yerine getirerek kazandıkları beceriler doğrultusunda iş kurmaya yönelimli oldukları için misafirhane, kuaför-güzellik salonu, restoran, terzilik, bakım ajansı, perakende satış dükkânı vb. işyerlerinin sahibi olarak çalışma hayatında yer almaktadırlar.
- ✓ *Yenilikçi Kadın Girişimciler:* Girişimcilik ideallerine yüksek düzeyde bağlı olmalarına karşın, geleneksel cinsiyet rollerini ikinci plana atmaktadırlar. Temel motivasyonlarını, geçmişteki iş tecrübelerinde yaşadıkları cinsiyet eşitsizliklerine bağlı olarak, girişimciliği ekonomik özgürlüğün ve kişisel başarının bir aracı olduğunu düşünmek oluşturmaktadır. Genelde bekâr olup, iyi eğitimlidirler. İşlerini büyütmek ve yüksek kâr elde etme temel hedefleridir. Geleneksel kadın rolleriyle kazanılmış becerilerle değil, eğitimleri ve tecrübeleri sonucunda edindikleri deneyim, bilgi ve yeteneklerle iş yaparlar.
- ✓ *Evcimen Kadın Girişimciler:* İsminden de anlaşılacağı üzere, geleneksel cinsiyet rollerini girişimcilik ideallerinin çok daha üstünde tutan kadın girişimcilerdir. Öncelikleri eş ve anne rolleri olduğu için girişimciliği sanki bir yan işmiş gibi görmektedirler. Literatürde girişimcilik faaliyeti yapmalarının gerçek nedenini; ekonomik ihtiyaçlar sebebine (Keskin, 2013, s. 66) bağlayan görüşlerin yanında parasal olmaktan ziyade kendini gerçekleştirmek ve işten zevk almak olduğunu (Sipahi, 1997, s. 61; Ballı A. , 2015, s. 40) ileri süren görüşleri de vardır. İşle ilgili hedefleri daha mütevazı ve sınırlı olup büyüme odaklı olmayan fakat uzun vadeli ve küçük ölçekli işler yapmaktadırlar. Daha çok geleneksel kadın rollerine bağlı kazandıkları beceriler ile aile yaşantısı ve sorumluluklarını da dikkate alarak iş tercihleri yapmaktadırlar.
- ✓ *Radikal Kadın Girişimciler:* Girişimcilik ideallerine ve geleneksel cinsiyetçi rollere bir bağlılıkları söz konusu değildir. Toplumda kadının statüsünü sorgulamakta ve her

alanda erkeklerle kendilerini eşit kabul etmektedirler. Kendini gerçekleştirmeye yönelik motivasyonlarından ziyade kadınları odak noktasına koyup onlara hizmet veren kolektif mücadelenin bir aracı olarak işletmelerini kurmaktadır. Dolayısıyla işletmeleri ekonomik bir birim olduğu gibi aynı zamanda sosyal bir birimi de temsil etmektedir.

2.2.2.Dorothy P. Moore'a Göre Kadın Girişimci Tipolojisi

1987 yılında Dorothy P. Moore kadın girişimciliğinin gelişim sürecini dikkate alarak yaptığı çalışmada, geleneksel ve modern olmak üzere kadın girişimcileri iki kategoriye ayırmıştır (Moore, 1990, s. 277).

- ✓ *Geleneksel Kadın Girişimciler:* 35-45 yaşları arasında, genelde evli olan, ülke ortalamasının üzerinde eğitimi olan, hizmet ve perakende sektöründe faaliyet gösteren, öz sermayesini kendi varlıkları ve tasarrufları ile oluşturan, maksimum birkaç çalışanı olan, çoğunlukla ilk iş deneyimi olan kadın girişimcileri tanımlar. İşletme, finans, satın alma konularında eğitimleri yetersizdir. İlk kuşak kadın girişimci olarak da ifade edilen geleneksel kadın girişimcilerin motivasyonunu para kazanma, öz varlığındaki yetenek ve becerilerini sergileme ve bağımsızlık güdüsü oluşturmaktadır.
- ✓ *Modern Kadın Girişimciler:* Kariyer odaklı, işletme yönetimi ve teknik konulara hâkim, büyüme ve yüksek gelir sağlamaya yoğunlaşan, finansman konusunda dış kaynak kullanımına giden, erkeklerin yoğun olduğu sektörlerde çalışan kadın girişimcileri tanımlar. Motivasyonunu, kariyer planları ile doğru orantılı olarak beceri ve kabiliyetlerini yüksek gelir elde etmeye yönelik kullanmak oluşturmaktadır.

Literatürde Tütek, Adler ve Izraeli tarafından yapılan çalışmada, kadın girişimcilerin çalışma hayatlarındaki aşamaları ve motivasyonları dikkate alınarak beş tür girişimci kadın tanımlanmıştır (Gürol, 2000, s. 227).

- ✓ *Birinci Tür Kadın Girişimci:* Çalışma hayatlarında yıllarca tecrübe edindikten sonra kariyer basamaklarını daha yukarıya çıkamayacağını anlayıp çalıştıkları işten ayrılarak girişimci olan kadınlardır.
- ✓ *İkinci Tür Kadın Girişimci:* Daha esnek çalışma saatlerine ihtiyacı olduğu için kendi işini kuran kadın girişimcidir.

- ✓ *Üçüncü Tür Kadın Girişimci:* Çalışma hayatlarına girişimci olarak başlayan kadın girişimcidir.
- ✓ *Dördüncü Tür Kadın Girişimci:* Çalışma hayatını bitirdikten sonra edindiği tecrübe ve deneyimlere bağlı olarak kendi işini kuran girişimci kadındır.
- ✓ *Beşinci Tür Kadın Girişimci:* Çalışma hayatının herhangi bir evresinde işsiz kalma ya da işten çıkarılma korkusunu daha fazla yaşamayarak fırsatını yakaladığı anda girişimci olan kadındır.

Türkiye'deki girişimci kadınlar daha çok tekstil, terziilik, güzellik salonu-kuaför vb. gibi daha çok hizmet sektöründe faaliyet göstermekte dolayısıyla tipik olarak geleneksel ve evcimen girişimcilerin özelliklerini göstermektedirler (Kutunis, 2006, s. 84).

2.3.Kadınların Girişimci Olma Nedenleri

Kadınların girişimci olma nedenleri ülkeden ülkeye hatta kültürden kültüre bağlı olarak farklılık göstermektedir. Çünkü girişimcilik ruhunun ortaya çıkmasında kişinin bulunduğu toplum yapısının önemli etkisi vardır. Gelişmiş ülkelerde kadın girişimcilerin iş kurma sebeplerini daha çok “çeken faktörler” oluştururken, gelişmekte olan ülkelerde bu sebepleri daha çok “iten faktörler” oluşturmaktadır. Örneğin ABD’de, kadınların girişimci olma nedenleri arasında yeni bir şey yapmak, bağımsız olma fırsatını elde etmek, kararları kontrol edebilme isteği, daha konforlu bir yaşam beklentisi, hırs, kendi ilgi alanlarına yönelme isteği belirirken, Türkiye’de kadınların aile içi geliri artırmak, ekonomik koşullar sebebiyle işsizlik sorunları, özellikle ücretli işlerde cinsiyet eşitsizliklerinin olması, kadınlara uygun olmayan iş koşulları gibi sebepler belirmektedir.

Avusturalya’da yapılan araştırmaya göre kadınların girişimci olma nedenleri; mali kazanç sağlama, kendini gerçekleştirme isteği, bağımsızlık, fırsatlar, işten memnuniyetsizlik, aile gelirine destek olma ihtiyacı, aileden kaynaklı sebepler, kriz, yaşam kalitesini artırmak ve aile işi olması olarak belirtilmiştir (Bennet & Dann, 2000, s. 81).

Mısır’da kırsal alandaki kadın girişimciliğini anlamak için yapılan araştırmada, kadınları girişimciliğe yönlendiren faktörler; kendi işinin patronu olmak isteği, bağımsızlık, ekonomik olarak rahatlama arzusu, sosyal statü edinme, aile işini devam ettirme olarak tanımlanmıştır (Iakovidou, Koutsou, & Partalidou, 2009, s. 172).

Hindistan’da girişimci kadınların sorunlarına yönelik yapılan başka bir araştırmada, ekonomik kazanç sağlamak, başarıma isteği, gücü ve kontrolü elinde tutma isteği, sosyal statü ve itibar kazanma kadınların iş kurma nedenleri olarak sıralanmıştır (Shyla, ve diğerleri, 2014, s. 10).

Girişimcilik başarısı üzerine odaklanıldığında yapılan araştırmalar, çeken faktörlere bağlı olarak işlerini kuran girişimcilerin iten faktörlere sahip girişimcilere nazaran daha başarılı oldukları tespit edilmiştir (Durak, 2011, s. 195; Özdemir, 2010, s. 122; Yetim, 2002, s. 80-81; Bedük, 2013, s. 202).

Tekin’e (2005) göre, kadınların girişimci olma nedenleri: kendilerine yetebilme isteği, hayallerindeki iş fırsatlarını gerçekleştirme arzusu, başarıma içgüdüğü ve bağımsız çalışma isteği, ailesinden kendisine miras yoluyla kalan işletmenin olması, hane gelirine destek olma gerekliliği, ücretli istihdam olanaklarının azlığı veya başka çalışma seçeneklerinin olmaması, geleneksel davranış kalıpları ya da önyargı ve tutumlar sebebiyle bazı iş kollarında erkek egemen istihdama öncelik verilmesi, esnek çalışma saatlerinin olması şeklinde sıralanmaktadır.

Bu nedenler dikkate alındığında kadın girişimcileri girişimciliğe yönelten itme ve çekme faktörlerini Tablo 2’deki şekli ile özetleyebiliriz.

Tablo 2. Kadınların Girişimci Olma Nedenleri

İtme Faktörleri	Çekme Faktörleri
İşsiz Kalma Endişesi: İşgücü piyasasında genel kabul görmüş düşünceye göre kadınlar iş bulma konusunda sınırlı fırsatlara sahiptir. Ayrıca yaşanabilecek kriz ya da ekonomik değişikliklerde ilk işçi çıkarımlarında kendilerinin bulunacağı endişesi taşımaktadırlar. İşsiz kalma endişesi, terfi edilmeme, düşük ücret politikaları sebebiyle kadınlar girişimciliğe yönelmektedirler.	Kendini Gerçekleştirme İsteği: Çeken faktörler arasında finansal kazanç isteğinden önce ilk sırayı kendini gerçekleştirme isteği alır.

<p>İşteki Memnuniyetsizlikler ve Cam Tavan Sendromu: Üst kadrolarda görev almak isteyen kadın, liyakat sahibi olsa dahi adeta görünmeyen bir cam tavan engeli ile karşılaşmaktadır. Dolayısıyla karar mercilerinde ve yönetim pozisyonlarında kadınlar çok az sayıda temsil edilmektedirler.</p>	<p>Başarma ve Bağımsızlık İsteği: Bağımsızlık arzusu girişimcinin aldığı riskin en önemli karşılığıdır ve dolayısıyla en önemli çekici faktörü oluşturmaktadır. Girişimci kadın var olan enerjisini, öngörüsünü kendi işletmesine vermekte, sırf bir başkasına muhtaç olmamak, ondan emir almamak, hesap vermemek adına bağımsız olmak istemekte ve başarmaya odaklanmaktadır.</p>
<p>Çalışma Saatlerinde Esneklik Talebi: Kadınlar geleneksel rolleri gereği annelik, eş ve ev sorumlulukları sebebiyle iş aile yaşamı dengesini kurmakta zorlanmaktadır. Girişimciliği sayesinde kendi kendinin patronu olduğu, zamanını kontrol edebildiği ve bağımsız olması sebebiyle kadın, aile içindeki sorumluluğu ve annelik rollerini yerine getirmede daha esnek hareket edebilmektedir.</p>	<p>Girişimcilik Güdüsü: Risk alabilme cesareti olan ve inovasyon becerisi taşıyan kadınların girişimcilik güdüsü ile birlikte emeği, sermayeyi ve diğer üretim faktörlerini bir araya toplayarak mal veya hizmeti üretmesidir.</p>
<p>Aile ve Sosyal Çevre: Kadınlar bazen aileleri tarafından ücretli bir işte veya mesai gerektiren bir işte ev ve aile sorumluluklarını aksatabileceği ya da tacize uğrayabileceği endişesi ile iş yaşamından uzak tutulmaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde kadın girişimcilerin büyük çoğunluğunun işletmesini ailesinden devraldığı görülmektedir.</p>	

<p>Ekonomik Şartlar: Ekonomik imkânların azlığı, ailede tek kişinin çalışmasının yetersizliği veya tatminkâr düzeyde ekonomik gelirin olmayışı kadınları girişimci olmaya itmektedir.</p>	<p>Zengin Olma İsteği: Girişimcilik, ücretli veya maaşlı olarak bir yerde çalışmaktan ziyade daha fazla gelir elde edebilme ve zengin olabilme fırsatı olarak görülür. Genelde ekonomik güdülenme sebebiyle girişimci olma isteği kadınlar için erkeklere göre çok daha geri planda olmasına rağmen yine de çeken faktörler arasında yerini alır.</p>
<p>Eğitim ve Tecrübeyi Değerlendirme İsteği: Daha önce iş deneyimi olan kadın, tecrübelerine bağlı olarak ya da ilgi alanları doğrultusunda aldıkları eğitimler onları girişimciliğe yöneltmektedir.</p>	<p>Sosyal Statü Edinme İsteği: Kadınlar geleneksel olarak onlara giydirilmiş annelik ve ev kadınlığı rolünden sıyrılarak toplum içinde farklı statü ve konum elde etme çabası içindedirler. Bu amaçla girişimciliğe yönelmektedirler.</p>
<p>Devletlerin Pozitif Ayrımcılık Politikaları: Yerel ekonominin kalkındırılmasında kadınlar, ciddi bir aktör olarak hükümetler tarafından kabul görmektedirler. Dolayısıyla son zamanlarda devletler, pozitif ayrımcılık politikaları ile kadın girişimciliğini desteklemekte ve teşvik etmektedir. Bu durum da kadınları girişimci olmaya iten unsurlar arasındadır.</p>	<p>Güç Elde Etme İsteği: Girişimcilik kadına, insanları ikna edebilme, yönetebilme, egemenlik kurabilme gücü vermektedir. Bu gücü almak isteyen kadın için girişimcilik bir fırsat olarak karşısında belirir.</p>
<p>Aile Durumundaki Değişiklikler: Kadının eşinden boşanması, eşinin ölmesi ya da eşinin çalışamayacak duruma gelmesi gibi sebeplerle ekonomik sorunlar yaşamamak adına girişimcilik bir çıkar yol olarak düşünülmektedir.</p>	

Kaynak: Literatürden faydalanılarak hazırlanmıştır (Bayraker, 2018, s. 37; Soysal, 2010, s. 90-91; Özyılmaz, 2016, s. 41-46; Kurtulmuş, 2015, s. 19-22).

2.5.Dünya’da Kadın Girişimciliği

Kadının toplum içindeki statüsünün güçlenmesi amacıyla Birleşmiş Milletler 1975 yılını “Uluslararası Kadınlar Yılı” olarak ilan ederek kadın sorununu ve kadının girişimciliğini bir talep olmaktan ziyade yeni bir liberal çözüm ve arz olarak gündeme getirmiştir. 1980’li yıllar yine Birleşmiş Milletler tarafından “Kadın Girişimciliğinin On Yılı” olarak ilan edilerek kalkınma stratejileriyle ilişkilendirilmiş kadın girişimciliği politikalarının geliştirilmesi amaçlanmıştır. Dolayısıyla 1980’lerle birlikte kalkınmada kadınların oynadığı rol tartışılmaya açılmıştır (Gül & Altındal, 2016).

Kariv (2013) çalışmasında dünyadaki kadın girişimcilere yönelik şu tespitlerde bulunmuştur: Gelişmiş ve benzer oranda gayri safi yurtiçi hasılaya sahip ülkelerde cinsiyet eşitsizlikleri minimum seviyededir. Tüm dünyada erkek girişimcilerin imkânları ve fırsatları kadın girişimcilere göre daha fazladır. Kadınlar hizmet ve kişisel bakım gibi alanlara yoğunlaşmakta, ileri teknoloji gerektiren sektörlerle ilgi duymamaktadır. Erkek girişimcilerin eğitim düzeyi ve iş tecrübesi kadın girişimcilere göre daha fazladır. Kadınların işe başlama motivasyonları imkânlarla paralelken erkeklerin çalışması mecburiyete bağlıdır. Kadınların evdeki sorumluluklarının yanında iş hayatının da verdiği yükümlülük onu çıkmaza sokmakta, girişimcilikteki başarı ve istikrarını etkilemektedir (Kariv, 2013, s. 45-46). Kariv’in çalışmasında da belirttiği üzere, tüm dünyada kadın girişimciler, cinsiyete dayalı ayrımcılık sebebiyle işlerini kurup işletirken erkeklere göre daha fazla sorun yaşamakta, tecrübe eksikliği, rol çatışması, zaman yönetimi ve sermaye eksikliği gibi nedenlerle daha zor şartlarda girişimci olabilmektedirler.

2008 yılı verilerine göre ABD’de kadınların sahip olduğu işletme sayısı 10.1 milyon iken, yarattıkları istihdam sayısı yaklaşık 13 milyon civarını bulmuştur. Her geçen gün kadınlar daha çok girişimcilik faaliyetlerine katılmayı istemekle birlikte kendi işinde çalışan kadınların oranı erkeklere göre altı kat daha hızlı büyümektedir (Keskin, 2013, s. 135).

Avrupa Birliği üyesi ülkelerdeki toplam girişimcilerin %30’luk kısmını oluşturan kadınların;

- ✓ %87,4’ü 1 ile 9 arasında
- ✓ %10,1’i 10 ve 49 arasında

- ✓ %2'si 50 ile 249 arasında
- ✓ %0,5'i 250 ve üzerinde çalışanı bulunmaktadır (Bakırcı, 2011, s. 207-208).

GEM (Küresel Girişimcilik Monitörü, 2012) raporuna göre 67 ülke içinde 126 milyon kadının kendi işini kurduğu ya da işlettiği tahmin edilmektedir. 98 milyon kadın var olan işletmeleri yönetirken 48 milyon civarındaki girişimci kadın ve 64 milyon kadın işletme sahibi, kendi işletmeleri içinde bir ya da daha çok kadını istihdam etmektedir. 67 ülke içinde Pakistan %1'lik kadın girişimci oranı ile liste sonunda yer alırken, Zambia'da kadın girişimci oranı %40'tır. En yüksek girişimci kadın oranları Sahra Çölü güneyinde görülmekle beraber Güney Afrika %6 kadın girişimci oranı ile söz konusu bölgede istisna oluşturmaktadır. Latin Amerika'da da oranlar oldukça yüksek olup, her dört kadından birinin girişimci olduğu Ekvador da dikkat çekmektedir. Japonya ve Kore'de yetişkin kadınların %2'si girişimcilik faaliyetleri yaparken Tayland ve Singapur'da daha yüksek girişimcilik faaliyetleri söz konusudur.

Avrupa Birliği üyesi bazı ülkelerde, ABD ve Kanada'da kadın girişimcilerin çok iyi imkânlarla ve temsile sahip olmasını ülke bazında verilen birkaç özetle aşağıdaki şekilde açıklanabilir (Kaygın & Güven, 2013; OECD, 2006):

- ✓ Belçika'daki girişimci kadınların %95'i ya eşleriyle ya da başka bir ortakla birlikte çalışmaktadırlar.
- ✓ İrlanda'da faaliyete geçirilen Kadın İnisyatifi (WIB) sayesinde girişimci kadınlar için önemli fırsatlar oluşturulmaktadır.
- ✓ Hollanda'da girişimciler arasında kadın oranı %30 civarındadır.
- ✓ Almanya'da kadın girişimci oranı %28'dir. 2004 yılında girişimci kadına özel bir ajans kurulmuştur.
- ✓ Moldova'daki girişimci kadınların sahip olduğu işletme sayısı, tüm ülkenin işletme sayısının yarısı kadardır.
- ✓ 1972 yılında ABD'de Kadın Girişimci Görev Gücü oluşturulmuştur. 2002-2003 yılları arasında da Kanada Başbakanlık Görev Gücü faaliyete geçirilmiştir.

Söz konusu ülkelerde girişimci kadınlara yönelik detaylı araştırmalar ve düzenli raporlamalar yapılmaktadır. Ayrıca mikro kredi, banka kredisi ve işletme fonu gibi sermaye kaynakları teşvik edici ve destekleyici niteliktedir. Diğer taraftan toplum içinde girişimci

olan rol modeller sürekli ön planda tutulmakta, girişimci kadına yönelik ödül ve teşvik mekanizmaları aktif olarak varlığını korumaktadır.

Dünya ülkeleri arasındaki kadın girişimci oranlarının bu kadar farklılık göstermesinin sebebi, başka sebeplerle birlikte cinsiyet rollerinin toplumdan topluma değişiklik göstermesi ile de açıklanabilir. Dünya Ekonomik Forumu, dünyadaki toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin durumunu belirlemek amacıyla 2006 yılından itibaren her yıl Küresel Cinsiyet Uçurumu Raporu'nu (The Global Gender Gap Report) yayımlamaktadır. Söz konusu bu rapor, küresel cinsiyet eşitsizliklerini karşılaştırabilmek açısından detaylı bir çerçeve sunmakta olup ayrıca diğer yıllara ilişkin verileri de özellikle belirttiği için araştırmaya dâhil edilen ülkelerdeki kadın erkek eşitliği açısından bir ilerlemenin gerçekleşip gerçekleşmediğinin ölçülmesi bakımından da önemlidir.

2016 yılı raporuna göre, mevcuttaki ilerleme hızı göz önünde bulundurulduğunda kadın ve erkek arasındaki uçurumun 2186 yılında kapanacağı belirtilmektedir. Hâlbuki bir önceki yılın raporunda bahsi geçen uçurumun kapanması için beklenen sürenin “50 yıl” daha kısa olduğunu önemle belirtmek gerekmektedir. Rapora esas teşkil eden küresel cinsiyet uçurumu endeksiyle dört ana kategoride (eğitim düzeyi, siyasi katılım, ekonomik katılım ve fırsat eşitliği, sağlık ve yaşam) kadınlar ve erkekler arasındaki farklılıklar incelenmektedir.

Küresel Cinsiyet Uçurumu 2016 Raporu, kadın ve erkek arasındaki ekonomik uçurumun küresel düzeyde daha fazla arttığına dikkat çekmekte, kadın ve erkek arasındaki ekonomik katılım ve fırsat eşitsizliğinin %59 ile 2008 yılından bu zamana kadar en kötü değerine gelmiş olduğunu önemle vurgulamaktadır. Rapordaki değerlendirmelere göre, söz konusu gerilemenin önemli sebepleri arasında, kadınların küresel seviyede hala erkeklerden önemli oranda daha az gelir elde ediyor olmaları sebep gösterilmiştir.

144 ülkenin dâhil olduğu cinsiyet uçurumu endeksine göre cinsiyet eşitsizliğinin en az olduğu ülkeler İskandinav ülkeleridir. Cinsiyet eşitliği konusunda en iyi pozisyonda olan ülke İzlanda'dır. İzlanda'yı sırasıyla Finlandiya, Norveç, İsveç, Ruanda, İrlanda, Filipinler, Slovenya, Yeni Zelanda ve Nikaragua takip etmektedir. Eşitsizliğin en fazla olduğu ülkeler ise sırasıyla; Yemen, Pakistan, Suriye, Suudi Arabistan, Çad, İran, Mali, Fas, Fildişi Sahilleri ve Lübnan takip etmektedir. Türkiye'nin küresel cinsiyet eşitsizliği sıralamasındaki yeri 2015 yılında olduğu gibi 130'uncu sırada kalmıştır. Rapordaki verilere göre, Türkiye'de kadınların istihdama katılım oranı bir önceki yıla göre artmış durumdadır.

Konuya bir de toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin potansiyel ekonomik büyüme kaybı ile eşit olduğu kabulünden bakıldığında ILO 2017 raporuna da değinmek gerekmektedir. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) tarafından yayımlanan “Kadınlar için Küresel İstihdam Eğilimleri” 2017 yılı raporu, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini azaltmanın topluma, ekonomiye ve kadınlara önemli yararlar sağlayacağını rakamlarla ortaya koymaktadır. Raporda, küresel seviyede kadınlar ve erkekler arasındaki işgücüne katılım oranları arasındaki mevcut farkın % 25 düzeyinde azaltılabilmesi halinde, küresel ekonomiye katkısının 5.8 trilyon dolar olacağı tahmin edildiğinden bahsedilmektedir.

Diğer taraftan günümüz çalışma hayatında hala kadınlar erkeklere nazaran daha az yer almakta, yaptıkları aynı işler için bile daha az kazanmakta ve iyi iş-kariyer fırsatlarından erkekler kadar yararlanamamaktadırlar. ILO raporundan 2017 yılı itibarıyla küresel seviyede kadınların işgücüne katılım oranının %49 ile erkeklerin işgücüne katılım oranlarının 27 puan gerisinde olduğu görülmektedir. İlave olarak ILO, bu oranın 2019 yılında da değişmeyip, cinsiyetler arasındaki farkın yakın gelecekte kolay kolay kapanmayacağını öngörmektedir.

G20 liderleri, 2014 yılında kadınlar ve erkekler arasındaki bu farklılığı 2025 yılına kadar %25 seviyesinde azaltma sözü vermişlerdir. Bununla birlikte, daha fazla kadına çalışma hayatında yer veren her ülke için vergi gelirleri de genişlemiş olacaktır. ILO raporuna göre, söz konusu cinsiyetler arası uçurum kapanabilirse gelişmiş ülkelerde 1.5 milyar dolarlık, gelişmekte olan ülkeler açısından da 990 milyarlık vergi geliri artışı sağlanabilecektir. Bu bağlamda, en büyük fayda Güney Asya, Kuzey Afrika ve Arap Ülkeleri açısından ortaya çıkmaktadır. Çünkü bu ülkelerde cinsiyetler açısından işgücüne katılım oranları arasındaki farklılık %50’ye kadar ulaşmaktadır. ILO’ya göre, eğer mevcut eğilimler değişmezse 2021 yılından önce bu konuda bir iyileşme gerçekleşmeyecektir (ILO, 2017).

Özetle, bir toplumda kadının bulunduğu statü ve kimliği onun girişimcilik ruhunu etkileyen en önemli etkenleri oluşturmaktadır. Geleneksel toplumlarda kadının girişimciliğine hep şüphe ile bakılıp kadın engellenmeye çalışılırken, gelişmekte olan toplumların ekonomik sistemlerinde küçük işletmeler bir çıkış modeli olarak önerilmekte, kadınların kalkınma ve iş gücüne katılımı da genel yoksulluğun ve işsizliğin azaltılmasında etkileyici bir faktörler olarak değerlendirilmektedir.

BÖLÜM 3

TÜRKİYE'DE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ VE DESTEKLER

Türkiye'de kadınların girişimci olmalarındaki temel neden, ülkenin ekonomik koşullarının hane halkı geliri üzerindeki olumsuz etkisini azaltma çabasıdır. Bu çaba, Türkiye'de kadın girişimcilerin sayısını artırırken özelde hane halkı gelirinin, genelde ise ülkenin refah seviyesinin yükselmesine olumlu katkı sağlamaktadır. Ailelerinin gelirlerine destek olmak amacıyla küçük iş yeri kurma eğilimde olan kadınların, ücretli çalışmak için başvuruda buldukları işlere uygun eğitim ve becerileri olmaması dolayısıyla kendi işletmelerini kurmaya yönelindikleri görülmektedir.

2012 yılı Türkiye Girişimcilik Konseyi'nde, girişimciliğin bir moda olmaktan ziyade ülke için bir zorunluluk hatta askerlik görevi kadar önem atfedilmesi gereken bir konu olduğu belirtilmiştir. Gelişmekte olan ekonomilerde küçük işletmeler bir çıkış modeli olarak kabul görülürken, kadınların ekonomik kalkınmada ve işgücü piyasasında daha çok yer alması genel olarak yoksulluğun ve işsizliğin azaltılmasında etkileyici bir faktör olarak dikkate alınmaktadır. Söz konusu bu bakış açısı ile kırılgan bir ekonomiye sahip olan Türkiye'nin, kalıcı bir pazarlama ve üretim anlayışı ile uluslararası firmalar oluşturmada, hedeflediği ekonomik büyüme oranlarına ulaşmada, işsizliğin önüne geçerek istihdam oranlarını artırmada, fırsatları takip eden yenilikçi ve risk alabilme cesareti olan kadın girişimcilere olan ihtiyacı göz ardı edilemez. Dolayısıyla ülke nüfusunun yarısını oluşturan kadınların, girişimciliğini destekleyen politika ve programların büyük önem arz ettiği görülmektedir.

3.1. Türkiye'de Kadın Girişimciliğinin Gelişimi ve Mevcut Durum

1980'li yıllar Türk toplumunda kadın hareketinin ivme kazandığı yıllar olarak tarihteki yerini alırken, dünyadaki gelişmelerden etkilenerek liberal ekonominin ve girişimcilik kültürünün desteklendiği, küçük işletme girişimciliğinin yanında kadın girişimciliğinin de benimsendiği yıllardır (Soysal, 2010, s. 88). Türkiye'de kadın girişimciliğinin önemi 1980'li yılların sonrasında dikkate alınmaya başlansa da asıl itici güç, AB (Avrupa Birliği), BM (Birleşmiş Milletler) ve OECD gibi uluslararası kuruluşların ve

gelişmiş ülkelerin gündemlerine, kadın girişimciliğini destekleyici ve teşvik edici politikaları alması olmuştur. Buna rağmen Türkiye’de kadın girişimciliği konusundaki çalışmalar 1990’lı yıllarda yapılmaya başlanmıştır (Yetim, 2002, s. 80). Bu anlamda 1990’lı yıllardaki kadın girişimciliğini desteklemek ve teşvik etmek amacıyla Türkiye’de kullanılan krediler, aslında iki temel sebebe dayanmıştır (Ecevit, 2007, s. 47):

Birincisi; kadınların çalışma hayatındaki temsillerinin çok az olmasına bağlı olarak giderek artan işsizlik oranlarının iyileştirilmesine yönelik girişimciliğin desteklenmesi gerektiği düşüncesinin hâkim olması.

İkincisi ise yoksullukla mücadelede, kadın girişimciliğinin desteklenmesi ve teşvik edilmesinin bir reçete olarak düşünülmesidir. Dolayısıyla kadın girişimciliği ile ilgili uygulamalarda ve politikalarda kadın özne olmaktan çıkmış daha çok hanelere yoğunlaşma söz konusu olmuştur.

1990’lı yıllar sonrasındaki tarihsel süreç içinde, Türkiye’de kadın girişimciliğinin geliştirilmesine yönelik çalışmaları Çeliköz (2017), araştırmasında şu şekilde özetlemiştir (Çeliköz, 2017, s. 39);

- ✓ **1990 yılında;** Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bünyesinde “Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü” kuruldu. Aynı yıl, Türk Medeni Kanunu’nda evli kadının çalışması ve kendi işletmesini kurabilmesi için kocadan izin şartı kaldırıldı.
- ✓ **1992-1993 yıllarında;** ilk kez “Türkiye’de Kadın Girişimcilik” semineri ve “Kadın Girişimciliği Özendirme ve Destekleme Paneli” ile konu tartışmaya açılarak ilgili kişi ve kurumların dikkatine sunuldu. 1993 yılında Nilgün Çelebi tarafından “Bağımsız İşyeri Sahibi Kadınların Aile Ve İş İlişkileri” konulu bir araştırma gerçekleştirildi. Aynı dönemlerde Halk Bankası “Kadın Girişimci” kredisi vermeye başladı.
- ✓ **1995 yılında;** Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü’nce kadınların kurduğu mikro ve küçük işletmeleri araştırmak için uygulanan “Küçük Girişimcilik Projesi”, Japon Hibe fonundan yararlanılarak yürütüldü ve söz konusu proje 1996 yılında tamamlandı.
- ✓ **2002-2003 yıllarında;** kadın girişimciliğinin geliştirilmesi, desteklenmesi, iş dünyasında kadın varlığının güçlenmesi ve ülke ekonomisine katkılarını artırmak amacıyla Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER) kuruldu. Diyarbakır Valiliği ve

Bangladeş Mikro Finans Kuruluşu işbirliğinde yoksul kadının girişimcilik faaliyetlerini desteklemeye yönelik “Mikro Kredi” projesi başlatıldı. Avrupa Birliği ve Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu (TESK) aracılığı ile “Kadın Girişimcilerin Desteklenmesi” projesi hayata geçirildi. Aynı yıllarda Güneydoğu Anadolu Projesi Girişimci Destekleme ve Yönlendirme Merkezi (GAP-GİDEM) ve Kadın Merkezi (KAMER) ortaklığında “Kadın Girişimciliği” projesi uygulandı.

Bu bağlamda, günümüzde Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın, “Güçlü Kadın, Güçlü Aile, Güçlü Türkiye” hedefiyle kadın özelinde yaptığı çalışmalara özellikle değinilmesi gerekir. Bakanlık tarafından kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi ve cinsiyet eşitliğinin bütün kamu politikalarına dâhil edilmesini sağlamaya yönelik “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı” hazırlanarak 2008-2013 yılları arasında uygulamaya koyulmuştur. Bakanlığa bağlı “Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü” tarafından hazırlanan ve uygulamaya koyulan “2018-2023 Kadının Güçlenmesi Stratejisi Belgesi ve Eylem Planı”, kamu kurum ve kuruluşlarının, üniversitelerin, yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının, özel sektörün ve meslek kuruluşlarının ilgili diğer kuruluşların kadınların güçlenmesiyle ilgili yapacakları faaliyetleri ve etkinlikleri içeren bir doküman olarak hazırlanmıştır. Birleşmiş Milletler’in “2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinden” beşincisi “toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve tüm kadınların ve kız çocuklarının güçlenmesi” olarak belirtilmiştir. Dolayısıyla Bakanlığın yaptığı çalışmalar Birleşmiş Milletler’in 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile uyum gösterdiği görülmektedir.

Söz konusu Kadının Güçlenmesi Stratejisi Belgesi ve Eylem Planı’nda ekonomi başlığı altında, Türkiye’de kadının mevcut durumu şu şekilde özetlenmiştir (KSGM, 2018): Türk ulusal mevzuatında (Anayasa, İş Kanunu, Devlet Memurları Kanunu) kadının çalışma hayatında var olmasını engelleyici herhangi bir düzenleme söz konusu olmadığı gibi Türkiye, imzalamış olduğu CEDAW (Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi) Sözleşmesi’nin 11. maddesi gereğince kadınların çalışma hakkını güvence altına almakla yükümlüdür. Türkiye’de son 15 yıl içinde kadın istihdamını ve girişimciliğini destekleyici, kayıt dışı kadın işgücü ile mücadele ve iş-aile yaşamının karşılıklı uyum göstermesine yönelik birçok yasal düzenleme yapılmıştır. Ayrıca kadın istihdamına yönelik birçok ILO sözleşmesi (100 sayılı Eşit Ücret Sözleşmesi, 111 sayılı Ayrımcılık Sözleşmesi, 122 sayılı İstihdam Politikası Sözleşmesi, 142 sayılı İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi Sözleşmesi) ve Avrupa Sosyal Şartı kabul edilmiştir. 2011 yılında yürürlüğe giren 6111

Sayıli Kanunun ile pozitif ayrımcılık yapılarak kadınlara yeni istihdam alanlarının sağlanması için, 18 yaşından büyük kadınların istihdam edilmesi halinde belli şartlara bağılı 24 ile 54 ay boyunca sigorta primlerinin işveren hisselerinin İşsizlik Sigortası Fonundan karşılanacağı hususları düzenlenmiştir. 5510 Sayılı Kanun'un Geçici 16. maddesine göre, kendi evinde el emeğı ürünlerini üretip, satan kadınlar isteğıe bağılı sigortalı olarak 2017 yılı için 24 gün, takip eden her yıl için bir puan arttırılmak suretiyle malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları ile genel sağılık sigortası primi ödeyerek her ay 30 gün sigortalılık hizmeti kazanabilmektedir. 2014 yılında yürürlüğe giren 6552 sayılı Kanun ile doğum borçlanması kapsamı genişletilerek, üç çocuk için geçerli olmuştur. 2007 yılında Gelir Vergisi Kanunu'nda yapılan değışiklikle, kendi evinde kadınlar tarafından üretilen ürünlerin kermes, panayır veya festivaller aracılığı ile satılması sonucu kadınların elde ettikleri gelirler vergiden muaf tutulmuştur. 2015 yılında yayınlanan "Kredi Garanti Kurumlarına Sağlanacak Hazine Desteğıine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Karar'da" kadın girişimcileri teşvik edici ve pozitif ayrımcılık içeren hükümler yer almıştır. 2010/14 sayılı "Kadın İstihdamının Artırılması ve Fırsat Eşitliğinin Sağlanması" konulu Başbakanlık Genelgesi ile tüm kamu kurumlarına görev ve sorumluluklar verilmiştir. Bu amaçla kadın istihdamı konusunda mevcut sorunların tespiti ve çözümüne yönelik ilgili paydaşların çalışmalarını değılendirmek, izlemek, koordinasyon ve işbirliğini sağlamak üzere Kadın İstihdamı Ulusal İzleme ve Koordinasyon Kurulu oluşturulmuştur.

Ekonomik büyüme hedefine ulaşmanın ancak kadının statüsünün yükseltilmesine bağılı olarak mümkün olabileceğı düşüncesinden hareketle kadının güçlenmesi vizyonunu uluslararası platforma taşıyan Türkiye, 2015 yılındaki G20 dönem başkanlığında Kadın20 (W20) platformunun kurulmasına öncülük etmiştir. Ayrıca İslam İşbirliği Teşkilatı'na üye ülkelerde kadın sorunlarının tartışmaya açılacağı "Kadın Danışma Konseyi" de yine Türkiye'nin dönem başkanlığını devam ettirdiğı süreçte ve öncülüğünde kurulmuştur.

Aşağıdaki Tablo 3; Türkiye'de işgücüne katılım oranının 2005 yılında %46,4'ken, 2017 yılı itibari ile %52,8'e, istihdam oranında da %41,5'ten %47,1'e yükseldiğini ayrıca 2005 yılında %20,7 olan kadın istihdam oranının ve %23,3 olan kadın işgücüne katılım oranlarının 2017 yılı itibari ile sırasıyla %28,9 ve %33,6 şeklinde artış gösterdiğini özetlemektedir.

Tablo 3. Türkiye’de İşgücüne Katılım ve İstihdam Oranı (15+Yaş)

Yıl	İşgücüne Katılma Oranı		İstihdam Oranı	
	2005	2017	2005	2017
Kadın	%23,3	%33,6	%20,7	%28,9
Erkek	%70,6	%72,5	%63,2	%65,6
Türkiye Geneli	%46,4	%52,8	%41,5	%47,1

Kaynak: TÜİK, Hane Halkı İşgücü Anketi Sonuçları (2017)

Son zamanlarda kadınların işgücüne katılım oranı ve istihdam oranında bu artışların olmasına rağmen rakamlar henüz arzu edilen düzeyde değildir. Özellikle Türkiye’deki işgücüne katılım oranlarının diğer ülkelerdeki oranları gösteren Tablo 4 ile karşılaştırıldığında konunun sadece yasalar açısından değil daha geniş bir perspektiften de ele alınması gerektiğini göstermektedir.

Tablo 4.2016 Yılı İşgücüne Katılım ve İstihdam Oranı (AB-28 Ve Bazı AB Ülkeleri) (15+ Yaş)

Ülkeler	GENEL		KADIN	
	İşgücüne Katılma Oranı	İstihdam Oranı	İşgücüne Katılma Oranı	İstihdam Oranı
AB-28	%57,7	%52,8	%51,6	%47
İsveç	%65	%60,4	%61,5	%57,5
İngiltere	%62,9	%59,9	%57,5	%54,8
Almanya	%61	%58,5	%55,6	%53,6
Fransa	%55,9	%50,3	%51,6	%46,5
Macaristan	%55,7	%52,8	%48	%45,6
Malta	%55	%52,4	%43	%40,7
İtalya	%49,5	%43,7	%40,5	%35,3
İspanya	%58,5	%47	%53	%41,7
Yunanistan	%52,2	%39,9	%45	%32,5

Kaynak: Avrupa Birliği İstatistik Ofisi (Eurostat) , 2017.

2007-2013 dönemini kapsayan Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda girişimcilere yönelik; iş kurma ve geliştirme sürecinde gerekli eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin verilmesi, teknoloji geliştirmede girişimcilerin desteklenmesi, risk sermayesi ve benzeri araçların yaygın duruma getirilmesi gibi bir dizi önlemden bahsedilmiştir (Baranoğlu, 2018, s. 16).

2014-2018 yıllarını kapsayan Onuncu Kalkınma Planı'nda ise başta gençler ve kadınların işgücüne katılımı hususu önemini koruyarak; kadın istihdamının artırılmasına yönelik hedef ve politikaların oluşturulduğu görülmektedir. Bu amaçla; kadınlar özelinde

istihdam teşviklerinin yapılandırılması, hasta, yaşlı ve çocuk bakım hizmetlerinin yaygınlaştırılması, kadınların faaliyet gösterebilecekleri alanlarda desteklerin yoğunlaşması ve kadın girişimciler özelinde bütüncül bir destek programının uygulanması öngörülmüştür (Onuncu Kalkınma Planı, 2013).

İstatistiksel göstergelere göre, Türkiye’de kadının işgücüne dâhil olmamasının sebepleri arasında %55,4 ile “ev işleriyle meşguliyet” ilk sırada bulunmaktadır. Bunu sırasıyla %13,4 ile çalışamaz halde olma, %11,3 ile eğitim ve öğretim eksikliği, %7,6 ile diğer sebepler ve %5,2 ile emeklilik durumu izlemektedir (TÜİK, 2017).

Kent ve kırsal olarak kadınların işgücüne katılım ve istihdam oranları değerlendirildiğinde, 2013 yılı TÜİK verilerine göre kentlerde işgücüne katılım oranı %28, istihdam oranı ise %23,4’tür. Bu oran kırsalda ise sırasıyla %36,7 ve %35’tir. Bu farkın nedeni, kırsaldan kente göç eden kadının tarım sektöründeki ücretsiz aile işçisi pozisyonundan çoğunlukla kent piyasası içinde eğitim, yetenek, tecrübe veya başka nedenlerle kendine uygun iş bulamaması sonucu işgücü piyasasından çekilmesidir.

Tablo 5. Kadın İstihdamının Sektörel Dağılımı

Yıl	Hizmetler	Tarım	Sanayi
2005	%37,1	%46,3	%16,6
2010	%41,7	%42,4	%15,9
2015	%52,5	%31,4	%16,1
2017	%56,1	%28,3	%15,6

Kaynak: (TÜİK, İşgücü İstatistikleri, 2017)

Kadın istihdamının sektörel dağılımına bakıldığında 2005 yılında tarım sektörünün oranı %46,3, hizmetler sektörünün oranı ise %37,1’dir. 2017 verilerinde ise bu durum sırasıyla %28,3 ve %56,1 olarak gerçekleşmiştir. Bu bağlamda 12 yıllık dönemde kadın istihdamı tarım sektöründe azalırken, hizmetler sektöründe artmıştır.

2017 yılı itibari ile kadınların %63,4’ü ücretli veya yevmiyeli çalışırken, %25,9’u ücretsiz aile işçisi, %9,4’ü kendi hesabına çalışmakta, geri kalan %1,3’ü de işveren olarak karşımıza çıkmaktadır. Tablo 6’dan; erkeklerle kıyaslandığında kadınların ücretsiz aile

işçiliği oranı yüksek olsa da bu kategorideki kadınların payının gittikçe düştüğünü, ücretli veya yevmiyeli çalışanların payının ise istihdam içinde arttığı görülmektedir.

Tablo 6. İstihdam Edilenlerin Cinsiyete Göre İşteki Durumu

	2005			2017		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Ücretli veya yevmiyeli	%56,9	%59,9	%48,3	%67,3	%69	%63,4
İşveren	%5,5	%7,1	%1	%4,5	%6	%1,3
Kendi hesabına çalışan	%23,4	%26,9	%13	%17,1	%20,5	%9,4
Ücretsiz aile işçisi	%14,2	%6,1	%37,7	%11,1	%4,5	%25,9

Kaynak: (TÜİK, İşgücü İstatistikleri, 2017)

Eğitim, kadınların çalışma hayatına katılmasında temel etkileyici faktörlerdendir. Tablo 7’den anlaşılacağı üzere eğitim düzeyi yükselen kadın, çalışma hayatında daha çok var olmaktadır.

Tablo 7. Eğitim Düzeyine Göre İşgücüne Katılım Oranı (15+ Yaş)

Öğrenim Durumu	2005			2017		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Okuryazar olmayanlar	%19,9	%41,9	%15,6	%18,8	%32,4	%15,9
Lise altı eğitim düzeyi	%45,3	%69,9	%19,9	%48,9	%69,3	%27,7
Lise	%49,6	%66,6	%26,9	%54,8	%71,6	%34,3
Meslek veya Teknik Lise	%65	%80,9	%36,8	%66,1	%81	%42,6
Yükseköğretim	%77,9	%83,5	%69,1	%80,2	%86,5	%72,7

Kaynak: (TÜİK, İşgücü İstatistikleri, 2017)

Tüm bu veriler dikkate alındığında kadınların, potansiyel girişimcilik faaliyetleri ile hem kendileri istihdama katılarak hem de kendi işletmeleri içinde istihdam alanları oluşturarak ülke ekonomisini geliştirmede, büyütmede ve kalkınmada önemli bir kaldıraç kuvveti oluşturdukları önemle belirtilmelidir.

Türkiye’de son 25 yıldır tartışılan kadın girişimciliği konusu, farklı araştırmacılar tarafından farklı bakış açıları ve yaklaşımlarla ele alınsa da bunların hepsi, kadın girişimciliğini teşvik etmekte ve kadınların neden girişimcilik konusunda desteklenmeleri gerektiğine odaklanmaktadır. Bu farklı yaklaşımlar; uygulamalara, girişimciliğin teşvik edilmesinde izlenecek politikalara, stratejilere ve ilgili araçlara kadar etki etmektedir. Bu noktada dört yaklaşıma özellikle değinmek gerekir (Ecevit & Kaptanoğlu, 2015, s. 7);

Birinci yaklaşım büyüme ve ekonomik kalkınma odaklıdır. Bu yaklaşıma göre, kadınların kurdukları küçük işletmeler ekonomik kalkınma için çok önemlidir. Olası krizlerin daha kolay atlatılmasında işlevsel özelliği olan kadın işletmeler, bir taraftan ekonomiyi büyütürken diğer taraftan da kriz sonrası ekonomik canlanmayı sağlar. Ayrıca derin işsizlik sorunları karşısında istihdamın yaratılmasında büyük öneme sahiptir.

İkinci yaklaşım kadınların çalışma hayatına dâhil olmaları ve işsizliğin azaltılması üzerine odaklanır. Girişimci olan kadın, işgücü piyasasının aktif katılımcısıdır. Türkiye gibi çalışma hayatında çok az temsil edilen kadınlar için girişimcilik, işgücü piyasasında kadının görünürlüğünü artırmaktadır. Bu yaklaşıma göre, kadın girişimciliği teşviki ile yüksek işsizlik birbiriyle ilişkilidir ve kendi işletmesini kuran kadınlar sayesinde işsiz kadın sayısı azalacaktır.

Üçüncü yaklaşım aile refahının artmasına ve yoksullukla mücadele konusuna odaklanır. Girişimci olan kadın, aile refahının artmasında önemli rol oynar. Kadınların maddi kazanımları sayesinde ailesi yoksullukla mücadele etmek zorunda kalmaz. Mikro finans olarak da bilinen bu yaklaşım, yoksul kesimleri işgücü piyasasına dâhil edip, üretken hale getirmeyi öngörür. Bu yolla kadınlar, sosyal statülerinin gelişimi sağlayarak yoksullukla mücadele eder.

Dördüncü yaklaşım kadınların güçlendirilmesi ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin azaltılmasına odaklanır. Kadınların girişimci olmaları; her şeyden önce onları güçlendirmekte, yüzyıllardır süregelen ataerkil düzen içindeki rollerine, ikincil planda olmalarına, haksızlıklarına ve eşitsizliklerine karşı durabilmelerini sağlamaktadır.

Dolayısıyla güçlü olan kadın, ailesinin ve çocuklarının refahını da yükseltecektir. Bu yaklaşımı savunan kurum ya da kişiler kadınları girişimciliğe teşvik ederken; işgücü piyasasındaki kadın istihdam oranını artırmayı, işsizliği önlemeyi, yoksullukla mücadeleyi dikkate almadan sadece kadının toplumsal statüsüne, kadın rolü olarak güçlenmesine ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına odaklanır.

Türkiye’deki kadın girişimciliğine yönelik farklı yaklaşımların olması, kamu kurum ve kuruluşlarını, sivil toplumu ve özel kuruluşları farklı hedefleri olan projelere yöneltmiştir. Bir taraftan proje uygulayıcısının çeşitliliği söz konusu olurken diğer taraftan kadın girişimciliğini destekleme stratejisinin hangi yaklaşımı benimsediğine bağlı olarak farklı amaçlara yönelik olmuştur. Her ne kadar farklı yaklaşımlar söz konusu olsa da kadın girişimciliğini makro boyutta bir istihdam politikasından ya da kadının güçlenmesi misyonundan ayrı ele almak genel olarak girişimciliği desteklemeye yönelik politikaların ruhuna aykırıdır (Ecevit, 2007, s. 47). Bu konuya kadın girişimciliğini destekleyen kurumlar başlığı altında ayrıca değinilecektir.

Türkiye genelinde her 100 girişimciden sadece 9’unun kadın olduğu dikkate alındığında (TÜRKONFED, 2018), kadın girişimciliği, küreselleşmeye bağlı artan rekabet ortamında, oluşturacağı yeni ekonomik değer ve fırsatlar sebebiyle büyümenin ve kalkınmanın önemli bir aktörü olarak kabul görmektedir. Türkiye’nin ekonomik ve sosyal gelişimine destek olmak için yarı nüfusunu oluşturan kadınların, girişimciliğini desteklemek ve sayılarını artırmak, var olan kadın girişimcileri güçlendirmek ve global bir köy haline gelen dünya pazarı ile bütünleştirmek amacıyla kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarınca yapılacak çalışmalar ciddi önem teşkil etmektedir (KSGM, 2018, s. 89).

3.2. Türkiye’de Kadın Girişimciliğini Destekleyen Kurum ve Kuruluşlar

Türkiye’de kadın girişimciler sermaye kaynaklarına ve fonlara erişim konusunda sınırlı imkânlarla sahip olduklarından girişimcilik faaliyetlerinde desteklenmeleri için kamu kurum ve kuruluşların yanında sivil toplum kuruluşları ve uluslararası kuruluşlar tarafından da bazı çalışmalar yapılmaktadır.

Çalışmanın bu bölümünde devletin kadın girişimciliğine yönelik politikalarına bağlı kamu kurum ve kuruluşlarının stratejileri, sivil toplum kuruluşlarının yanında bakanlıkların faaliyetleri ve uluslararası kuruluşların çalışmaları ele alınarak, kadın girişimciliğinin desteklenmesine yönelik eylemleri hakkında bilgiler verilecektir.

3.2.1.Kadın Girişimciliğini Destekleyen Sivil Toplum Kuruluşları

Devletin ya da özel sektörün istihdam konusuna yeterince cevap veremediği durumlarda kadınları, kalkındırma ve geliştirme misyonunu sivil toplum kuruluşları üstlenmektedir. Özellikle kadın odaklı çalışan sivil toplum kuruluşları, kadınların sosyal ve çalışma hayatları içinde statülerini güçlendirmek, genel olarak karşı karşıya kaldıkları sorunları çözebilmek ya da çözebilecek ilgili mekanizmaları devreye sokmak adına önemli bir role sahiptirler. Bu itibarla, Türkiye’de kadın girişimciliğini destekleyen sivil toplum kuruluşları hakkında aşağıda kısaca bilgi verilmeye çalışılmıştır.

Türkiye Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER), “kadın girişimciliğini geliştirmek, ekonomik ve sosyal yaşamda kadının konumunu güçlendirmek” misyonu ile çalışan derneğin hedefleri; iş hayatındaki kadın çalışan sayısını artırmak ve kadın girişimcilerin desteklenmesini teşvik etmek, kadınların işgücü piyasasına girmesi ve girişimci olarak faaliyet göstermesi için kadınlara mentorlük hizmeti yanında eğitim vermek, yapılan tüm çalışmaların ülke geneline yayılmasını sağlamaktır. Ayrıca kadın girişimcilik ekosisteminin gelişmesi için yasal altyapının desteklenmesinin yanı sıra finansal kaynak erişiminde yol gösterici olmak, üyeleri arasında koordinasyonu sağlayarak etki alanları ve büyümelerini desteklemek, genç kadınları, eğitimlerine devam ederek girişimciliğe özendirmek diğer hedefleri arasındadır. Dernek, kuruluşundan bu yana sivil toplum, özel sektör ve kamu işbirliği içerisinde rol model girişimci kadınları da toplum içinde görünür kılarak her yıl gerçekleştirdiği farklı birçok proje ve çalışmaya imza atmıştır. Fırsat Eşitliği Modeli, Avrupa Kadın Girişimcileri Mentor Ağı Projesi, Kadın Girişimcilik ve Liderlik Zirvesi, Girişimcilerin Yolunu Aydınlatıyoruz, Kadın Girişimci Geliştirme Programı, Geleceğin Kadın Liderleri Eğitim Programı söz konusu proje ve çalışmalardan sadece birkaçıdır. Diğer taraftan dernek, KAGİDER Pusula ile Türkiye’nin tüm bölgelerindeki kadınların kendi işlerini kurmasını sağlayacak dijital bir platform yaratmış, girişimcilerin yeni pazarlara ulaşabilmesi için Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Merkezi ve Ticaret Bakanlığı ile birlikte “kadından almalı, memleket kazanmalı” kampanyasını başlatmıştır (KAGİDER, 2019).

Kadın Emekğini Değerlendirme Vakfı (KEDV), kadınların ekonomik imkânlarını ve yaşam kalitelerini artırmak amacıyla 1986 yılında kurulmuştur. Kadınlara ve çocuklara

yönelik çalışmalarını İstanbul'un dar gelirli ilçelerinde, depremden etkilenen bölgeler ve Ege ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi başta olmak üzere tüm Türkiye genelindeki çeşitli illerde sürdürmektedir. KEDV, kadınların en temel ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak organize olabilecekleri ve yeteneklerini geliştirebilecekleri platformlar yaratmaktadır. Bir taraftan kadın girişimcilere mikro kaynak, eğitim, kredi, pazarlama ve danışmanlık desteği verirken diğer taraftan çocuklarının da erken çocukluk eğitimi hizmetlerinden yararlanmalarını sağlayarak kadınların yoksullukla mücadelesine destek olmaktadır (KEDV, 2019).

Kadınlarla Dayanışma Vakfı (KADAV); 1999 yılında Marmara Depremi'nin ardından o bölgedeki kadın ve çocuklara destek olmak için kurulmuştur. Kurulduğu günden beri, kadına yönelik şiddetle mücadele etmekte, göçmen kadınlar, mahpus kadın ve LGBTİ bireylerle dayanışma örgütlemeye çalışmakta aynı zamanda kadın emeği ve istihdam alanında farklı platformlarda faaliyetler yürütmektedir. 2007 yılından itibaren kurulması için öncülük ettiği Kadın Emeği ve İstihdamı Girişimi (KEİG) Platformunun sekretarya işlerini sürdürmektedir. Platforma üye örgütlerle birlikte istihdam politikalarına cinsiyet eşitliği açısından etkin müdahale amacıyla eğitim, araştırma ve ihtiyaç odaklı kampanya faaliyetleri gerçekleştirmektedir (KADAV, 2019).

Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayi Tesisi Vakfı (MEKSA), mesleki eğitim ile istihdam arasında bir bağ kurulması hedefiyle 1985 yılında kurulmuş kamuya yararlı bir vakıftır. MEKSA şu anda Türkiye'nin 13 ilinde 22 mesleki eğitim merkezinde 20'nin üzerinde meslek çeşidinde eğitimler vermektedir. Aynı zamanda 1991 yılında destek aldığı başlangıç sermayesi ile Türkiye'nin ilk ve tek Kredi Garanti Fonu'nu kurmuştur. Kredi Garanti Fonu; TOBB (Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği), TESK (Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu), TOSYÖV (Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticiler Vakfı), KOSGEB (Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı), MEKSA ve 27 bankadan oluşan ortaklığı ile kurumsal bir kefalet kuruluşu olarak teminat eksikliği sebebiyle çeşitli kredi ve destek imkânlarından yeterince yararlanamayan Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin (KOBİ) ve KOBİ dışı işletmelerin, müteselsil kefil olmak suretiyle krediye erişimlerini sağlamaktadır (Kredi Garanti Fonu, 2019). Kadın girişimciler için Kredi Garanti Fonuna Hazine desteği sağlanmıştır. Kredi Garanti Kurumlarına Sağlanacak Hazine Desteğine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Karar'da girişimci kadınlara destek veren pozitif ayrımcılık içeren hükümler de yer almaktadır. Söz konusu hazine destekli sistemde KOBİ kredileri için %75

olan kefalet oranı, kadın girişimciler için pozitif ayrımcılık gereği %85 olarak uygulanmaktadır. Bu kefaletten 55 yaşını tamamlamamış, en az ilk öğretim mezunu kadınlara ait, faaliyet süresi 2 yılını doldurmamış işletmeler yararlanmaktadır. Ayrıca MEKSA, KOBİ'lerin ihracat yapmalarını ve özellikle fuarlara katılımlarını kolaylaştırmak ve teşvik etmek amacıyla 1993 yılında FORUM Fuarcılık ve Geliştirme A.Ş.'ni kurmuştur (MEKSA, 2019).

TOBB Kadın Girişimciler Kurulu; Türkiye'deki girişimci kadınların kapasitelerinin nitelik ve nicelik açısından geliştirilmesi ve daha etkin hale getirilmesi amacıyla politikalar belirlemede aynı zamanda girişimcilik faaliyetlerinin kadınlar arasında yayılmasına öncülük etmektedir. Kadın girişimcilere yönelik seminer, panel, eğitim ve danışmanlık hizmetleri vermektedir. Diğer taraftan koçluk sistemi kapsamında, deneyimli girişimciler tarafından işlerini yeni kuran girişimcilere belli sürelerde destek sağlanmaktadır. Ayrıca AB ülkelerinde yabancı girişimcilerle beraber kısa süreli staj imkânları da verilmektedir. TOBB İl Kadın Girişimci Kurulları Türkiye'nin 81 ilinde kurulmuş ve TOBB Kadın Girişimciler Kurulu ile koordineli olarak faaliyet göstermektedir (TOBB, 2019).

Avrupa Birliği Türkiye İş Geliştirme Merkezleri Ağı (ABİGEM); KOBİ'lerin ulusal ve uluslararası piyasalarda rekabet seviyelerini artırmalarına ve potansiyellerini geliştirmelerine yardımcı olmakta profesyonel eğitim ve danışmanlık hizmetleri sunmaktadır. Amacı KOBİ'lerin iş geliştirme hizmeti alabilecekleri en temel temas noktası olabilmektir. Ayrıca donanımlı yerel danışmanların yetiştirilmesi ve Türkiye'de bir KOBİ uzman havuzu oluşturulmasına da destek sağlamaktadır. ABİGEM Ağı için AB'nin sağlamış olduğu yardım 50 milyon Avro'ya ulaşmış tüm Türkiye genelinde ABİGEM sayısı 15'e yükselmiştir (ABİGEM, 2019).

Girişimci İş Kadınları Derneği (ANGİKAD); kadınların iş dünyasındaki statülerini yükseltmek ve ülke ekonomisine daha fazla katkıda bulunmak amacıyla kadın girişimcilere işletmelerini yönetirken destek olmak ilkesiyle 2007 yılında kurulmuştur. Bu anlamda kadın girişimcilerin kendi aralarındaki işbirliği ve dayanışmayı artırmaya yönelik faaliyetlerde bulunmaktadır. Kadınların mesleki ve sosyal becerilerini geliştirmeye yönelik her türlü bilgi, tecrübe, kamp ve eğitim desteği sağlamaktadır. Ayrıca kadınlar arasında bilgi paylaşımını artırma maksadıyla rol model olan başarılı girişimci kadınlarla diğer kadınları bir araya getiren çeşitli etkinlikler de düzenlemektedir. Hemen hemen her sektörde faaliyet gösteren üye yelpazesine sahip olan ANGİKAD, ulusal ve uluslararası birçok proje üretmektedir.

Kazanımlarıyla kız öğrencilerin eğitimine burs ve mentorlük desteği sağlamaktadır (ANGİKAD, 2019).

Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı'nın (TTGV) HİT Programı, TTGV'nin özellikle belirlediği alanlarda, kabul görmüş bir iş planı olan nitelikli girişimlerin ilk pazara girme aşamalarını hızlandırmak için girişim bazında 1 yıl süreyle ve 50.000 ABD Doları bütçe içerisinde sağlayacağı iş geliştirme faaliyetlerinden oluşmaktadır. Programın ilk odak noktası sağlık alanında faaliyet gösteren girişimler olup, destek kalemlerinin içinde mentorlük, iş geliştirme, pazarlama, sertifikasyon ve danışmanlık hizmetleri de mevcuttur. Vakıf, İDEAPORT Programı ile farklı uzmanlıkları ve yetenekleri bir araya getirerek, Türkiye'nin teknoloji ve inovasyon ekosisteminin iş-fikir-politika geliştirme platformu olarak tasarlanmıştır. Platform kapsamında hazırlanan yayınlar, ortak akıl toplantıları, raporlar, sektör analizleri, video röportajlar, ve seminer gibi araçlarla inovasyon ve teknoloji ekosistemini yenilikçi fikirlerle buluşturmayı hedeflemektedir. İDEANEST (Kitlese Kaynak Geliştirme Platformu) Programı ise ihtiyaç sahipleri ile kaynak sahiplerini buluşturmayı hedefleyen bir kitlese kaynak oluşturma platformudur. Fikir sürecinden sonra projeye dönüşebilecek teknoloji temelli erken dönem yeni ürün fikirleri ile akademik araştırma projelerine, doğru görünürlüğü sağlamayı amaç edinmiştir. Girişimci, KOBİ ve akademisyenlerin başvuruda bulunabileceği bu programda, kitlese fonlama imkânı, ekosistem içinde ihtiyaç duyulan bilgi, network, danışmanlık, aynı destekler vb. kaynaklara erişimin kolaylaştırılması gibi olanaklar sunulmaktadır. Vakıf ayrıca, özel sektörün rekabet edebilecek inovasyon süreçleri için ürün yönetimi, teknoloji ve inovasyon alanında iyi uygulamaların yaygın hale getirilmesini ve bu alanda insan kaynağı havuzunun oluşturulmasını amaçlayan XNOVATE Programını da yürütmektedir (TTGV, 2019).

3.2.2.Kadın Girişimciliğini Destekleyen Kamu Kurum ve Kuruluşları

Girişimcilik, yeni istihdam alanları yaratarak, kalıcı bir üretim ve pazarlama anlayışı ile dünya perspektifinde etkin olan işletmelerin oluşturulmasında, farklı organizasyon biçimlerini meydana getirmesi ile yeniliklerin ortaya çıkmasında ekonomi için dinamik bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla küresel bir köy haline gelen yaşadığımız dünyada, ülkelerin sürdürülebilir bir rekabet edebilme fırsatı yakalamaları bünyelerindeki girişimci sayısına ve bu girişimcilerin göstermiş oldukları başarı ve performanslarıyla ilişkilidir. Bu itibarla özellikle kamu kurum ve kuruluşlarının verdiği destekler ile ülke

genelinde artan başarılı kadın girişimci, daha çok yenilik, katma değer ve refahı beraberinde getirir (Kaygın & Güven, 2015, s. 1).

Ekonomik kalkınmanın toplumun tüm sınıflarına yansıtılmasını ve artan refah seviyesinin daha adaletli paylaşımını sağlayan diğer taraftan istikrarlı büyümenin sürükleyici gücü olarak kabul gören KOBİ'ler, Türkiye'de önemli işlevler üstlenmektedirler. KOSGEB, KOBİ'lerin üretimdeki paylarını artırmak, rekabet güçlerini yükseltmek, sanayide entegrasyonu ekonomik gelişmelere uygun olarak gerçekleştirmek, ihracat paylarını artırmak, Ar-Ge'nin yanında yenilik ve işbirliği faaliyetlerini desteklemek, girişimcilik kültürünü geliştirmek için farklı model ve yöntemler içeren programlarıyla Türkiye'de girişimciliğin ve KOBİ'lerin desteklenmesi amacıyla 12 Nisan 1990'da 3624 sayılı yasa ile kurulmuştur (KOSGEB, 2018). Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'na bağlı bir kamu kuruluşu olup, tüzel kişiliği haizdir. KOSGEB Müdürlükleri bugün Türkiye'nin her ilinde bulunmaktadır.

KOSGEB; Yurtiçi Fuar Desteği ile işletmelerin fuarlara katılımlarını sağlayarak, satış ve pazarlama faaliyetleri ile pazar paylarını arttırmalarını sağlamaktadır. Ar-Ge ve İnovasyon Programı ile bilim ve teknolojiye dayalı yeni fikirleri olan küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin gelişmesini sağlamaktadır. Tasarım Desteği ile işletmelerin ürün tasarımlarına destek vererek, etkinliklerini ve rekabet güçlerini arttırmalarına yardımcı olmaktadır. Endüstriyel Uygulama Destek Programı ile yeni bir hizmetin veya ürünün; üretilmesi, meydana getirilmesi, kalitesinin artırılması, maliyeti azaltan tekniklerin uygulamaya konulmasını sağlamaya yönelik KOBİ ve girişimcilere destek olmaktadır. Yeni Girişimci Desteği ile ekonomik büyüme ve istihdam problemlerinin çözümünün temel aktörü olan girişimciliğin desteklenmesi, yaygın hale getirilmesi ve başarılı işletmelerin oluşmasını sağlamaktadır. Bu destek birinci derecede şehit yakını veya engelli girişimciye, kadın girişimci ve gaziye %20 daha fazla uygulanır. Gönüllü Uzmanlık Desteği ile işletmelerin, yönetim, üretim, insan kaynakları ve finans alanlarında ihtiyaçları olan uzmanlık konularında bilgi ve beceri düzeylerini yükseltmek için de destek sağlanmaktadır. Ayrıca KOSGEB tarafından işletmelerin; genel yönetim, iş planı hazırlama, üretim, yatırım, pazarlama, insan kaynakları, bilgisayar ve bilgi teknolojileri, proje hazırlama, mali işler ve finans, dış ticaret, enerji teknolojileri vb. konu başlıklarında bilgi ve beceri düzeylerini yükseltmeye yönelik Eğitim ve Danışmanlık Desteği; uluslararası ticarete yönlendirilmesini sağlamak için Lojistik Desteği; uluslararası işbirliği düzeyini arttırmak, yeni teknik teknoloji

ve sektörel gelişmelerin takip edilebilmesini sağlamak amacıyla Yurt Dışı İş Gezisi Desteği verilmektedir. Diğer taraftan Tanıtım Desteği ile işletmelerin; işletmelerini, ürün veya hizmetlerini ulusal ve uluslararası pazarlarda tanıtımalarına yardımcı olmaktadır. Yine işletmelerin nitelikli işgücünü artırmalarına yönelik Nitelikli Eleman Desteği vermektedir. KOBİ'lere uygun şartlarda mali destek verilerek, üretim, kalite ve standartlarını yükseltmeleri, mali problemlerinin çözümü, istihdam yaratmaları, uluslararası seviyede rekabet etmeleri için ayrıca Kredi Faiz Desteği sağlanmaktadır.

Destekler içinde; işletme giderleri, kuruluş dönemi makine, teçhizat, ofis donanım ve yazılım giderleri, personel giderleri, konaklama ve ulaşım giderleri, nakliye ve sigorta giderleri, kira giderleri gibi birçok destek kalemi bulunmaktadır.

Verilen destek miktarları, yararlanılan programa göre hibe olarak 20.000 TL ile 3.850.000 ABD Doları arasında, geri ödemeli olarak ise 100.000 TL ile 700.000 TL arasında değişmektedir (KOSGEB, 2019).

Kalkınma Ajansları; KOBİ, girişimci, çiftçi ve çiftçi grupları, büyük işletmeler, STK'lar ve serbest meslek sahiplerine yönelik Faizsiz Kredi ve Faiz Desteği, Doğrudan Finansman Desteği ve Teknik Destek adı altında destek programları uygulamaktadır. Bu programların amacı; eğitim ve danışmanlık verme, geçici uzman personel görevlendirme, lobi faaliyetleri ve uluslararası ilişkiler kurma gibi kurumsal nitelikli olmanın yanı sıra bölgelerdeki öncelikli sektörlerde, yenilik ve Ar-Ge çalışmalarının artırılmasını ve bölge ekonomisinin hizmet verdiği pazarlarda rekabet gücünün yükseltilmesini sağlamaktır (Ankara Kalkınma Ajansı, 2019).

İŞKUR (Türkiye İş Kurumu); Büyük işletme, KOBİ ve girişimcilere yönelik hibe, eğitim ve vergi indirim gibi destekler vermektedir. Özel sektör tarafından işe alınanların, işverenin son 6 ayda çalıştırdığı ortalama işçi sayısına ek olarak işe alınmaları kaydıyla, sigorta primi işveren payının tamamını İşsizlik Sigortası Fonundan karşılayarak istihdamı artırmak amacıyla Kadınlar, Gençler ve Mesleki Yeterlilik Belgesi Sahipleri için İstihdam Teşviki programı uygulamaktadır. Kadınlar, Gençler ve Mesleki Yeterlilik Belgesi Sahiplerinin istihdam edilmesi halinde çeşitli ölçütlere göre 6 ile 54 ay prime esas kazanç üst sınırını aşmamak üzere işveren sigorta primlerinin tamamı karşılanmaktadır. İşbaşı Eğitim Programları, kurumda kayıt altına alınmış işsizlerin mesleki tecrübe edinmeleri ve teorik eğitimini aldıkları mesleklerde uygulamayı görmesi ile çalışma ortamına uyumunu

sağlamayı kapsar. İşsizlik Sigortası Ödeneği Alanlarının çalışma hayatına kazandırılmasını sağlamak, işe alımlarını kolaylaştırmak amacıyla İşsizlik Sigortası Ödeneği Alanları İstihdam Eden İşverenler için İstihdam Teşviki programını uygulamaktadır. Çalışanlarının mesleki bilgi ve becerilerini geliştirmek, ayrıca tehlikeli ve çok tehlikeli işlerde çalıştırılan işçilere yönelik olarak düzenlenen kurslara katılan kişilerin sertifika almalarını sağlamaya yönelik Çalışanların Mesleki Eğitimi ve Belgelendirilmesi programının çalışmalarını yapmaktadır. Kendi İşini Kurma Desteği ile eski hükümlülerin ve engellilerin, üretime dâhil edilerek önce kendi geçimlerini sağlamak sonra da yeni istihdamlara aracılık etmelerini temin etmek amaçlanmıştır. Kurumda kayıt altına alınmış kişilere yönelik olarak kendi iş yerlerini kurmalarına ve büyümelerine destek olmak amacıyla Girişimcilik Eğitim Programları geliştirilmiştir (İŞKUR, 2019).

Gıda, tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından uygulanan Kırsal Kalkınma Destekleri Kapsamında Tarıma Dayalı Yatırımların Desteklenmesi Programı; makine, ekipman ve malzeme alımı ile inşaat işleri alım giderleri destek kalemlerini içermektedir. Girişimci, KOBİ ve büyük işletmelerin başvurabileceği hibe desteği; kırsal alanda gelir seviyesinin artırılması, tarımsal üretim ve tarıma bağlı sanayi bütünleşmesinin sağlanması için KOBİ'lerin desteklenmesi, gıda güvenliğinin güçlendirilmesi, kırsal alanlarda farklı gelir kaynaklarının oluşturulması, tarımsal çalışmalar için geliştirilen yeni teknolojilerin üreticiler tarafından kullanımının yaygın hale getirilmesi, yürütülen kırsal kalkınma faaliyetlerinin etkinliklerinin artırılması, kırsal toplumda yerel kalkınma kapasitesinin oluşturulmasına destek olmak için yeni teknolojik yatırımları desteklemektedir. Bakanlık ayrıca tarım sektörünün ihtiyacı olan öncelikli konularda bilgi ve teknolojinin geliştirilmesi, çiftçiler, tarımsal sanayiciler ile ihracatçılara iletilmesi ve tarım sektöründeki örgütlerin Ar-Ge kapasitelerinin geliştirilmesini sağlamak amacıyla Ar-Ge Projeleri Desteği de vermektedir (Tarım ve Orman Bakanlığı, 2019).

Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu(TKDK); KOBİ ve girişimciler için 2014-2020 IPARD Programı uygulamaktadır. Program, kalkınmanın sürdürülebilirliğini sağlamak için kapasite oluşturulması ve işletmelerin AB standartlarına yükseltilmesini amaçlamaktadır. Ayrıca program, tarım sektörünün sürdürülebilir ve modernize edilmesinin sağlanması, gıda güvenliği, bitki sağlığı ve çevre standartlarında AB normlarının yakalanması, kırsal alanlarda sürdürülebilir bir katkının sağlanması yerel ve yöresel

kalkınma stratejilerinin oluşturularak tarım ve çevre tedbirlerinin uygulanmasının artırılmasını sağlamayı hedefleyerek uygulanmaktadır (TKDK, 2019).

Hazine Müsteşarlığı tarafından Kooperatiflerin Aracılık Ettiği Krediler başlığı altında KOSGEB Uygulamalı Girişimcilik Eğitimini bitiren 30 yaşını doldurmuş olan girişimci esnaf ve sanatkârlara yönelik sıfır/düşük faizli kredi verilmektedir. Amacı, esnaf ve sanatkârın finansman ihtiyacının uygun şartlarda karşılanması yanında Esnaf ve Sanatkârlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri kefaletiyle Türkiye Halk Bankası A.Ş. tarafından kullanılan kredinin masraflarını karşılamaktır. Destek miktarı 30 bin TL ile 100 bin TL arasında değişmektedir (KOSGEB, 2019).

Ar-Ge ve yenilik yoluyla rekabet edebilir teknolojik bilgi üretilmesi, ürün standardının ve kalitesinin yükseltilmesi, yenilik yapılması, bilginin ticarileştirilmesi, işbirliklerinin geliştirilmesi, teknolojiye dayalı üretim, girişimcilik ve bu konulara dair yatırımlar ile yabancı sermaye yatırımlarının ülke girişinin hızlandırılması, Ar-Ge personeli artırılmasını sağlamaya yönelik Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Özel Sektör Ar-Ge Merkezleri Desteği ve Özel Sektör Tasarım Merkezleri Desteği programları ile hibe destek vermekte ve vergi indirimi sağlamaktadır. Bakanlık Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Teşviki ile üniversiteler, araştırma kurumları ve üretim sektörlerinin arasındaki işbirliğini sağlamakta ayrıca ülke sanayiinin uluslararası rekabet edebilir ve ihracata yönelik bir yapıya kavuşturulmasında katkıda bulunmaktadır. Özellikle bu teşvikin destek kalemleri içinde girişimcilere yönelik katma değer vergisi, gelir ve kurumlar vergisi, personel ücretleri muafiyeti, teknolojik ürüne bölgede yatırım sağlanması gibi unsurlar yer almaktadır (Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2019).

TÜBİTAK (Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu) tarafından; inovasyon ve teknolojiye dayalı girişimcilik alanlarında gerçek ve tüzel kişiler için farkındalık oluşturma ve mentorlük, eğitim, nitelikli personel desteği, proje ve teknoloji yönetimi, yatırımcı pazarı, proje pazarı, vb. kapasite artırımını sağlayacak mekanizmaları desteklemeye özgü Yenilik Girişimcilik Alanlarında Kapasite Artırılmasına Yönelik Destek Programı uygulanmaktadır. Mevcut bir ürünün iyileştirilmesi, geliştirilmesi, ürün kalitesinin-standardının yükseltilmesi, yeni bir ürün üretilmesi veya maliyeti düşüren yeni tekniklerin, yeni üretim teknolojilerinin geliştirilmesi konularında yürütülen Ar-Ge nitelikli sanayi projelerini desteklemek için KOBİ'lerin başvuru yapabileceği KOBİ Ar-Ge Başlangıç Destek Programı yürütülmektedir. Aynı şekilde TÜBİTAK tarafından

girişimcilerin, teknoloji ve yeniliğe dayalı iş fikirlerini nitelikli istihdam oluşturma potansiyeli yüksek girişimlere çevirebilmeleri için, fikir aşamasından pazara kadar olan faaliyetlerinin desteklenmesi, böylece nitelikli girişimciliğin özendirilmesi adına Teknogirişim Sermayesi Desteği Programı (BiGG) uygulanmaktadır (TÜBİTAK, 2019).

Ticaret Bakanlığı işletmelerin; tasarruflarını katma değeri yüksek yatırımlara yönlendirmesini, uluslararası rekabet güçlerini artırmasını, büyük ölçekli yatırımlarının çoğalmasını ve çevreyi korumaya yönelik yatırımlarını özendirmek amacıyla Büyük lekli Yatırımların Teşviki, Genel Teşvik Uygulamaları, Bölgesel Teşvik Uygulamaları, ncelikli Yatırımların Teşviki, Stratejik Yatırımların Teşviki programları ile söz konusu işletmelere faiz desteği ve vergi indirimi uygulaması yapmaktadır. Programlar içinde; KDV istisnası, gümrük vergisi muafiyeti, vergi indirimi, sigorta primi işveren hissesi desteği, gelir vergisi stopaj desteği, sigorta primi (işçi hissesi) desteği, faiz desteği, yatırım yeri tahsisi gibi destek kalemleri mevcuttur. Ticaret Bakanlığı ayrıca Yurt Dışı Fuar Desteği ile işletmelerin yurt dışındaki fuarlara katılımlarını ve organizasyon firmaları tarafından gerçekleştirilen tanıtım harcamalarının desteklenmesini sağlamakta bu bağlamda Türk ihraç ürünlerinin dış piyasada tanıtımı ve ihracatın yükseltilmesine katkı sağlamaktadır. Yurtiçi Fuar Desteği ile sektörel nitelikli uluslararası yurt içi fuarların dış tanıtımının sağlanması ve uluslararası seviyede daha çok katılımın sağlanması destek olmaktadır. Yurt Dışı Birim, Marka ve Tanıtım Desteği ile, Türkiye’de sınai veya ticari çalışmalar yapan Őirketler ile İşbirliği Kuruluşları yelerinin yurt dışındaki (Türkiye Ticaret Merkezi) tanıtım, marka tescil giderleri ve mal ticareti yapmak amacıyla yurt dışında açılan birimlerin desteklenmesi ile işletmelerin yurtdışında bilinirlik düzeyini yükseltmektedir. Marka Turquality Desteği ile uluslararası düzeyde markalaşma hacmi olan firmaların, üretimden pazarlamaya, satıştan satış sonrası hizmetlere kadar tüm süreçlerini kapsayacak Şekilde yönetsel bilgi birikimi, kurumsallaşma ve gelişimlerini sağlayarak uluslararası pazarlarda kendi markalarıyla küresel bir oyuncu olabilmelerini sağlamak ve söz konusu markalar aracılığıyla olumlu Türk malı imajını oluşturmak ve yerleştirmeye yönelik destek sağlamaktadır. Hizmet Sektörü Destekleri ile, teknik müşavirlik, sağlık turizmi, film, eğitim, bilişim ve yönetim danışmanlığı gibi hizmet sektörlerinin ticaretini destekleyerek, yurtdışında da marka olmalarına katkıda bulunmaktadır (Ticaret Bakanlığı, 2019).

Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM); kadına karşı yapılan her türlü ayrımcılığı engellemek, kadının haklarını korumak ve daha geniş bir perspektife yaymak, toplumsal

yaşam içinde kadının her alanda eşit fırsatlara ve imkânlarla erişmesine yönelik ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesinde, izlenmesinde ve değerlendirilmesinde gerekli koordinasyonu sağlamak üzere 1990 yılında kurulmuştur. Genel Müdürlük, kadına yönelik her türlü ayrımcılıkla mücadele etmek amacıyla ilgili kamu kurum, kuruluşları ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği halinde mevzuat önerileri oluşturmakta, gelen öneriler için görüşler sunmakta ayrıca eylem planları hazırlamakta, kampanyalar düzenlemekte ve çeşitli projeler yürütmektedir (KSGM, 2019). Annemin İşi Benim Geleceğim Projesi; KSGM'nin Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile Borusan Holding arasında imzalanan bir işbirliği protokolü ile 2013-2019 yılları için hayata geçirilmiştir. Proje kapsamı içinde Türkiye genelindeki toplam 10 ildeki organize sanayi bölgesinde (OSB) kreş kurulması hedeflenmiştir. Hali hazırda Malatya, Balıkesir, Afyon ve Adıyaman OSB'lerde hedeflenen kreşler açılmış ve hizmet vermeye başlamıştır.

Ayrıca Türkiye'de kadınlar arasında girişimciliğin teşvik edilmesi ve kadın yoksulluğunun önlenmesi için valiliklerle birlikte sivil toplum kuruluşlarının işbirliğinde kadınlara pozitif ayrımcılık yapılarak mikrokredi uygulamaları başlatılmıştır. Kredi miktarları 100 TL ile 1000 TL arasında değişmekte olup, devam eden yıllar içinde miktarı artabilmektedir. Mikrokrediden faydalanmak için bir iş fikrine sahip beş kadının bir araya gelerek mikrokredi talebinde bulunması gerekir. Sonraki süreçte kadınlara bir haftalık eğitim verilerek güvenleri perçinlenir ve bu eğitim süreci sonunda yapacakları işe göre mikrokrediden yararlanırlar.

3.2.3.Kadın Girişimciliğini Destekleyen Uluslararası Kurumlar

Kadın girişimciliğine destek vermek ve teşvik edici uygulamalar yapmak bazı ülkeler için bir devlet politikası olabilecek kadar önem arz etmektedir. Hal böyle olunca o ülkede girişimci olmak isteyen kadına sunulan hizmet ve destek çok çeşitli olabilmektedir. Türkiye'de kadın girişimciliğini destekleyen uluslararası kurumlardan söz edildiğinde özellikle Dünya Bankası ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'ndan bahsedilmesi gerekmektedir.

Dünya Bankası, Sosyal Kalkınma Sivil Toplum Fonu, Yaratıcı Kalkınma Fikirleri Yarışması, Gençlik gibi çeşitli fon imkânları sunmaktadır. Sosyal Kalkınma Sivil Toplum Fonunun amacı yoksul grupların, kalkınma sürecindeki söz haklarını ve etkinliklerini güçlendirmek böylece bu süreçler içerisine daha katılımcı olmalarını sağlamak ve süreçleri

daha adil bir hale getirmektir. Yaratıcı Kalkınma Fikirleri Yarışması; ilgili vizyon sahiplerini, finansal destek ya da teknik yardım sağlayabilecek fikir sahibi girişimcileri söz konusu fikirlerini satabilecekleri bir Yenilikçilik Yarışması'nda bir araya getirmektedir. Gençlik; Dünya Bankası, sivil toplum kuruluşları ile süreklilik arz eden bir iletişimin oluşturulması bakımından, gençlik grupları ile özel sektör ve kamu yetkililerinin ortak bir paydada ilişkilerinin sürdürülebilmesi için kolaylaştırıcı bir rol oynamaktadır. Söz konusu bu rolü sebebiyle gençlerin kalkınma süreçlerine daha fazla katılımını teşvik etmektedir. Sosyal Fonlar ve Toplumsal Kalkınma Projeleri aracılığı ile kırsal kalkınma, toplum sağlığı, su dağıtımı, AIDS'in önlenmesi ve KOBİ'lerin geliştirilmesi konularında destekler sağlamaktadır (Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı, 2019).

Dünya Bankası 2012 yılının Kasım ayından itibaren Türkiye'de Kadınların Ekonomik Fırsatlara Erişimlerinin Artırılması Projesini uygulamaktadır. İsveç Uluslararası Kalkınma ve İşbirliği Ajansı mali desteği ile KSGM tarafından yürütülen proje ile kadınlara çok daha iyi iş ve meslek imkânlarının sunulmasını sağlayacak politikaların üretilmesi için ihtiyaç duyulan bilgi ve verilere ulaşılması, kaliteli ve erişilebilir çocuk bakım hizmetlerinin oluşturulması, kadınların kooperatifçilik eliyle örgütlenerek sosyoekonomik olarak güçlenmelerinin sağlanması ve kadın kooperatifçiliğinin yaygınlaştırılması hedeflenmiştir (KSGM, 2019).

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP); demokratik yönetim, çevre, sürdürülebilir kalkınma ve yoksulluğun azaltılması gibi alanlarla ilgilenmektedir. Ayrıca proje uygulama desteği, özel sektör işbirliği, kalkınma ve cinsiyet, bilişim teknolojileri konularına da yoğunlaşmaktadır. Türkiye'deki kamu kuruluşlarına Proje Uygulama Desteği sağlamakta özel sektör işbirliğinde Türkiye'deki girişimciliğin gelişmesi ve girişimciliği engelleyen unsurların ortadan kaldırılmasına katkıda bulunmaktadır. Diğer taraftan Türkiye'deki bilişim sektörünün özellikle internet kullanımının yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalar yapmaktadır (Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı, 2019).

Ayrıca Türkiye'deki cinsiyet ayrımcılığının önlenmesine destek sağlamaktadır. Bu itibarla KSGM tarafından UN Women, Sabancı Üniversitesi, İçişleri Bakanlığı, Türkiye Belediyeler Birliği, Milli Eğitim Bakanlığı ile işbirliği halinde yürütülen Kadının İnsan Haklarının Geliştirilmesi Birleşmiş Milletler Ortak Programı toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, Sabancı Vakfı hibe programı ve Mor Sertifika programından oluşmaktadır. Bu program ile Ordu, Kocaeli, Kayseri, Kastamonu, Kahramanmaraş, Gaziantep, Eskişehir,

Erzincan, Edirne, Çanakkale ve Aydın şehirlerinde yerel seviyede toplumsal cinsiyet eşitliği taahhütlerinin uygulanmasının hızlandırılması ve kadın haklarının güçlendirilmesine destek olmak için yerel yönetimlerin, özellikle toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda çalışan kamu kurumları ile sivil toplum kuruluşlarının kapasitelerinin artırılması ve geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, UNDP ve Limak Holding işbirliğinde Türkiye'nin Mühendis Kızları (2016-2020) Projesini hayata geçirmiştir. Söz konusu proje ile kariyer planlamasını mühendis olmak üzere yapan kız öğrencilerin her alanda ve konuda desteklenerek onların mesleklerinde rol modeller haline gelebilmesine katkıda bulunmak amaçlanmıştır (KSGM, 2019).

Sonuç itibari ile; kendi işletmesini kurarak ekonomiye dâhil olmak isteyen kadınların planlarını hayata geçirmek ve hedeflerini gerçekleştirmek üzere desteklenmeleri gerektiği bilenen bir gerçektir. Kamu kurumlarının kadın girişimciliğini desteklemeye ve teşvik etmeye yönelik pozitif ayrımcılık politikaları, sivil toplum kuruluşlarının yaptıkları projeler ve uluslararası kuruluşların faaliyetleri kadınları kendi işletmelerini kurma aşamasında cesaretlendirmektedir. Her ülke ekonomisi için önem arz eden kadın girişimciliği beraberinde oluşturacağı yeni istihdam ve iş sahaları ile yaşadığı ülkenin refah seviyesini yükselteceği ilgili otoriteler tarafından uzun zamandır kabul görmektedir. Dolayısıyla tüm bunların hayata geçirilebilmesi için söz konusu kurum ve kuruluşların yapacağı çalışmalar aracılığı ile başarı odaklı, cesaretli, risk alabilen ve özgüven sahibi kadın girişimcilerin teşvik edilmesi ve desteklenmesi gerekmektedir.

BÖLÜM 4

METODOLOJİ VE VERİLER

Bu bölümde araştırmanın modeli, örneklem grubu, veri toplama araçları ve verilerin toplanması, verilerin toplanmasında kullanılan teknikler son olarak araştırmada takip edilen sürece yer verilmiştir.

4.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu tez çalışması ile kadın girişimciliği üzerine Ankara'da yaşayan çeşitli kurumlardan destek almış girişimci kadınlar hakkında daha detaylı bilgilere ulaşmak, yaşadıkları zorlukların daha iyi kavranmasını sağlamak, kendi işletmelerini nasıl kurduklarını, ne tür engellerle karşılaştıklarını kısaca işletme sahibi olma süreçlerindeki tecrübeleri anlaşılabilir hale çalışılmıştır.

Sosyal bilimler alanında gün geçtikçe önem kazanmakta olan nitel araştırma, bu çalışmada yöntem olarak tercih edilmiştir. Nitel araştırma, kişilerin veya toplulukların herhangi bir sosyal ya da beşeri soruna yüklediği anlamları keşfetmeye yönelik bir yaklaşımdır. Nitel araştırma sürecinde; görüşme, gözlem ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemleri kullanılmakta alguların ve olayların doğal ortamlarında gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konması sağlanarak araştırmacının verilerin anlamını yorumlamasına olanak tanınmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2013). Özellikle bastırılmış toplumsal kesimler ve derinlemesine bilgi sahibi olmak istenen konular hakkında çalışma yapılırken nitel çalışma tavsiye edilmektedir. Çünkü nitel yöntemle tasarlanmış bir çalışmada araştırılan konu hakkında derin bir kavrayışa ulaşma çabası vardır. Araştırmacı keşfeden kişi olarak aksiyon almakta sayısal verilere ve istatistiklere daha az yer vermekte sözlü ve nitel analizlere daha çok vurgu yaparak görüşmelerde ilave sorularla gerçeğe ulaşmaya çalışmakta katılımcının öznel bakış açısına önem vermektedir (Neuman, 2014).

Bu nitel çalışmayı yürütmek için fenomenolojik araştırma stratejisi kullanılmıştır. Fenomenolojik araştırma, araştırmacının katılımcılar tarafından tanımlanmış şekli ile bir fenomenle ilgili kişilerin yaşadıkları deneyim ve tecrübelerini betimlediği ve kaynağını

felsefe ve psikolojiden alan bir araştırma desenidir. Bu betimlemeler, söz konusu fenomen ile ilgili çeşitli tecrübelerle sahip kişilerin yine bu tecrübelerinin özüne ulaşılması ile sonuçlanır. Fenomenolojik araştırma stratejisi, sağlam felsefi temellere dayanmakta ve genelde mülakatlar yapmayı gerektirmektedir (Creswell, 2017, s. 14).

Çalışmada nitel veri toplama yöntemlerinden olan derinlemesine görüşme yöntemi kullanılmıştır. Derinlemesine görüşme ile veri toplama tekniği, birebir görüşme yapılarak verilerin toplandığı, açık uçlu sorularla konuya ilişkin samimi cevapların alındığı, katılımcının kişisel görüşlerini, tecrübelerini ve bakış açısını kendi dili ile ifade edebildiği bir tekniktir. Ayrıca araştırmacının görüşmelerin gerçekleştirildiği kadınların kendi işyeri ortamlarında yaptığı gözlemler, elde edilen verilerin değerlendirilmesinde veri analizini zenginleştirmiştir.

Tez çalışması, 2019 yılı Mayıs-Haziran ayları içinde kadınların işletme adreslerine bağlı olarak Ankara'nın Çankaya, Etimesgut, Gölbaşı ve Yenimahalle ilçelerinde yapılmıştır. Tez çalışması kapsamında Ankara ilinde yaşayan özellikle KOSGEB ağırlıklı olmak üzere çeşitli kurumlardan destek almış 15 kadın girişimciyle araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak yaklaşık iki saate yakın süren görüşmeler yapılmıştır.

4.1.1. Örneklem Grubu

Araştırmanın ilk aşamasında belli bir örneklem grubuna odaklanılmamıştır. Öncelikle kadın girişimciye destek veren, özellikle bu alanda çalışan STK'lar ziyaret edilmiş ziyaret esnasında birkaç kadına ulaşılmış sonrasında destek almış bu kadınların yönlendirmeleri ile diğer katılımcılara ulaşılmıştır.

Doğru verilere ulaşabilmek için katılımcıların farklı sektörlerde ve farklı cirolara sahip girişimci olması dikkate alınarak kartopu tekniği ile diğer katılımcılara ulaşılmıştır. Her görüşmeden sonra katılımcıdan görüşme sorularına uygun gördükleri bir başka katılımcı tavsiyesi etmesi istenmiş ve bu kişilerle de iletişime geçilmiştir. Bununla birlikte görüşme yapılan katılımcının iş yerlerinde tesadüfen farklı kadın girişimci ile tanışılmış, iletişim bilgileri alınarak daha sonrasında onlarla da görüşmelerin yapılması sağlanmıştır.

Bu tezin örneklemine araştırmacı için hız ve pratiklik sağlaması açısından daha kolay ulaşılabilir durumda olduğu için Ankara ili içinde yaşayan çeşitli kurumlardan destek alarak

işletmesini açmış ya da kendi işletmesini yönetirken herhangi bir destek olarak işinin devamını sağlamış kadın girişimciler oluşturmaktadır. Saha çalışmasındaki görüşmelerde gelen cevaplar, artık kendilerini tekrar etmeye başlayıp benzer cevaplar alınmaya başlanınca görüşmeler 15 kadın girişimci ile tamamlanmıştır. Tablo 8’de araştırmanın çalışma grubu ve veri kaynağını oluşturan kadın girişimcilerin yaş, medeni durum, eğitim, çocuk sayısı ve iş deneyimi verilmiştir.

Tablo 8. Örneklemin Betimleyici Özellikleri

Girişimciler	Yaş	Medeni Durum	Çocuk Sayısı	Eğitim	Orijin	Sektör
Katılımcı 1	41	Evli	1	Üniversite	Ankara	Sanayi (Savunma Sistemleri)
Katılımcı 2	36	Evli	2	İlkokul	Sivas	Hizmet (Güzellik Merkezi)
Katılımcı 3	37	Bekâr	0	Üniversite	Ankara	Hizmet (Sigortacılık)
Katılımcı 4	43	Evli	1	Üniversite	Konya	Hizmet (Cafe- El Sanatları)
Katılımcı 5	43	Evli	1	Üniversite	Yozgat	Hizmet (Restoran)
Katılımcı 6	52	Evli	1	Üniversite	Ankara	Hizmet (Gayrimenkul)
Katılımcı 7	49	Evli	2	Üniversite	Ankara	Sanayi (Plastik Sanayi)
Katılımcı 8	44	Boşanmış	2	Üniversite	Trabzon	Hizmet (Giyim mağazası)
Katılımcı 9	48	Evli	1	Üniversite	Ankara	İnşaat (Mimarlık- Dekorasyon))
Katılımcı 10	39	Evli	1	Üniversite	Ankara	Hizmet (Doğal Gıda Ürünleri)
Katılımcı 11	49	Boşanmış	1	Lise	Düzce	Hizmet (Moda Evi)
Katılımcı 12	44	Evli	2	Lise	Ankara	Hizmet (Güzellik Merkezi)
Katılımcı 13	48	Evli	1	Üniversite	Ankara	Hizmet (Doğal Ekmek Yapımı)
Katılımcı 14	42	Evli	2	Üniversite	Ankara	Hizmet (Mantı Evi)
Katılımcı 15	43	Evli	2	Üniversite	İstanbul	İnşaat (Ev Yemekleri)

Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin büyük çoğunluğunun eğitim seviyesi üniversite düzeyindedir. Çalışmaya katılan girişimcilerin yine çoğu evli ve genelde bir ya da

iki çocuk sahibidir. Araştırmaya katılan 15 kadın girişimcinin daha çok 40'lı yaşlarda olduğu, daha öncesinde bir iş tecrübesinin bulunduğu ve kadınların daha çok hizmet sektöründe faaliyet gösterdiği gözlemlenmiştir.

4.1.2.Yarı Yapılandırılmış Görüşme

Katılımcılarla ilk olarak telefonla iletişime geçilmiştir. Araştırmacı kendini tanıttikten sonra katılımcının belirlediği gün ve saatte katılımcının iş adresinde yüz yüze görüşmeler yapmıştır. Katılımcının iş yeri adresinin tercih edilmesinin sebebi katılımcının doğal ortamında daha rahat kendini ifade edebileceği düşüncesidir. Katılımcılar görüşme süresi için herhangi bir kısıtlamaya tabi tutulmamıştır. Araştırmacı tarafından öncesinde hazırlanan sorular görüşmenin seyrine ve akışına bağlı olarak alt sorularla desteklenmiştir. Görüşme forumundaki bir sorunun yanıtını katılımcı, başka bir soru içinde vermişse araştırmacı tekrar aynı soruyu sormak için ısrarcı olmamış, katılımcıya esneklik kazandırdığı için görüşme daha da özgürleşerek doğası gereğine dönüşmüştür. Görüşmenin ilk aşamasında araştırmacı kendini tanıtmış, yapılan araştırma hakkında katılımcıya detaylı bilgi vermiştir.

Saha çalışmasının öncesindeki soru formunun oluşturulması aşamasında, literatür çalışması yapılmış konunun uzmanı olan iki akademisyenden görüş alınarak sahada çalışılmaya başlanmıştır. Oluşturulan ilk görüşme formu için sahada iki pilot çalışma yapılmış çalışmayan bazı sorular çıkartılarak yerlerine daha net cevapların alınabileceği yeni sorularla değiştirilmiştir. Görüşme formu; kadın girişimcilerin karakteristik özelliklerine, iş fikirlerinin doğuşlarına, işletmelerini kurarken yaşadıkları tecrübelerine, hangi kurum ve kuruluşlardan destek aldıklarına ve süreç içinde yaşadıkları sorunlara, iş-aile yaşam dengelerini anlamaya ve işletmeleriyle ilgili hayallerine yönelik sorulardan oluşmaktadır. EK 2. de yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme soruları sunulmuştur.

4.1.3.Veri Toplama Süreçleri

Kadın girişimciliğini, kadınların kendi işletmelerini kurarken yaşadığı sorunları ve verilen desteklerin ne kadar başarılı olduğunu anlayabilmek için öncelikli olarak bu konuda hazırlanmış ilgili bakanlık ve kuruluşların raporları, istatistik ve analizleri, OECD, Dünya Bankası, UNDP, GEM gibi konuyla ilgili uluslararası kuruluşlarla, yerli sivil toplum kuruluşlarının rapor ve analizleri, konuyla ilgili çalışmalar yapan yerli ve yabancı akademisyenlerin çalışma bulgularını içeren araştırmalar incelenmiştir.

Çalışmanın diğer veri toplama yöntemini ise girişimci kadınlarla gerçekleştirilen gözlem ve görüşmeye dayalı derinlemesine mülakatlar oluşturmuştur. Çalışma yöntemi ve görüşme soruları ile ilgili Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Etik Kurulunun onayı alındıktan sonra saha çalışması yapılmıştır. Araştırmacı Ankara'nın birçok ilçesinden 15 farklı kadın girişimci ile görüşmüştür. Görüşme sırasında katılımcılara sohbet esnasında verilen bilgiler dışında bilgilendirilmiş onam formu aracılığı ile de araştırmanın amacı ve önemine yönelik detaylı bilgiler verilmiştir. Katılımcılara elde edilen bilgilerin, verilerin ve kimliklerinin gizli kalacağı özellikle belirtilerek görüşmede mümkün olduğu kadar rahat hissetmeleri sağlanmaya çalışılmıştır. Görüşmenin tamamen gönüllülük esasına dayalı olduğu, katılımın zorunlu olmadığı ayrıca açıklanmıştır. Görüşmelerin tamamı, bu konuda izin alınarak, ses kayıt cihazına kaydedilmiş 15 katılımcıdan 4'ü ses kayıt cihazına izin vermemiştir. İzin vermeyişlerinin sebebini açıklamak istemedikleri için araştırmacı bu konuda ısrarcı olmamıştır. Ses kaydı alınamayan mülakatlar için araştırmacı tarafından yazılı not alınmıştır.

Araştırmacı, tüm görüşmeleri gerçekleştiren kişi olarak, görüşme kayıtlarının hepsini kendisi deşifre etmiştir. Görüşmelerin deşifre edilmesinden sonra veri analizi aşamasına geçilmiştir. Çalışmada elde edilen verilerin çözümünde nitel veri analiz yöntemlerinden içerik analiz yöntemi kullanılmıştır. Görüşmelerden elde edilen veri metinleri satır satır defalarca okunarak analiz edilmiş ve tüm katılımcıların tecrübelerini yansıtacak özellikle destek alma sürecinde yaşanan sorunları ifade eden ortak konu başlıkları oluşturularak araştırma bulgularının ana hattını veren başlıklara ulaşılmıştır.

Analiz sürecinde verilerin anlamlı bir şekilde bir araya getirilmesi önem taşıdığı için araştırmacı gerekli yerlerde katılımcılarla yaptığı görüşmelerden doğrudan alıntılara da başvurmuştur. Analiz sonunda elde edilen ortak başlıklar ve bu başlıklarla uyumlu kavramsal çerçeve bulgular bölümünde yorumlanmaya hazır hale gelmiştir. Veri analizi 15 günde tamamlanmıştır.

4.2. Araştırmanın Sınırlılıkları

Ankara’da yaşayan çeşitli kurum ve kuruluşlardan destek almış girişimci kadınların tecrübelerine dayanarak kendi işletmelerini nasıl kurduklarını ve ne tür engellerle karşılaştıklarını inceleyen bu araştırma 15 kadın girişimcinin katılımı ile sınırlıdır. Araştırma kapsamında kullanılan veriler, literatür taraması ve görüşme yöntemi ile elde edilen bilgilerden oluşmakta olup bu da çalışmanın diğer sınırlılığını temsil etmektedir.

BÖLÜM 5

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, derinlemesine görüşmeler neticesinde elde edilen bulgulara ve bu bulgulardan hareketle ulaşılan genel sonuçlara yer verilecektir. Mevcut araştırmadaki bulguların temelini, Ankara’da faaliyet gösteren çeşitli kurum ve kuruluşlardan destek alarak kendi iş yerini açmış ya da kendi işletmesini yönetirken herhangi bir destek alarak işinin devamını sağlamış kadın girişimcilerden elde edilen veriler, oluşturmaktadır.

Çalışmada katılımcıların cevapları aktarılırken doğrudan alıntılara yer verilmiş ve katılımcıların kendi ifadeleri, tırnak içinde gösterilmiştir. Araştırma gizlilik ilkesine bağlı olarak yürütülmüş ve her katılımcı Katılımcı 1, Katılımcı 2, Katılımcı 3, vb. gibi ifadelerle kodlanmıştır. Katılımcıların cevapları aktarılırken yapılan alıntılarda bu kodlamalar kullanılmıştır.

Görüşme yapılan kadın girişimcilerin demografik bilgilerinin yer aldığı Tablo 8, kadın girişimcilerin betimleyici özelliklerini yansıtmaktadır. Ayrıca bu bilgiler örneklem grubu başlığı altında ayrıntılı olarak ifade edilmiştir. Bununla birlikte kadın girişimcilerin hepsinin istisnasız kendi işletmelerini kurarken yaşadıkları sorunların benzer olduğu dikkate alınarak “Türkiye’de Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Sorunlar” ana başlığı altında alt başlıklar verilerek ayrıntılı olarak anlatılmıştır.

Görüşmelere katılan kadın girişimcilerin yaşları 36-52 yaş arasında olup daha çok 40’lı yaşlarda yoğunlaştıkları görülmektedir. Bu yaş grubunun büyük çoğunluğu oluşturması temelde iki sebebe dayanmaktadır. Bunlardan birincisi; ev içi ve çocuk bakımı gibi sorumlulukları sebebiyle kadınlar ancak 40’lı yaşlara geldiklerinde kendi işletmelerini kurabilmişlerdir. İkincisi ise, kadınlar girişimci olmadan önce başka işlerde çalışmış cam tavan engeli, sözlü taciz ve esnek çalışamama vb. gibi çeşitli sorunlardan dolayı belli bir tecrübe edinir edinmez kendi işletmelerini açmaya karar vermişlerdir. Ayrıca çalışmaya katılan kadınların genellikle evli ve 1 ya da 2 çocuk sahibi olmaları, Türkiye’de istihdama katılan kadınların evlilik oranlarına bakıldığında daha çok girişimcilerin yüksek evlilik oranlarına sahip olduğu gerçekliğini ispatlaması açısından önemlidir. Çünkü girişimcilik,

aile ve iş yaşam dengesi kurabilmesi adına kadını destekleyen bir istihdam türüdür. Bu durum kendilerinin de özellikle belirttiği gibi esnek çalışma saatleri ile ailelerine vakit ayırabilmelerine olanak sağlayacak iş yaşam dengesi kurabilmeleri adına, girişimciliği alternatif olarak görmekte oldukları ve bu yönde kariyer planlaması yaptıklarını göstermektedir. Katılımcı 9 bu konuyu aşağıdaki cümleleriyle ifade etmiştir:

“Anne olunca evdeki iş gücün yanında diğer sorumluluklarımın artması sebebiyle yıllarca evden çalıştım, oğlum okul çağına gelince daha aktif çalışmak istedim ve bu franchising mutfak'ı kurdum.”

Yapılan araştırmada kadın girişimciliği ile eğitim düzeyi arasındaki ilişki, girişimci kadının daha çok yükseköğretim görmüş kadınlardan oluştuğuna işaret etmesi bakımından dikkate değerdir. Yükseköğretim görmüş kadın girişimcilerin daha fazla özgüven sahibi olduğu, daha çok başarı odaklı çalışmalarının yanında hedeflerine ulaşmak için birçok riski de göze aldıkları gözlemlenmiştir. Bu konuda Katılımcı 7, hedeflerinin büyük olduğunu, kendi işine daha fazla yatırım yapabilmek için büyük risk alarak oturduğu evini bile sattığını ifade etmiştir.

Ayrıca kadın girişimcilerin işleri ile ilgili eğitim, seminer ve fuar hizmetlerine büyük önem vererek katılım sağlamaları onların, eğitime önem verdiğini ve yaptıkları işle ilgili değişime, marka olmaya ve büyümeye çok açık oldukları sonucunu ortaya koymaktadır. Sektörüyle ilgili değişimleri ve yenilikleri kendi işyerine taşımak isteyen Katılımcı 2, sektöründeki değişiklikleri ve yenilikleri tüm dünya fuarlarını takip ederek haberdar olduğunu ve istisnasız her sene farklı bir ülkeye giderek oradaki yenilikleri kendi işletmesine kazandırdığını belirtmiştir. Ankara'da hatırı sayılır müşteri portföyüne ve cirolara sahip birkaç şubeli, bir dünya markası olma hedefi olan işletmesinin, tüm bu eğitimlere ve fuarlara verdiği önem sebebiyle bugünkü duruma gelebildiğini de ayrıca ifade etmiştir.

Görüşmelerde kadın girişimcilere sosyal kimlikleri açısından kendilerini nasıl tanımladıkları sorulmuş bu konuda farklı cevaplar alınmıştır. Şöyle ki; çocukları büyümüş artık annelerine çok fazla ihtiyacı kalmayan çocuk sahibi girişimci kadınların kendilerini öncelikle iş kadını olarak tanımladıkları, öte yandan ilk ve ortaokul çağındaki küçük çocuk sahibi kadınların ise kendilerini öncelikle anne olarak tanımladıkları gözlemlenmiştir. Ancak kendilerini öncelikle iş kadını olarak tanımlayan kadınların, özellikle çocukları büyük olduğundan dolayı bu sosyal kimliği tercih ettiklerini, aksi takdirde kendilerini asla öncelikle iş kadını olarak tanımlamayacaklarını belirtmeleri dikkat çekicidir. Bu konuda üniversite

çağında bir çocuğu bulunan Katılımcı 4 ve yine üniversite mezunu bir çocuğu bulunan Katılımcı 11 kendini öncelikle iş kadını olarak tanımlarken; çok geç yaşlarda çocuk sahibi olmuş Katılımcı 1 ve yine ortaokul çağında bir çocuğu olan Katılımcı 5 ise kendisini öncelikle anne olarak ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan kadın girişimcilerden iş fikirlerinin doğuş sürecini kısaca anlatmaları istenmiştir. Verilen cevaplardan, kadın girişimcilerin büyük çoğunluğunun öncesinde bir iş tecrübesinin olduğu, faaliyet gösterdikleri sektörlerin daha çok hizmet sektöründe bulunduğu, işletmesinin kuruluş aşamasındaki güdülerinin “kendini gerçekleştirme isteğinin” yanında “ihtiyaç odaklı” olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca daha öncesinde iş deneyimi bulunan girişimci kadınların, aslında iş-aile yaşam dengelerini kurma konusunda zorlanmaları nedeniyle çalışma hayatından uzaklaştıklarını ve ancak çocukları okul çağına geldiklerinde özellikle esnek çalışma saatleri ve kendi işinin patronu olma kolaylığı sebebiyle girişimci olmayı tercih ettikleri fark edilmiştir.

Görüşmelerde kadınlara girişimciliği nasıl tanımladıkları, kendi kişilik özellikleri ve başarılı bir girişimcide bulunması gereken özellikler sorulmuş; daha çok “cesaret”, “başarmak” ve “çok çalışmak” “hırslı” anahtar kelimeleri etrafında benzer kelime öbeklerini kullandıkları görülmüştür. Girişimciliğin en temel şartlarından olan risk alma, özgüven, başarı tutkusu ve cesaret gibi özelliklerin görüşme yapılan tüm kadınlarda mevcut olduğu araştırmacı tarafından da gözlemlenmiştir. Hatta kadınların büyük çoğunluğunun söz konusu bu kişilik özelliklerinin aslında çok farkında olarak kendi işletmesini kurduğunu belirtmeleri sadece bu kişilik özelliklerinden dolayı da çok başarılı olduklarını düşündüklerini görüşme yapılan birçok girişimci kadın belirtmiştir.

Girişimci kadınların girişimcilik deneyimleri ve geçmiş iş tecrübeleri değerlendirildiğinde yine büyük çoğunluğunun daha önceden iş tecrübesinin ve işlerinin gerektirdiği becerilere sahip oldukları gözlemlenmiştir. Görüşme yapılan bazı kadınların, girişimci olmadan önce ücretli bir işte çalışarak tasarrufta buldukları, sonrasında yeterli öz sermaye ve tecrübe kazandıktan sonra kendi işini kurma kararı aldıkları dikkat çekmektedir. Bu durum kadın girişimcilerin sermaye temininde kendi öz tasarruflarını kullandıkları bilgisini destekler niteliktedir.

Araştırma kapsamında kadınları girişimciliğe motive eden nedenler incelendiğinde ise “başarma isteği”, “para kazanma isteği”, “bağımsız olma isteği” “aile gelirine katkı”

cevapları daha yoğunluklu olarak alınmıştır. Bu anlamda kadının girişimci olmasındaki en önemli etkinin kadının rol ve statüsünü güçlendirmenin yanında ekonomik sebeplerin de etkili olduğu sonucu çıkarılabilir.

Yapılan görüşmelerde girişimci kadınların işleriyle ilgili hayalleri ve firmalarını gelecekte nerede görmek istedikleri sorulmuş gelen cevaplar arasında en çok “büyüme” ve “marka olmak” yer almıştır. Bu anlamda girişimci kadınlar ileriye dönük en büyük ihtiyaçlarını da “maddi destek” ve “kredi kolaylığı” olarak belirtmişlerdir. Girişimci kadınların işleriyle ilgili hayallerini konuşurken daha çok “bir dünya markası” olabilmek adına yurtdışına açılmak istedikleri fakat bu konuda nereden başlamaları gerektiğini bilemedikleri gözlemlenmiştir.

Araştırmada kapsamında katılımcılara kendi işletmelerini kurma aşamasında ya da işlerini yürütürken herhangi bir kurum veya kuruluştan destek alıp almadığı sorulmuştur. Katılımcıların çoğunun hibe desteği aldığı, azınlığının ise mentorlük hizmeti aldığı görülmektedir. Bu açıdan ülke içinde daha fazla yatırım yapmak isteyen ya da yurtdışında diğer şubelerini açmak isteyen girişimci kadınların ilgili hususlarda devlet kurumlarından beledikleri danışmanlık desteğini alamadıklarını ya da nereye başvuruda bulunmaları gerektiğini bilemedikleri görülmüştür. Bu bağlamda danışmanlık desteği alamayan büyük cirolara sahip kadınlar özel danışmanlık şirketleri ile çalışmak zorunda kaldıklarını ve aslında onlara çok da güvenemedikleri için söz konusu bu yatırımları yapamadıklarını gözlemlenmiştir. Ayrıca girişimci kadınlar özellikle kamu desteklerini alma sürecinde danışmanlık hizmetlerinde çalışanların yeterli bilgi vermeyişinden, ilgisizliğinden, danışmanlarına ulaşamadıklarından, yaptıkları şikâyetlerin çözümsüz kaldığından ve genel olarak bu hizmetlerin yetersizliğinden söz etmişlerdir. Finansal anlamda kamu kurum ve kuruluşlarından destek alan katılımcılara, verilen hibe desteğinin miktar olarak yeterli olup olmadığı sorulmuş hepsi istisnasız bu miktarın yeterli olmadığını belirtmişlerdir. Ayrıca verilen maddi desteklerin ihtiyaç duyulan zamanda alınamaması, toplu olarak ödenmemesi, ödeme öncesinde girişimci kadına beklenenin ötesinde iş yükü yüklenmesi girişimci kadınların en çok şikâyet ettikleri konu başlıklarını oluşturmaktadır. Bu anlamda kadın girişimciler hayallerindeki işletmeye ulaşmak için devletten daha fazla destek belediklerini belirtmişlerdir. Diğer taraftan katılımcıların kamu kurum ve kuruluşlarının yanı sıra sivil toplum kuruluşlarının verdiği eğitim, mentorlük, karşılıksız ödeme olan hibe ve kredi desteklerinden de ayrıca yararlandıkları fakat diğer destek veren birçok kamu kurum ve

kuruluşu yanında uluslararası destek veren kuruluşlardan hiç haberdar olmadıkları gözlemlenmiştir.

Ayrıca kadın girişimcilerin yine büyük çoğunluğunun üniversite mezunu olması ve eşleri tarafından desteklenmesi, kadınların girişimci olma nedenleri arasında özellikle çeken faktörlere göre girişimci olduklarını göstermektedir.

Görüşmelere katılan tüm kadın girişimciler istinasız kendi işletmelerinin sahibi olmaları ile toplumdaki statülerinin önem kazandığına ve itibar gördüklerine inanmaktadırlar. Hayatının mücadelelerle geçtiğini ve hayal kurarak aslında kendi işletmesinin sahibi olduğunu belirten Katılımcı 2, aynı zamanda girişimci olmak isteyen kadınlara rol model olduğunu belirterek aşağıdaki ifadeleri kullanmıştır:

“Şu anda insanların ilgisini çok çekiyorum, takdir ediliyorum ve onlar için bir model olduğumu düşünüyorum. Hatta bir kitap çıkarmaya çalışıyorum hani kendi işini kurmak için hep kendini yalnız hissedemeyen, cesareti olmayan kadınlar için faydalı olacak eminim bu kitap ”

Bir akademisyen eşi olan Katılımcı 4 ise, kendi işletmesini kuruncaya kadar hep eşinin üzerinden tanımlandığını ve toplum içindeki statüsünün eşi üzerinden verildiğini bu konudaki rahatsızlığını dile getirmiştir. Kendi işini kurduktan sonra itibar ve takdir edilme duygusunu çok yaşadığını, ancak kendi işini kurduktan sonra toplum içindeki statüsünü kendisinin oluşturduğunu ve bu durumun onu çok mutlu ettiğini belirtmiştir.

Kadın olmanın zorluğunu kendi işini kurmanın her aşamasında hissettiğini belirten Katılımcı 5 ise, bunu başardıktan sonra evdeki o kısır döngüden çıkıp daha büyük bir yelpazede kendisini hissettiğini ve ülkesine çok daha yararlı bir birey olduğunu belirtmiştir.

Ayrıca ekonomik özgürlüğün ve kişisel başarının bir aracı olarak görülen girişimcilik faaliyeti sonucunda gelir elde eden kadının bu gelirini öncelikli olarak çocuğu ve ailesi için harcadığı gözlemlenmiştir. Araştırma kapsamında kadın girişimcilere kazançlarını nasıl değerlendirdikleri sorulmuş büyük ya da küçük çocuk sahibi olması fark etmeksizin tüm girişimci kadınların kazançlarını öncelikle çocukları için harcadığı cevabı alınmıştır. Bu durum, gelecekte daha sağlıklı ve daha eğitilmiş çocukların var olması, dolayısıyla o ülkenin sağlık ve eğitim politikaları için daha az kaynak ayırması anlamına gelmektedir. Bu sebeple ülke ekonomisi için kaynakların verimli kullanılmasını ve yapılacak harcamalarının azalmasını dolaylı olarak sağlayan kadın girişimciliğinin teşvik edilmesi ve desteklenmesi önemlidir.

Girişimciler buldukları toplumun her sınıfından, kökeninden, yaşından ve eğitim düzeyinden cinsiyet ayrımı olmaksızın işletmelerini kurup çalışma hayatına girebilmektedirler. Fakat bu süreç kadın ve erkek girişimciler açısından bazı hususlarda farklılık göstermektedir. Şöyle ki; kadın ve erkek girişimciler, bu süreç açısından ortak nitelikler göstermelerinin yanında; karakteristik özellikleri, tutumları ve değerleri, işe başlama nedenleri, engelleri, güçlükleri ve sorunları, motivasyon, beklenti ve iş hedefleri, yönetim beceri ve tarzları, işletme yapısı vb. özellikler açısından da farklılıklar göstermektedirler. Literatürde bu farklılıklar çeşitli araştırmacılar tarafından bazen psiko-biyolojik özelliklere, bazen sosyal-kültürel ve çevresel özelliklere bazen de ekonomik özelliklere göre sınıflandırılmıştır. Söz konusu sınıflandırmayı dikkate almadan, kadın girişimcilerle yapılan görüşmeler göz önünde bulundurularak araştırma kapsamında tespit edilen farklılıkları ise şu şekilde sıralayabiliriz; kadınlar tecrübe eksikliği, rol çatışması, zaman yönetimi, sermaye eksikliği vb. sebeplerle erkeklere göre daha geç yaşta girişimci olmuşlardır. Kadın girişimciler cinsiyete dayalı ayrımcılık sebebiyle işlerini kurup işletirken erkeklere göre daha fazla zorluk çekmektedirler. Bu konuda Katılımcı 5, erkek ortağı ile yaşadığı sorunlarda kadın olmanın karşı tarafça bir anlamda güçsüz olduğu şeklinde algılandığını ve bu konuda hep eşinden destek almak durumunda kaldığını belirtmiştir. Erkek girişimcilerle kadın girişimciler farklı finansman kaynakları kullanmaktadırlar. Örneğin Katılımcı 8, kendi işletmesini kurma sürecinde eşi izin vermediği için ortak kazançlarını sermaye olarak kullanamadığını fakat eşinin kendi işi için bu sermayeyi rahatlıkla kullandığından bahsetmiştir. Bankalar kredi ve teminat işlemlerinde kadın girişimcilere daha katı kurallar uygulamaktadırlar. Bu durum kadın girişimcilerin işletmelerinin büyümesine ve devamının sağlanmasına engel olmaktadır. Kadın girişimciler çalışanlarıyla iyi ilişkiler içindeyken erkek girişimcilerin daha çok görev odaklı oldukları gözlemlenmektedir.

Tüm bu farklılıklara ve zorluklara rağmen yine de kadınların, önceleri erkeklerin tekelinde olduğuna inanılan işlerde başarılı olmaları, karşı cinsle aralarındaki girişimcilik konusundaki bilgi, deneyim ve tecrübe farklılıklarının zamanla azalması, örgütlenebilir hale gelmeleri ve özvarlıkları gereği çalışma hayatında daha duyarlı ve sakin, yüksek iletişim becerileri sebebiyle çalışma hayatında çok başarılı oldukları gözlemlenmiştir.

Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin, girişimcilik faaliyetlerinin oluşum süreçlerinde sorun yaşadıkları aşamalar, karşılaştıkları engeller ve zorluklara ilişkin

verdikleri cevapların çok benzer olduğu, görüşmelerde en çok bu konuda konuşmak istedikleri fark edilmiştir. Kadın girişimciler, özellikle gelecekteki Türkiye'nin ekonomik anlamda önemli değeri olduğunu düşündükleri kadın girişimcilerinin benzer sorunlar yaşamaması adına yapılan çalışmaya daha çok ilgi duyduklarını belirtmiş bu konuda özellikle kamu desteklerinden yararlanma süreçlerine dair yaşadıkları sorunları ayrıntılı olarak anlatmayı tercih etmişlerdir. Bu anlamda yaşanan sorunlar aşağıdaki bölümde birçok alt başlık altında ayrıntılı olarak sunulmaya çalışılmıştır.

5.1.Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Sorunlar

1980'li yıllardan itibaren önem kazanan kadın girişimciliği, gelişmiş ve gelişmekte olan birçok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de popüler bir kavram olmuş, kadın girişimcilerin karşılaştıkları sorunları ve engelleri anlamaya yönelik birçok çalışma ve araştırma yapılmıştır. Yapılan araştırmalarda tüm Dünya'da olduğu gibi Türkiye'de de kadınların, genel olarak girişimcilerin karşılaştıkları sorunların ve engellerin yanı sıra, cinsiyetleri sebebiyle iş kurma ve işi yürütme aşamalarında ihtiyacı olan donanım, kaynağa, desteğe, finansmana ulaşmada erkeklere kıyasla daha çok sorun yaşadıkları görülmektedir (KSSGM, 2000, s. 201). Hayatın hemen hemen her alanında var olan cinsiyet eşitsizliği, girişimcilik alanında da kendini göstermesine bağlı olarak Türkiye'nin tüm OECD ve Avrupa ülkeleri arasında kadın girişimci oranının en düşük olduğu ülkeler arasında kalmasına neden olmuştur. Dolayısıyla Türkiye'de kadınların, cinsiyetlerinden kaynaklı olarak girişimcilik faaliyetlerinin engellendiği söylenebilir (Özar, 2005, s. 8).

Kadınların cinsiyet perspektifli engellerinin ve sorunlarının yanında, sermaye eksikliğinden, bürokratik engellerden, eğitiminden ve örgütlenmesinden de kaynaklı engelleri bulunmaktadır. Bu sebeple kadınların girişimciliklerinin önündeki engellerin anlaşılabilmesi için, girişimcilik süreci içinde bulunan kadının, iş kurma aşamasında ve işlerini yürütürken neden ve nasıl zorluklar yaşadığını anlayabilmek adına sahada yapılan çalışmada en çok bu soru üzerine odaklanılmıştır. Kadın girişimcilerle yapılan görüşmelerin yaklaşık 45 dakikası bu sorunun girişimci kadın tarafından cevaplanması ve anlatılması ile geçmiştir. Bu bağlamda girişimci kadınların karşılaştıkları engeller ve sorunlar "Finansal Zorluk / Sermaye Eksikliği", "Toplumun Geleneksel Bakış Açısı", "Cinsiyete Dayalı Rol Ayrımcılığı ve Esnek Çalışmama Sorunu", "Cinsel ve Duygusal Taciz", "Bürokratik Engeller", "Basmakalıp Yargılar (Güvensizlik, Tecrübesizlik ve Başarısızlık Beklentisi)",

“Eğitim Düzeyinin Yetersiz Olması”, “Girişimci Kadın Rol Model Eksikliği” ve “Örgütlenememe” alt başlıkları altında aşağıda sunulmuştur.

5.1.1.Finansal Zorluk / Sermaye Eksikliği

Görüşme yapılan girişimci kadınların büyük çoğunluğu işletmelerini kurma aşamasında yaşadıkları sermaye eksikliği sorunundan bahsetmişlerdir. Girişimciliğe karar verdiklerinde kendi kişisel varlık ve birikimlerini kullanan kadınların aslında yeterli sermaye birikimine sahip olmadıkları gibi kredi ve borç almada teminat olarak gösterebilecekleri gayrimenkullerinin de bulunmadığı anlaşılmıştır. Söz konusu bu durumla ilgili yapılan bir araştırmaya göre Türkiye’de bulunan toplam gayrimenkullerin %63’ü erkeklerde, %37’si ise kadınlarda bulunmakta olup mevcut girişimcilerin ise sadece %47’si banka hesabına sahiptir (Şahin, 2015; 76).

Özellikle KOSGEB’ten destek alan kadınlar, kendi öz sermayeleri olmasaydı zaten ilk aşamada işletmelerini kuramayacaklarını, KOSGEB’in ancak işletmesini açtıktan bir süre sonra maddi destek verdiğini belirtmişlerdir. Bu konuda Katılımcı 8, yaşadığı zorluğu ve hayal kırıklıklarını şu şekilde ifade etmiştir:

“Sermaye kısmında da çok zorlandık ve hayal kırıklığına uğradık çünkü KOSGEB size işyerinizi açtıktan çok uzun bir süre sonra ödemelerini veriyor. Aslında sizin bir öz sermayeniz yoksa hiçbir şekilde siz kendi işinizi açamazsınız diyorlar. Bu süreçte biz çok zorlandık ve borçlanmak zorunda kaldık. Mesela ortağıma banka kredi dahi vermedi, ben memur olduğum için bana verdi ama çok yüksek faizlerle alabildik o parayı da.”

Erkek girişimciler, işletmelerini kurma aşamasında başlangıç sermayesi olarak kendi özvarlıklarının yanında yatırımcı ve bankalardan finansal destek alabilirken kadınlar genelde sadece kişisel varlıkları üzerinden başlangıç sermayelerini oluşturmaktadırlar. Bu durumun temel sebebi, kadınlara toplum tarafından yüklenen sosyoekonomik rollerdir. Kadınlar yüksek girişimcilik potansiyeline sahip olsalar dahi (ve hatta yapacakları işin projesi, pazarı ve müşterisi belli olsa bile) finansal anlamda güvenilirliklerini belgeleyecek finansal kayıtlara sahip olmamaları dolayısıyla borç verecek kurumlarla ya da insanlarla sorunlar yaşamaktadırlar. Bu konuda devlet memuru olan Katılımcı 8, eşi ile birlikte kazandıkları ortak mülklerini işletmesini kurma aşamasında eşinin izni olmadığı için kullanamadığını, ortağına üniversite mezunu bir ev hanımı olduğu için bankanın kredi vermediğini büyük faiz oranları ödemek zorunda kalarak kendisinin ihtiyaç kredisi çekerek işletmesinin sermayesini

oluşturduğunu belirtmiştir. Bu durum sermaye sorunun kadın girişimciler için ne kadar ciddi boyutta olduğunu gözler önüne sermektedir.

Türkiye’de kadınların bankalardan kredi kullanmasının önünde herhangi bir ayrımcı ve engelleyici kural yoktur. Aksine bu konuda kadınları teşvik edici, özendirici ve cesaretlendirecek çalışmalar yapılmaktadır. Fakat yine de kadınların yeterli derecede bilgilendirilmemeleri, üzerlerinde kayıtlı bir mülk ya da gayrimenkulün olmayışı, finansal planlama, muhasebe ve parasal konularla ilgili anlaşmaların yapılmasındaki tecrübesizlikleri, finansal kurumlarla ilişkiler konusundaki deneyim eksikliği, kefil bulamamaları, kredi vadelerinin kısa ve faizlerin yüksek olması aynı zamanda kredi başvurularının çok geç sonuçlanması nedenleriyle banka kredileri kullanamamakta ya da müracaattan kaçınmakta en nihayetinde finansal ihtiyaçlarını karşılayamamaktadırlar (Baranoğlu, 2018, s. 22; Soysal, 2010, s. 98; Eryılmaz, 2014, s. 33). Dolayısıyla görüşme yapılan kadın girişimciler banka kredileri haricinde kendi işletmelerini kurma aşamasında kişisel birikimlerinin yanında çeşitli kurum ve kuruluşların desteğini de aldıklarını belirtmişlerdir. Bu anlamda kadın girişimcilerin büyük çoğunluğunun KOSGEB desteğinden faydalandıkları göz önünde bulundurulduğunda KOSGEB’in girişimci olmak isteyen kadınlar için kendini yeterince tanıttığı ve kadınların maddi destek almak için ilk başvuru yaptıkları kamu kuruluşu olduğunu söylemek mümkündür.

Araştırmacı, iş kurma aşamasında kadının ilgili kamu desteklerinden ihtiyacı olduğu vakitte yararlanamaması, yakın çevresinin borç verme hususunda tereddütlü davranması ve bankaların kredi vermedeki söz konusu olumsuz yaklaşımlarının kadın girişimcilerde ciddi motivasyon kaybına neden olduğunu gözlemlemiştir. Ayrıca söz konusu sebepten dolayı kadının daha küçük işletmelerle sınırlı kaldığını ya da çoğu zaman vaz geçme hissi yaşadığını fark etmiştir.

Halbuki Türkiye’de geçmişe bakıldığında bankaların kadınlara kredi sağlama konusunda yetersiz kaldığı söylenebilirken 90’lı yıllarda devlet bankalarından kredi alan kadın oranı %3-4 oranı ile sınırlı kalmıştır. 90’lı yıllardan günümüze gelindiğinde ise; girişimci kadınlar için KOBİ proje kredileri, ihtiyaç ve yatırım kredileri yanında Kadın Girişimciler Derneği’nin (KAGİDER) sağladığı destek kredilerinin kadınları girişimciliğe teşvik ettiği görülmektedir. Ayrıca çeşitli bankalar, kamu kurum ve kuruluşları da kadın girişimciliğini destekleyebilmek adına girişimci kadınlar için özel kredi imkânları sunmaktadırlar (Gökalp, 2008, s. 32-33). Fakat araştırma kapsamında görüşme yapılan kadın

girişimcilerin sermaye konusunda verdikleri cevaplar söz konusu kurum ve kuruluşların verdikleri desteklerin yetersiz olduğunu göstermektedir. Bu konu Türkiye’de kadın girişimciliğini destekleyen kurum ve kuruluşlar başlığı altında daha detaylı anlatılmıştır.

5.1.2.Toplumun Geleneksel Bakış Açısı

Görüşme yapılan girişimci kadınlardan bazıları, kadının ev haricinde kendisine bir iş kurması, yönetmesi, diğer insanlara istihdam sağlaması ve üretime katkıda bulunmasının yaşadığı kültürel atmosferde halen olağan karşılanmadığını belirtmişlerdir. Dolayısıyla aile ve sosyal çevresinden gerekli desteği alamayan kadın, ya kendi işletmesini kurmak için çok engelle karşılaşmış ya da bir cesaretle kendi işini kursa bile girişimcilik faaliyetlerini yürütürken toplumsal ve çevresel baskılarla mücadele etmek zorunda bırakılmıştır.

Araştırmaya katılan kadın girişimcilere toplumun geleneksel bakış açısına bağlı zorluk yaşayıp yaşamadıkları sorulduğunda Katılımcı 7’nin verdiği cevap bu anlamda çok dikkat çekici olup kendi cümleleri ile aşağıda belirtilmiştir:

“Ben buraya geldiğimde kayınım söz sahibiydi ve beni hiç istemedi. Aslında onun için de bir rakip olmuştum. Çok çalışınca, çok gözlem yapınca çok şey öğrendim. Mesela daha ucuz hammadde almaya başlayınca maliyet düşünce daha çok teklif almaya başladım. Bir baktım ister istemez tüm ofisin kontrolü elime geçti. Kayınım pes etti ve gitti. İşler çok büyüyünce yeni fabrika açmaya karar verdik. Sonra eşim de’daki işini bıraktı ve fabrikaya benimle birlikte çalışmaya geldi. Artık eşim benim işime karışmaya başladı, erkek egosu yani. Bana sürekli övgüler düzen eşim sonra bir baktım bambaşka bir adam oldu. İşte sen artık git evinde otur, yemek yap, çocuklarla ilgilen demeye başladı.”

Katılımcı 7, sadece kadın olmasından dolayı kayınının onu güçsüz gördüğünü, asıl patron kendisi olmasına rağmen sürekli ikinci planda bırakılmak istendiğini ve yönetim yetkisinin önemsenmediğini defalarca vurgulayarak anlatmak istemiştir. Katılımcı 7’nin yaşadığı örneğe bağlı olarak kadın girişimciliğinin henüz toplumda pek fazla kabul görmediğini söylemek mümkündür. Dolayısıyla kadın yaşadığı toplum içinde devamını sağlayabileceği işi kurma ve büyütme hususunda ciddi toplumsal önyargı, tavır ve davranış engelleri ile karşı karşıya bulunmaktadır. Bunun temel sebebine bakıldığında aile içi iş bölümü ve paylaşımına bağlı evin ekonomi hariç tüm sorumluluğunun kadına ait olduğu düşüncesinden kaynaklı olduğu görülmektedir. Bu bağlamda Ankara’nın sayılı firmalarından birinin sahibi olan Katılımcı 1, her ne kadar yüzlerce çalışanı olsa da yine de akşam eve gittiğinde bulaşıkların ve çocuğunun kendini beklediğini belirtmiş bu konudaki sorumluluğun tamamı ile kendisinde olduğunu kanıksadığı fark edilmiştir.

Diğer taraftan kadının para kazanması hatta işveren pozisyonunda çalışma hayatında yer edinmesi, ev içindeki işlerini aksatacağı endişesinin yanında erkeğin aile reisliği ve egemenliği için de bir tehdit olarak algılanmaktadır. Nitekim Katılımcı 7'nin eşinin, sadece bu endişesinden dolayı karısına evdeki sorumlulukları yüklediği ve işten uzaklaştırma çabasının olduğu söylenebilir. Türk toplum yapısında kadının asıl görevi, ev işleri ve çocuk bakımıyken erkek evin geçindirilmesinden sorumludur. Başka sebeplerin yanında ekonomik şartlara, tek çalışanın maddi olarak ev geçimine yetersiz kalmasına, erkeğin ev geçimi hususunda kendini zayıf göstereceği yanılgısına rağmen kadın çalışma hayatından uzak tutulmaktadır. Söz konusu toplumsal değer yargıları sebebiyle kadın işgücü piyasasında var olamamakta, girişimcilik faaliyetlerine katılamamaktadır.

Girişimcinin bulunduğu sosyokültürel ortam da faaliyetleri açısından önemlidir. Türkiye bu anlamda doğusu ve batısı ile iki farklı ortama sahiptir. Bu farklı yapılar içinde bulunduğu kadın girişimciye bir taraftan ciddi fırsatlar sunarken diğer taraftan engelleri de beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla Türkiye'nin modern bölgelerinde kadın girişimciler sayıca fazlaşırken, geri kalmış bölgelerinde geleneksel ve kültürel tutumların daha katı olması sebebiyle kadın girişimciler daha fazla sorun yaşamaktadırlar.

Geleneksel değer yargılarına sahip tutucu toplumlarda kadının, yabancılarla özellikle erkekler ile iletişim kurmasına hoş bakılmamakta ve bu gibi durumlar mümkün olduğunca toplumsal ilişkilerin akışında engellenmektedir. Bu durum girişimci kadının ürünlerini ya da hizmetini satarken sorun oluşturmakta, pazarını sınırlandırmaktadır. Ayrıca kadınlar erkekler kadar rahat hareket edememekte, tek başına iç ve dış fuarlara katılım için seyahate çıkamamakta ve ilgili sektörlerle gerekli ilişkileri kuramamaktadır. Bu konuda Katılımcı 7, dünya fuarlarına katılımı konusunda yakın çevresi ile sorun yaşadığını bu durumun da yeni tedarikçilere ulaşabilmesi anlamında işini engellediğini belirtmiştir. Hal böyle olunca tecrübeleri ve deneyimleri kısıtlanmakta, yeni ürün, hizmet ve teknolojilerden haberdar olamamakta kapasiteleri sınırlandırılmaktadır (Eryılmaz, 2014, s. 34; Yaşar, 2017, s. 60; Özyılmaz, 2016, s. 58; Baranoğlu, 2018, s. 25; Gökalp, 2008, s. 29).

5.1.3.Cinsiyete Dayalı Rol Ayrımcılığı ve Esnek Çalışmama Sorunu

Girişimci kadını etkileyen en önemli unsurlardan biri de toplumun onlara yüklediği cinsiyet rolüdür. Cinsiyet rolü, hangi mesleklerin kadınlara hangilerinin erkeklerle özgü olduğunu belirlemek adına önem taşımaktadır. Bu sebeple toplumda kadına yüklenen anne

ve eş olma statüsünün devamı ve uzantısı olarak öğretmenlik, sekreterlik ve hemşirelik gibi daha çok kadınların çalıştığı mesleklere bir eğilim söz konusu olmuş, bu meslekler bir nevi kadınsallaştırılmıştır.

Girişimci kadınlarla yapılan görüşmelerde her ne kadar ekonomik özgürlüklerini elde etseler bile, yine de evdeki sorumluluklarını eksiksiz devam ettirdikleri görülmüştür. Evdeki ağır yükünün üzerine kendi isteği ya da ekonomik zorunluluklar sebebiyle çalışma hayatı da eklenince kadınlar zorlandıklarını dillendirse bile yine de çok mutlu olduklarını ve işlerine büyük bir özveri ile sahip çıkmak istediklerini belirtmişlerdir. Yine de toplumsal normlar ve çalışma hayatının eklediği sorumluluklar sebebiyle kadınlar, aile ve iş yaşamı arasında denge kurmaya çalışmakla mücadele ettikleri dikkat çekmiştir. İş yaşamındaki zorluklar diğer taraftan ailenin isteklerini dengelemek o kadar da kolay olmamakla birlikte her iki alana da yetişmeye çalışmanın kadınları yorduğu, eksik kalan alan için kadının rol çatışması yaşadığı araştırmacı tarafından gözlemlenmiştir. Girişimci kadınlarla yapılan yüz yüze görüşmelerde özellikle Katılımcı 2, sadece iş-aile yaşamı arasındaki dengeyi koruyabilmek adına ikinci çocuğunu 10 yıl sonra dünyaya getirmek zorunda kaldığını belirtmiştir.

Araştırma kapsamında kadın girişimcilerle yapılan görüşmelerde aslında kadınların, geleneksel olarak süregelen erkeğin evi geçindirme sorumluluğunu bir taraftan paylaşması yanında yine de başarılı bir iş kadını ya da iyi bir anne veya eş olma konusunda seçim yapmaya zorlandıkları gözlemlenmiştir. Oysaki iş aile yaşamının uyumlaştırılmasına yönelik tedbirlerin alınması ile kadın, üzerine düşen sorumluluğu rahatlıkla yerine getirip çalışma hayatı içinde hak ettiği yeri zorlanmadan alabileceği düşünülmektedir. Bu anlamda Türkiye’de özellikle ücretli çalışan kadınlar için iş aile yaşamının uyumlaştırılmasına yönelik sosyal politika çerçevesine bakıldığında; doğum öncesi ve sonrası verilen ücretli izin hakkı, doğum sonrasında ücretli izin hakkı sona erdikten sonra ücretsiz izin hakkı, süt izni, evlat edinme sonrası ücretli izin hakkı, doğum ve evlat edinme sonrasında 2, 4, 6, aylık sürelerle haftalık çalışma süresinin yarısı kadar ücretsiz izin hakkı, çocuğun ilköğretim çağına gelinceye kadar yarı zamanlı çalışma hakkı, babalık izni, emzirme ve çocuk yardımı dikkat çekmektedir.

Türkiye, kadınının iş gücü piyasasındaki varlığına göre Orta Doğu ülkeleri ile kıyaslandığında üst düzeyde, batı ülkeleri standartlarına çok yakın bir seviyeye gelmiş durumdadır. Yükseköğrenim gören kadın oranı her geçen gün artmakta, kadınlar kamu ve özel sektörde birçok mevkide görev almaya devam etmektedir. Çalışma hayatında erkeklerle

aynı seviyede olmasa bile var olmaya çalışan kadın, ev idaresi ve çocuk büyütmede kendisine yüklenen sorumluluğu da dikkate alındığında erkeklere oranla daha fazla yükün altında mücadele etmekte olduğunu söylemek mümkündür (Soysal, 2010, s. 99; Keskin, 2013, s. 89; Öztürk, 2016, s. 58; Özyılmaz, 2016, s. 57).

5.1.4.Cinsel ve Duygusal Taciz

Kadın girişimcilerle yapılan görüşmelerde kadınlar, çalışma hayatında bu tip durumlarla çok fazla karşılaştıklarını, çoğu zaman bu durumu görmezden gelerek hiç olmamış gibi davranarak geçiştirdiklerini ya da ilgili kişiye nazikçe uyarıda bulduklarını belirtmişlerdir. Görüşme yapılan kadınların çoğunun bu konuyu hızlıca kapattıkları gözlemlenmiş, sadece Katılımcı 5 ve Katılımcı 6 bu konuda daha detaylı açıklamada bulunmuşlardır.

Katılımcı 5:

“Tabi ki yaşıyorum. Duygusal taciz çok yaşıyorum. Müşteri artık her gün gelmeye başlıyor, sizi telefon ile rahatsız etmeye başlıyor. Hatta burada maaşlı çalışan garsonları dahi taciz edebiliyorlar. Ben tamamı ile iletişimimi kesiyorum, masasına gitmiyorum. Telefon ile engelliyorum.”

Katılımcı 6:

“Akşam yemek teklifleri, tacizler, çikolatalar çok taciz var tabii. Bulduğum yere, konuma göre giyinir, süslenir ya da hiçbir şey yapmam. Ama buna rağmen yine de taciz edirsiniz. Çay kahve teklifi geldiğinde, buyurun ofisimde içelim diyorum. Israrcı olursa kusura bakmayın etik kurallarım gereği müşterilerimle dışarda görüşmüyorum diyorum.”

Girişimci kadınlarla yapılan görüşmelerde de görüldüğü gibi gerek ücretli olarak gerekse girişimci olarak çalışma hayatında kendine bir yer edinen kadının, özellikle kapalı toplumlarda cinsel veya duygusal tacize uğrama olasılıkları çok yüksektir. Bu durumla karşılaşan kadın, işlerini kaybetmeye bağlı evinin geçim derdi korkusu ile sessizliğe sarılmakta ya da nazikçe bu durumu hiç olmamış gibi davranarak bertaraf etmeye çalışmaktadır (Keskin, 2013, s. 90; Eryılmaz, 2014, s. 34; Arslan, 2015, s. 34).

5.1.5.Bürokratik Engeller

Araştırmacı tarafından yapılan girişimci kadınlarla görüşmelerde, kadınların en çok bürokratik engeller sorununa yoğunlaştığı, hatta bu konuda uzun uzun sorunlarını anlatmak istedikleri gözlemlenmiştir. Özellikle girişimci kadınlar, yaşadıkları bu sorunların bir an önce çözüme kavuşması ve kendi işletmesini açmak isteyen kadınların aynı sorunlarla

karşılaşmamasına yardımcı olmak adına yapılan çalışmaya daha çok destek olmak istediklerini belirtmişlerdir.

Katılımcılar, sürekli güncellenen prosedürü takip etmekten, yeni istenen evrak ve belgenin temininin oluşturduğu yorgunluktan, devlet memurlarının sıkça hata yaptıklarından ve bu hataları düzeltmek için bizzat kendilerinin uğraşması gerektiğinden, bununla birlikte zaman yetersizliği ve yenilikleri takip edemedikleri için mecburen ücretli danışmanlık firmaları ile çalışmak zorunda bırakıldıklarından, destek veren devlet kurumlarındaki danışmanların yetersizliği ve ilgisizliğinden, buna bağlı olarak işlemlerin çok yavaş yürüdüğünden detaylı olarak bahsetmişler ve maruz bırakıldıkları bu durumlardan şikâyetçi olmuşlardır. Katılımcı 1, geçen yıl KOSGEB ile ilgili bakanlık tarafından kendilerine uygulanan memnuniyet anketinin bağlı olduğu danışmanından çok daha iyi hizmet almasına vesile olduğunu belirtmiş bu konuda ilgili bakanlığın bu ve benzeri anket uygulamaları ile daha sık denetim yapmasının verilen danışmanlık hizmet kalitesini artıracaklarını düşündüğünü belirtmiştir. Diğer taraftan daha öncesinde ilgili kamu kuruluşuna gidip işlemleri yüz yüze yaparken en azından birkaç şey de sorup öğrenebiliyorken şu anda tüm işlemlerin e-devlet üzerinden yapılmasından dolayı bilgiye ulaşma konusunda daha çok zorluk yaşadıklarından bahsetmiştir.

Kadınların erkeklere göre daha düşük sosyal pozisyonda olması onların yeni firma kurarken ihtiyacı olan bilgiye, desteğe, yönlendirmeye ve kaynağa ulaşmada yetersiz kalmasına sebep olduğu araştırmacının dikkatini çekmiştir. Yeni bir işletme kurmak ve kurulan işletmeyi tescil ettirmenin ciddi bir zaman ve çaba gerektirdiği dikkate alındığında söz konusu yetersizliğin kadını, girişimcilik faaliyetinden motivasyon anlamında uzaklaştırdığı gözlemlenmiştir. Bu konuda şu anda 50'li yaşlarda ve daha lise çağlarında yurtdışında okuma olanaklarına sahip olan Katılımcı 9, kendisinin dahi bürokratik olarak özellikle vergi dairesinde çok zorlandığını, bu konuda eşinin muhasebecisi ile işlerini tamamlayabildiğini belirtmiştir. Devletin birtakım kurallar koyduğunu fakat o kuralların mevcut durumda gerçekten işleyip işlemediğinin denetiminin yapılmadığını, koyulan o kuralların kadın girişimciyi işini kurmaktan vaz geçecek noktaya kadar getirdiğini ya da bu prosedürün yerine getirilmesi konusunda birilerinin o boşluktan faydalanarak nemalandığının dikkate alınıp, tüm bunların ivedilikle sorgulanması gerektiğini belirtmiştir.

Görüşme yapılan diğer kadın girişimciler de en çok söz konusu bu prosedürleri yerine getirirken zorlandıkları için bazı dönemlerde işlerini bırakmaya karar verdiklerinden

bahsetmişlerdir. Örneğin Katılımcı 2, Ankara’da birkaç şubeli güzellik merkezi sahibi olarak yaptığı işin ayrıca okulunu açmak isterken yaşadığı zorluğu şu cümlelerle anlatmıştır:

“O kadar iş yeri kurdum, hiç bu kadar zorlanmamıştım. Bu işletmeyi açmamdaki en büyük sebep okumamış kızlara meslek öğretmekti. Fakat neredeyse vazgeçiyordum. 26 tane yer buldum. Dehşet bir prosedür var, 1 sene bu okulu açmak için uğraştım.”

Özellikle çeşitli kamu kurum ve kuruluşlardan destek alan kadınlar sadece bu bürokratik engeller sebebiyle destek almaya hak kazandıkları hibelerden ve kredilerden bile vazgeçtiklerini belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan Katılımcı 5, KOSGEB’in verdiği 50 bin TL hibe desteğinden yararlanmak için 1 ay proje hazırlığı için uğraştığını, 50 bin TL’nin 34 bin TL’sini ancak 5 ay boyunca KOSGEB’e gidip gelerek kalem kalem alabildiğini geriye kalan 16 bin TL’yi hakkı olsa dahi istenen evrak ve belgeleri temin etmekten yorulduğu için artık almak istemediğini kendisinin bu konuda çok zorluklar ve büyük hayal kırıklıkları yaşadığını, kalem kalem ödenen hibe destek ile ticaret yapılamayacağını detaylı bir şekilde anlatmıştır.

Yapılan görüşmeler Türkiye’de yeni işletme kurma aşamalarının bürokrasi anlamında çok ağır işlediğini göstermektedir. Ayrıca diğer girişimci kadınlar bu bürokratik engellerin içinde; vergilerin fazla olmasına bağlı olarak ödeme konusunda zorlandıklarından, yapılan işlemlerin sayıca fazla ve maliyetli olmasından, mecbur tutulan başlışlardan da çokça şikâyetle bulunmuşlardır. Kendilerinin istihdam yaratma ve ülkeye katma değer oluşturma anlamında önemsenmesi gerektiğini ve kadın girişimciler olarak devletten daha fazla pozitif ayrımcılık içeren politikalar beklediklerini ifade etmişlerdir.

5.1.6.Basmakalıp Yargılar (Güvensizlik, Tecrübesizlik ve Başarısızlık Beklentisi)

Görüşme yapılan kadın girişimciler kendi işletmelerini açarken çekirdek ailelerinden hep destek gördüklerini fakat yaşadıkları sosyal çevrenin ise onlara hiç inanmadığından ve başarısız olma beklentilerinden bahsetmişlerdir. Bu durum bazı kadın girişimciler için daha çok hırsla dönüşerek işlerine daha çok sarılmasına sebep olurken bazı kadın girişimcilerin ise cesaretini kırdığı gözlemlenmiştir. Örneğin Katılımcı 9, paylaştığı sosyal çevrenin onun başarısız olacağı inancının kendisi için nasıl daha çok hırsla dönüştüğünü şu ifadelerle açıklamıştır:

“Etrafımdaki 2. 3. kişiler dezavantajlı olmayı hep yaşattılar tabii, işte kadın bunu beceremez ya da kadının inşaatta ne işi var gibi. Hatta komşularım dişimle tırnağımla açtığım bu iş yeri için, günlünü eğlendirsin diye kocası açtı gibi laflar söylediğini bile biliyorum. Sırf bu yüzden yeri geldi

kablolarımı çektim, duvarlarımı boyadım, patron olarak yer sildim. İşime dört elle sarılmama yardımcı oldular aslında ama kadınlara olan bu inançsızlıktan etkilenen çok da kadın var biliyorum.”

Çalışma hayatındaki basmakalıp yargılar kadınların önündeki en büyük engellerden biridir. ABD’de yapılan bir araştırmada, basmakalıp yargıların kadınların kariyerleri önündeki en büyük engel olarak tanımlanmıştır. Yapılan araştırmada kadınların paylaştığı sosyal çevrelerce kişilik, kararlılık, rekabet, hırs, risk alma ve azim olarak yetersiz görüldüğü, bu önyargıların kadınların çalışma hayatında üstlerine düşen işi gereği gibi yapamayacakları hele de üst düzey işleri beceremeyecekleri şeklinde yorumlandığı gözlemlenmiştir.

Güvensizlik de kendi işini kuracak beceri ve kabiliyete sahip potansiyel kadın girişimcinin çalışma hayatının içine dâhil olmasına engeldir. Diğer taraftan kendi işini kurmuş dahi olsa iş çevresinin ve çalışanının ona olan güven eksikliği de bir sorundur. İnsanı başarıya götüren en önemli faktör kendine güven duygusudur. Öncelikle kendine güvenen kadın tüm bu engelleri aşma konusunda ilk adımı atmış demektir.

Tecrübesizlik, kadın girişimciyi çalışma hayatında zorlayan bir başka unsurdur. Girişimcilik önce fırsatın görülmesi ile başlayıp iş kurulum aşamalarının hepsini geçip işletmenin işlerliğinin performansına kadar tüm aşamaları içeren ve tecrübe ile sürdürülebilir bir faaliyettir. Tecrübeli bir girişimci, işletmesinin karşılaşacağı tüm sorunları kolaylıkla çözerken, yeni durumlara işletmesini kolaylıkla adapte edebilecektir. Özellikle tutucu toplumlarda kadınların, çalışma hayatı içinde yeterince tecrübe kazanamaması, gerekli beşeri sermayesini kuvvetlendirememesi onların girişimci olmalarını engellemektedir (Öztürk, 2016, s. 57; Sipahi, 1997, s. 63-64; Soysal, 2010, s. 101; Eryılmaz, 2014, s. 36).

Nitekim Katılımcı 7’nin kayını ve eşi ile yaşadığı ve “Toplumun Geleneksel Bakış Açısı” başlığı altında ayrıntılı olarak bahsedilen sorunlar da güvensizlik ve tecrübesizlik durumunu çok net örnekler niteliktedir.

5.1.7.Eğitim Düzeyinin Yetersiz Olması

Araştırmacının görüşme yaptığı kadın girişimcilerin büyük çoğunluğu üniversite mezunu olup eğitim hakkı konusunda sorun yaşamamıştır. Fakat araştırmacı özellikle üniversite mezunu olmayan ve eğitim hakkından yeterince yararlanamamış kadın girişimcilere de sahada ulaşmak istemiştir. Ulaşılan kadın girişimcilerden Katılımcı 2 ve

Katılımcı 12 eğitim konusunda detaylı açıklama yapmış fakat Katılımcı 11 bu konuyu hiç konuşmak istemediğini, okuma hakkını elinden alan ailesine çok kırgın olduğunu belirterek bu soruyu sadece “lise mezunuyum” şeklinde cevaplayarak konuyu kapatmak istemiştir.

İlkokul mezunu olan Katılımcı 2 ve Lise mezunu olan Katılımcı 12 eğitim konusundaki hassasiyetlerini dile getirerek özellikle kendi çocuklarının eğitimlerine daha da çok yatırım yapmak istediklerini, hatta maddi durumu yetersiz olan kız çocuklarının eğitimleri için kaynak ayırdıklarını belirtmişlerdir. Özellikle Katılımcı 2, Ankara’da başarılı ve birkaç şubeye sahip güzellik merkezi yöneticisi olarak yaptığı işin okulunu açmış olduğunu öncelikle okuyamamış kız çocuklarının kendilerine bir gelecek sağlaması için bu okulda ücretsiz olarak eğitim alabildiklerini belirtmiştir. Katılımcı 12 bu konudaki doldurulamayan eksikliklerini, geleneksel aile yapısında okuma önceliğinin erkek kardeşlerinde olduğunu ve ailesinin kendisini bir an önce evlendirmek istediğini çok üzümlenerek aşağıdaki şekilde ifade etmiştir:

“Okumayı çok seviyordum ama eşimle lise yıllarında tanıştım hemen mezun olunca evlenmek istedi. Ben okumak istediğimi söyleyince ailem ne gerek var, iyi bir talibin çıktı dedi, Eşim de ben seni yine de okuturum diye söyleyince inandım. Zaten erkek çocukların okuması daha önemlidir bizde. Evlendik ama tabi ki okul hayatıma izin vermedi. Bu eksiklik yüzden yıllarca bir sürü eğitim aldım. Belediye, dernek kim hani kurumun ne eğitimi varsa hepsine gittim diyebilirim.”

Ailelerde eğitim için öncelik erkek çocuklarına verilmektedir. Özellikle Katılımcı 12, geleneksel aile yapısındaki, erkek çocukların yaşlılıkta dayanılacak bir güç, bakım sağlayacak kişi olarak görülürken, kız çocuklarının elde edeceği geliri bir başkasına götüren, evden gidecek ve yabancılaşacak kişi olarak görülmesinden dolayı yaşadığı ötekileştirmeyi anlatmaya çalışmıştır. Kız çocukları gelecek için iyi birer “yatırım” olarak düşünülmediği için, hep ikincil konuma itilmektedir. Hane içinde çocuklar arasında görülen bu cinsiyet ayrımcılığı, eğitim ve kültürel faaliyetlere katılma gibi alanlarda da gözlenmektedir. Dolayısıyla aile her tür imkânını önce erkek çocuğu için harcamaktadır. Bu durum özellikle örf ve adetlerinden beslenen az gelişmiş toplumlarda kız çocuklarının okur-yazarlık oranlarının ve eğitim seviyelerinin erkek çocuklara göre çok daha düşük kalmasına sebep olmaktadır. Okuma-yazma, okullaşma, öğrenim süresindeki eşitsizlikler yani kısaca eğitim imkânlarından yararlanamamak, kadınların aleyhine devam etmekte, çalışma hayatında kendine yer edinemeyen kadının yoksulluğuna neden olduğu bilenen bir gerçek olmakla birlikte araştırmaya katılan kadın girişimciler için söz konusu değildir.

Eğitimden yoksunluk girişimci kadının en çok yüzleştiği bir sorundur. Temel, meslek ve teknik eğitim alanlarında eğitim eksikliği olan girişimci kadınlar, hizmet verdiği sektörde gerekli donanıma sahip olamadığı gibi, araç ve gereç kullanımında acemilik yaşamaktadır. Bu duruma teknolojiye hızlı gelişme ve karmaşıklık da eklenince bilgilerini güncelleyemeyen kadının yetersizliği daha da derinleşmekte sorunu daha da büyümektedir. Bu konuda Katılımcı 12, ilk eşinin işyerinde çalışmaya başladığında bilgisayarı kullanmayı bilmediği için eşinin ona daha çok temizlik görevleri verdiğini bu durumu aşmak adına bilgisayar kullanmayı öğrenebilmek için kendisine öğretmen tuttuğunu sonrasında eşinin dahi yapamadığı internet bankacılığı gibi işlemleri sadece kendisinin kullanabildiğini ifade etmiştir.

Gelişmiş ülkelerde kadın girişimcilerin eğitim durumlarına bakıldığında, çoğunun yükseköğrenim hatta lisansüstü dereceye sahip olduğu dikkat çekmektedir. ABD’de kadın girişimcilerin %70’i yükseköğrenim derecesine sahiptir.

Türkiye nüfusunun %49,8’ini kadın nüfus oluşturduğunu göz önünde bulundurarak, kadın istihdam oranının erkeklerin istihdam oranının yarısından az olduğunu özellikle belirtmemiz gerekmektedir. Okuma yazma bilmeyen kadın nüfus oranı ise erkeklerden 5 kat daha fazladır. Bu tabloda son yıllarda ciddi iyileşmeler gözlemlenmiştir. 2005 yılında %20.7 olan kadın istihdam oranı, 2017 yılının Ağustos ayı itibari ile %29.1 olmuştur. Günümüzde %34.3 olan iş gücüne katılım oranında 2023 hedeflerinde %41’e ulaşmak şeklinde belirlenmiştir. Bu artışların en önemli nedeni, kız çocuklarının eğitime verilen destektir. Son 15 yılda kız çocuklarının okullaşma oranında önemli bir artış söz konusu olmuştur. Kız çocuklarının ortaöğretimde net okullaşma oranı 2002 yılında %45.2 iken, 2017 öğretim yılında %82.4’e yükselmiştir. 2002 yılında yükseköğretimdeki kız öğrencilerinin oranı %13.5 iken, 2017 yılında bu oran %44.4’e yükselmiştir.

Özetle, cinsiyet açısından, kadınların özellikle eğitim ve çalışma hayatından uzak olmaları gelir dağılımında onların en yoksul grup olmasını beraberinde getirdiği gibi, ülke ekonomisine katkısını da yok saymaktadır (Özyılmaz, 2016, s. 55; TUIK, 2016; Keskin, 2013, s. 91; Öztürk, 2016, s. 59).

5.1.8.Girişimci Kadın Rol Model Eksikliği

Görüşme yapılan kadın girişimciler özellikle kendilerini etkileyen rol modellerine ilişkin daha ilgili soru sorulmadan değinmiş, çok heyecanlanarak rol modelleriyle ilgili uzun cümleler kurdukları gözlemlenmiştir.

Kendi işletmesini kuran kadınların, ailelerinde veya yakın çevrelerinde kendi işinin patronu olan örneklerin çoğunlukta olduğu dikkat çekmektedir. Bu anlamda Katılımcı 1, babasının kurduğu ve annesiyle birlikte çalıştığı şirkette büyüdüğünü, okuldan geldiğinde uyuyup kaldığı koltuğu gelecek nesillere örnek olması açısından halen deposunda sakladığını bu anlamda kendisi için en büyük rol modelin annesi olduğunu belirtmiştir.

Diğer taraftan Katılımcı 10, evli ve bir çocuk annesi olarak ücretli çalışırken babasının onda eksik bir şeyler olduğunu, hayatına yeni uğraşlar dahil etmesi için tavsiyede bulunduktan sonra kendisindeki potansiyeli fark ettiğini belirtmiştir. Babasının tavsiyelerinden sonra yeni arayışlar içine girdiğini aslında kendisine bir hobi ararken kendi işini kurduğunu bu anlamda zaten kendi işinin patronu olan babasının kendisi için inanılmaz bir rol model olduğunu söylemiştir. Ayrıca Katılımcı 8, yıllardır girişimcilik alanında medyadan takip ettiği isimlerin olduğunu, her Cuma günü bir gazeteci tarafından yayınlanan girişimci kadınların hikâyesini okuduğunu, yılların birikimi ile tüm bu örneklerin kendisini kamçıldığını ve kendi mağazasını açması hususunda cesaretlendirdiğini belirtmiştir.

Dolayısıyla kırılgan bir ekonomiye sahip Türkiye şartlarında, kadın girişimciliği örneklerinin az olması, çalışma hayatı içinde kadın varlığının yeterince olmaması kendi işletmesini kurmak isteyen kadın için en büyük motivasyon kaybı olduğu söylenebilir. Girişimcilik cesareti ve ruhu olan, iyi proje fikirlerine sahip, başarı hedefli kadınların işletmelerini kurmalarını sağlayacak ve karşılaştıkları engellerde onlara rol model olabilecek girişimci kadınların varlığı bu açıdan çok önemlidir (Yaşar, 2017, s. 64; Özdemir, 2010, s. 120).

5.1.9.Örgütlenememe

Kurumsal örgütlenmeyi gerektiren işler daha çok erkeklerin tekelinde devam ederken kadınların özellikle mesleki örgütlenme konusunda erkeklere göre geride kalmış olduğu yapılan saha çalışmasında gözlemlenmiştir. Bu durum kadınların girişimcilik faaliyetleri

konusunda da çalışma hayatında daha az temsil edilmesi sonucunu doğurmaktadır. Nitekim görüşme yapılan kadın girişimcilerin büyük çoğunluğu bu örgütlerin misyon ve vizyonuna uygun çalışmadığına, daha çok kişisel kadın egolarının tatmin edildiği yerler olduğuna, çok fazla proje üretmedikleri gibi ürettikleri projelerin devamını sağlayamadıklarına kanaat getirdiklerini belirtmişlerdir. Diğer taraftan toplum içinde eşitsiz olduklarına inandıkları konumlarını gidermek için özellikle devletin istihdamla ilgili kurumlarının bu kadın örgütleriyle işbirliği içinde çalışarak kadınlara özel pozitif eylemler geliştirmeleri gereğini ve bütçelerinde bu eylemler için kaynak ayrılmasını beklediklerini ifade eden kadınlar aslında örgütlenmelerden beklentilerini de dile getirmişlerdir.

Örgütlenmenin temel amacı aynı iş kolunda ve meslekte olan bireylerin birbirlerinden haberdar olmalarını, birlik ve beraberliklerini, aralarındaki gerekli koordinasyonu sağlamaktır. Kadın, aile örgütü dışında, birçok mücadele sonucu kurduğu işletmesini yönetirken güvенеbileceği farklı bir örgüt çatısı altına girmesi onu psikolojik olarak çok rahatlatacaktır.

Kadın girişimci örgütlerinin önemi; yeni iş kuracak kadına rehberlik etmesi, iş kurulum aşamalarında yol göstermesi, kredi sağlama hususunda kılavuzluk etmesi, benzer iş kollarındaki kadınları eşleştirmesi, üyeleri arasındaki iletişimi ve koordinasyonu sağlaması, diğer örgütlerle ilişki kurması, hukuki sorunlara ışık tutması, sektördeki kadınları birbirlerine karşı haberdar etmesi ve bir araya getirecek organizasyonları düzenlemesi açısından dikkate alınmalıdır. Dolayısıyla yapılan araştırmada aktif örgütlenmenin, hem girişimcilik ruhu olan kadına destek vererek kendi işletmesini kurması yolunda onu cesaretlendireceği hem de girişimci kadınları bir araya getirerek işbirliği yapmalarını sağlayacağı kanısına varılmıştır. (Keskin, 2013, s. 92; Sipahi, 1997, s. 72; Özyılmaz, 2016, s. 62).

Türkiye’de kadın girişimciliğinin desteklenmesi ile ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının yanı sıra sivil toplum ve özel kuruluşların sayısı oldukça fazladır. Fakat bu fazlalık kadın girişimciliği konusunu birbirinden bağımsız ve farklı politikalar etrafında şekillendirmektedir. Diğer taraftan girişimci kadını destekleyen kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları fazla olsa bile bu kuruluşlar arasındaki koordinasyon zayıflığı, ortak bir stratejinin oluşturulamaması kadının girişimcilik faaliyetinde sorun oluşturmaktadır. Çalışmada “Türkiye’de Kadın Girişimciliği ve Destekler” başlığı altında ifade edildiği gibi dört farklı yaklaşım etrafında toplanan bu bakış açıları ilgililerin, kadın girişimciliğini teşvik

edici uygulamalarına, politikalarına farklı stratejilerle yansıdığı gibi, kendi aralarında koordinasyonsuzluğa ve farklı destekleme stratejilerine neden olmuştur (Soysal, 2010, s. 106; Ecevit & Kaptanoğlu, 2015, s. 7). Her ne kadar sivil toplum kuruluşları hazırladıkları raporlar aracılığı ile kamu politikalarına ve yasal düzenlemelere ışık tutsalar bile kadın girişimcilerle yapılan görüşmelerde kadınları bu konuda çok da etkilemedikleri gözlemlenmiştir.

Dokuz başlık altında toplanan bu engelleri aşma konusunda kadın girişimciler kendi bilgi, beceri ve yeteneklerini geliştirmeleri yanında aile bireyelerine, yaşadığı sosyal çevreye ve hükümete önemli görevler düşmektedir.

BÖLÜM 6

SONUÇ

Sanayi Devrimi ile birlikte ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda yaşanan değişimler, çalışma hayatına da etki etmiştir. Bu süreçte, toplum tarafından tanımlanmış cinsiyet rollerine bağlı olarak kadınlara yüklenen ev ve el işi ile ilgilenme misyonları da anlamlı değişimlere uğramış kadına yüklenen bu rollerin yanında yeni yeni sosyal roller de eklenmiştir. Hane gelirindeki azalışa bağlı olarak küçük işyeri kurma eğilimleri, demografik gelişmeler, kentleşme oranlarındaki artış, esnek çalışma modellerinin uygulanması, evlenme oranları ile boşanma oranları arasındaki ters orantı ve çocuk bakım hizmetlerinin kalitesinin ve niteliğinin artmasına bağlı olarak kadınlar çalışma hayatında daha sık görülür olmuştur.

Çalışılan sektör açısından değerlendirildiğinde daha çok geleneksel kadın işlerini yansıtmaması, estetiğin ve ekip çalışmasının daha yoğun hissedilmesi ve sanayi sektörüne göre kadınlar lehine değerlendirilebilecek daha pozitif gelişmelerin olması sebebiyle, kadınların hizmet sektöründe daha çok faaliyet gösterdiği görülmektedir. Formel sektörde işsiz kalma endişesi, düşük ücret politikaları, cam tavan engeli gibi sebeplerle hak ettiği yeri edinemeyen ve informal sektörün acımasızlığı karşısında yaşadığı zorluklar, kadınları girişimciliğe yöneltmiştir. Ayrıca ailedeki sorumlulukları ve annelik rollerini de sağlıklı bir şekilde yerine getirmesini sağlayan girişimcilik, kadınlar için artık en uygun kariyer alanını oluşturmaktadır.

Bu çalışmada kadın girişimcilerin kişisel özelliklerine, girişimci olma nedenlerine değinilmiş ve girişimci kadına bu süreç içinde kamu kurum ve kuruluşlarının, sivil toplum kuruluşlarının verdikleri desteklerin başarı durumları araştırılmıştır. Bugün girişimci olan kadınlar kendi işlerini kurma ve yürütme aşamasında kamu kurum ve kuruluşlarından danışmanlık, hibe ve kredi, eğitim, mentorlük vb. destekler almaktadırlar. Bu desteklerin onların işlerini kurma aşamasında özellikle cesaret verici olduğu, girişimcilikleri sürecinde onlara destek sağladığı söylenebilir. Fakat girişimciliği ekonomik özgürlüğün ve kişisel başarının bir aracı olarak düşünen kadın, kamu desteklerinden yararlanması esnasında destek veren kurumdan kaynaklı olarak o desteği almaktan vazgeçecek kadar büyük sorunlar da

yaşamaktadır. Çalışmadaki tüm kadın girişimciler için karşılaştıkları sorun ve engellerin neler olduğu, benzerlik ve farklılık durumları değerlendirilmiştir. Araştırma bulgularından hareketle kadınların, danışmanlık hizmetlerinin iyi işlemediğinden, koordineli çalışmadığından, yeterli bilgi akışı sağlayamadığından, danışmanların ilgisizliğinden, verilen hibenin yeterli olmadığı gibi işini kurarken en çok ihtiyacı olduğu zamanda bu desteği alamadığından, kendi öz sermayesi olmadan işini kuramamasından, verilen hibe desteğin peyder-pey ödenmesine bağlı olarak ihtiyaçlarını zamanında karşılayamadığından vb. birçok nedenden dolayı sorun yaşadığı gözlemlenmiştir. Ayrıca görüşme yapılan kadınlar, girişimcilik eğitimleri sırasında birçok kadın arkadaşının bu eğitimden yararlandığını fakat aynı sayıda kadının kendi işletmesini açamadığını belirtmiştir. Sebep olarak da verilen hibenin, gerekli ödemelerin ancak girişimci kadın tarafından yapılmasından sonra kendisine verildiğini göstermişlerdir. Dolayısıyla verilen destekten yararlanabilmek için kadınların kendi öz sermayelerinin olması gerektiği ancak kendi öz sermayeleri ile iş kurulum sürecini tamamladıktan sonra bu destekten yararlanabileceği sonucu çıkmaktadır. Bu durum kendi işletmesinin sahibi olmak isteyen pek çok kadın için önemli bir engel ve ilk sermayeye ulaşmak adına ciddi bir sorun oluşturmaktadır.

Diğer taraftan kadınların cinsiyetlerinden kaynaklı engellerinin ve zorluklarının yanında, sermaye eksikliğinden, bürokratik engellerden, eğitiminden ve örgütlenmesinden de kaynaklı engellerinin ve sorunlarının bulunduğu, bunun yanı sıra kadın girişimciliğini büyük ölçüde destekleyen, sürdürülebilirliğini sağlayan ve teşvik eden kurumsal bir desteğin de olmadığı söylenebilir. Özellikle STK'lar tarafından yapılan projelerin kısa süreli olması, devamında yeni projelerle kadın girişimcilere destek çıkılmaması gibi nedenlerin girişimci olmak isteyen kadınları sürekli yeni arayışlara ittiği gözlemlenmiştir.

Çalışmada girişimci olan kadınların kişilik özelliklerinin, girişimciliğin en temel şartlarından olan risk alma, özgüven, başarıya tutkusu ve cesaret gibi özelliklerle birebir örtüştüğü tespit edilmiştir. Hatta bazı kadınların sadece bu kişilik özellikleri sebebiyle işlerinde çok başarılı oldukları değerlendirilmektedir. Kendi işinin patronu olmak, kendini gerçekleştirme ve başarılı olma tutkusu ile kendi işletmesini kuran kadının aslında iş yaşam dengesi kurabilmesi adına girişimciliği alternatif bir istihdam şekli olarak kabul ettiği de yapılan çalışmada görülmektedir.

Gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomiler için önem arz eden girişimcilik kavramının, birey ve toplum için refah anlamı taşıması sebebiyle gün geçtikçe popüleritesi artmaktadır.

Ayrıca girişimcilik, kişiye özgü “bağımsız olma arzusu, kendine güven, cesaret, risk alma vb.” karakteristik özelliklere bağlı açıklanmanın dışında, kişinin yaşadığı ortam içindeki sosyo-ekonomik ve kültürel yapının da bir sonucudur. Bu bağlamda araştırma bulguları, kişinin büyüdüğü aile ortamı, aldığı tüm eğitimler, içinde bulunduğu ekonomik koşullar ve iş ağları imkânlarının onun girişimcilik ruhunun ortaya çıkmasını olumlu ya da olumsuz etkileyen önemli sebeplerden olduğunu göstermektedir.

Günümüz dünyasında gelişmiş birçok ülke dahi ekonomik birçok sorun ile baş etmeye çalışmaktadır. Bu sorunların başında da istihdam sorunu gelmektedir. Ekonomik büyüme ve kalkınmanın bir gereği olan girişimciler, yeni fikirlerin, yeni ürünlerin ve hizmetlerin ayrıca ileri teknolojinin ülkeye kazandırılmasında aktif rol alarak, ülkede istihdam yaratan aktörler haline gelmişlerdir. Yapılan çalışmalarda girişimcilik faaliyetlerinin yoğunluklu olduğu ülkelerde ekonomik büyüme hızının da diğer ülkelere nazaran daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

1980’li ve 1990’lı yıllardan sonra kadınların girişimcilik faaliyetlerinde daha etkin olması, ülke ekonomileri için stratejik bir önem haline gelmiştir. İş dünyasında zengin olmanın, refaha ulaşmanın, yeni iş sahaları oluşturmanın yolunun, iktisadi hayatta “kullanılmayan kaynak” olarak ifade edilen kadınların girişimciliğinin teşvik edilmesi ve desteklenmesinden geçtiği, ilgili otoriteler tarafından uzunca bir süredir kabul edilmektedir. Diğer taraftan dünyadaki kadın nüfusunun erkek nüfusuna oranı dikkate alındığında, böylesine devasa bir gücün atıl kalması, ekonomiye ve toplumun refahına katkılarından yararlanılmaması göz ardı edilebilecek bir şey değildir. Dolayısıyla toplumun yarı nüfusunu oluşturan kadınların da atıl kaynak olmaktan çıkarılıp, ülke kalkınmasında itici güç olması yolunda kadın girişimciliğine destek verilmesi gerekmektedir. Bu süreçte kamu kurum ve kuruluşlarının, STK’ların ve uluslararası kuruluşların yapacakları çalışmalar ve uygulayacakları projelerin önemi büyüktür.

Son yıllarda Türkiye’de kadının iş piyasası içinde hak ettiği yeri edinebilmesi için çalışma yaşamında ve toplumsal düzen içinde kadına özel, ona destek veren hükümet politikalarının önemli etkisi vardır. Ayrıca yüksek işsizlik sorununa çözüm bulunabilmesi, sürdürülebilir ekonomik büyümenin yanında sosyal kalkınmanın da sağlanabilmesi amacıyla girişimci olan kadını desteklemeye ve teşvik etmeye yönelik birçok program ve proje yapılmaktadır. Fakat birbirinden bağımsız ve farklı politikalar etrafında şekillenen bu çalışmalar ve ilgili kurumlar arasındaki koordinasyon zayıflığı kadının girişimcilik

faaliyetinde sorun oluşturmaktadır. Diğer taraftan girişimci kadınlar erkek girişimcilerle ortak sorunları yaşamamanın yanı sıra cinsiyetleri sebebiyle farklı birtakım engelleri ve sorunları da ilave olarak yaşamaktadırlar. Bu bağlamda Türkiye’de kadının çalışma hayatında yaşadığı sorunların temelinde, toplumun kültürel, sosyal ve ekonomik yapısındaki bazı yapısal aksaklıkların yatmakta olduğunu belirtebiliriz.

Kadınların, çalışma yaşamına daha çok katılması için onları özellikle girişimciliğe iten ya da çeken motivasyon kaynaklarının belirlenmesiyle ilgili yapılan çalışmalar kadar, kadınların iş kurma ve işlerini yürütme süreçlerinde yaşadıkları sorunların tespit edilmesine yönelik çalışmalara da ihtiyaç duyulmaktadır. Söz konusu sorunlar bu çalışmada ayrıntılı olarak kadın girişimcilerin ifadelerine de yer verilerek sunulmaya çalışılmıştır.

Her ne kadar kadın girişimciyi desteklemek için birçok kamu kurum ve kuruluşunun yanında çeşitli STK’lar ve uluslararası kuruluşlar çalışmalar yapsalar bile bu çalışmaların yeterli duyurulmadığını söylemek mümkündür. Şöyle ki; yapılan görüşmelerde girişimci kadınların genellikle KOSGEB desteğini kullandıkları ve diğer kurum ve kuruluşların destek programlarından çok da haberdar olmadıkları gözlemlenmiştir. Ayrıca ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından yapılan projelerin dönemsel olması, devamının gelmemesi yine kadın girişimcinin yalnız kalmasına, başvuru yapabilecek bir yer bulamamasına ya da sadece KOSGEB örneğinde olduğu gibi tek bir kuruma bağlı kalmasına sebep olmaktadır.

Pek çok araştırmada 40’lı yaşlarda kendi işletmesini kuran kadından söz edilmektedir. Orta yaş dönemindeki bu kadınların büyük çoğunluğunun ancak 40’lı yaşlarda girişimci olabilme potansiyeline sahip oldukları diğer taraftan çocuklarının büyümesine bağlı olarak ailedeki sorumluluklarının azalması ve kendi işletmelerini kurmaları için gerekli olan sermayeyi kazanarak kendi işini kurma fırsatını yakaladıkları yapılan araştırmanın sonuçlarındandır. Bu çerçevede kadınların yüksek eğitim düzeyine sahip olmaları ise, iş kurma aşamasında onların daha çok kendini gerçekleştirme, başarılı olma ve ayakları üzerinde tek başına kalabilme gibi güdülerle yola çıktıklarını göstermektedir.

Araştırmada elde edilen diğer bulgulardan hareketle, girişimci kadınların büyük çoğunluğunun evli ve çocuklu olmaları, Türkiye’deki çalışma hayatına katılmak isteyen evli ve çocuklu kadınlar için kendi işletmesini kurmak isteyenlerin yaygınlaşabileceğinin ipuçlarını vermesi açısından önemlidir.

Girişimci kadınların işletmelerini daha da büyütmeyi hayal ettiklerini ve dünyada bir marka haline gelme perspektifiyle azimle çalıştıklarını bu konuda en çok devletten sermaye yardımı ve vergi kolaylığı bekleediklerini de değerlendirmeye katmak gerekmektedir.

Ayrıca Türkiye’de kadının toplumsal statüsünü ve konumunu geliştirmeyi amaç edinen ve bu bağlamda özellikle kadın girişimciliğini geliştirmeye yönelik önemli çabalar sergilemeye çalışan sivil toplum kuruluşlarının hem sayılarının hem de faaliyetlerinin büyük bir ivme ile geliştirilmesi gerekmektedir.

Sonuç itibari ile, kadın girişimciliği, yeni iş sahalarının oluşmasına, işgücünün kalite kazanmasına, istihdamı artırmaya, ülke içindeki gelir dağılımı adaletsizliğini ve ekonomik dengesizliklerin giderilmesine, yerel piyasada sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunulmasına, kadının kendisini gerçekleştirmesine ve özgüven duymasına, girişimci olmak isteyen diğerkadınlara rol model olmasına bunların hepsinin sonucuna bağlı olarak yaşadığı toplumun refah seviyesinin artmasına sağladığı katkılar nedeniyle önemli bir yere sahiptir. Fakat yine de küresel ekonomik koşullar içinde belli hedefleri olan Türkiye için mevcut kadın girişimci oranları yeterli düzeyde görülmemektedir. Kadınların girişimciliğini desteklemek ve teşvik etmek amacıyla, ihtiyaç duydukları bilgi, eğitim, danışmanlık, sermaye vb. imkânlara ulaşabilmesi konusunda kamu kurum ve kuruluşlarının, STK’ların, banka ve finans kuruluşlarının daha fazla çaba sarf etmesine ihtiyaç duyulduğu bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır.

REFERANSLAR

- ABİGEM. (2019). <http://www.abigem.org>.27.03.2019.
- Açıl, E. (2018). *Kadın girişimciliği ve karşılaştıkları sorunlar: Çanakkale ili örneği* (Yüksek Lisans). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 523982).
- Ağca, V. (2005). *İç girişimcilik yapısı ve firma performansına etkileri: Denizli tekstil sektöründeki firmalarda bir araştırma* (Doktora tezi). Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 159965).
- Ağca, V., & Yumuşakipek, H. D. (2015). Günümüzde girişimcilik trendini yükselten güçler. E. Kaygın, & B. Güven (Ed.), *Girişimcilik: Temel kavramlar, girişimcilik türleri, girişimcilikte güncel konular* (s. 9-35 içinde). İstanbul: Siyah İnci Akademi.
- Ağzın, K., & Bayramoğlu, Z. (2018). Tarımsal girişimciliğin ekosistemi. R. Külcü (Ed.), *5. ASM Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metin Kitabı* (s. 147-161 içinde). Antalya: Biyosistem Yayıncılık.
file:///C:/Users/sevgi.ozgul/Downloads/TarimsalGiriimcilikEkosistemi.pdf
- Akdemir, B. (2005). Küresel rekabet ortamında insan kaynakları yönetiminin değişen rolü: Stratejik insan kaynakları yönetimi. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 49(1), 428-455.
- Aktoprak, D. D. (2008, Ocak). <http://www.dorukaktoprak.com/girisimcilik/girisimcilik-nedir-turkiyenin-girisimcilik-performansi-doruk-aktoprak.html>.28.11.2018.
- ANGİKAD. (2019). <https://www.angikad.org.tr/>.28.03.2019.
- Ankara Kalkınma Ajansı. (2019). http://www.ankaraka.org.tr/tr/mali-destekler_12.html. 24.04.2018.
- Arslan, F. (2015). *Bölgesel kalkınmada kadın girişimciliği: Bitlis örneği*. (Yüksek Lisans). Yükseköğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 462080).
- Aslan, Ş., & Atabey, A. (2007). Küresel rekabette kadın girişimcilerin rolü ve Türk kadın girişimci tipolojisi. *Journal of Azerbaijani Studies*, 12(1), 1-17. Erişim adresi: https://arastirmax.com/en/bilimsel-yayin/khazar-journal-humanities-and-social-sciences/12/1-2/1-17_kuresel-rekabette-kadin-girisimcilerin-rolu-turk-kadin.
- Aytaç, Ö. (2006). Girişimcilik: Sosyo-Kültürel bir perspektif. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (15), 139-160. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/55367>.
- Aytaç, Ö., & İlhan, S. (2007). Girişimcilik ve girişimci kültür: Sosyolojik bir perspektif. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (18), 102-120. <http://dergisosyalbil.selcuk.edu.tr/susbed/article/view/440>.
- Bakırcı, K. (2011). Business, women in. M. Stange, C. Oyster, & J. Sloan (Ed.), *Encyclopedia of women in today's world 1* (s. 206-210 içinde). Thousands Oaks: Sage Publications.

- Ballı, A. (2015). *Duygusal zeka, stresle başa çıkma yöntemleri, liderlik davranışları ve işletme performansı arasındaki ilişkinin analizi: Kadın girişimciler üzerine bir çalışma* (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 441359).
- Ballı, A. (2017). Girişimcilik ve girişimci tipolojileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(29), 143-166.
<http://sbedergi.sdu.edu.tr/assets/uploads/sites/343/files/29-sayi-yazi6-08092018.pdf>
- Baltacı, N. (2011). *Kadınları güçlendirme mekanizması olarak mikro kredi*. Ankara: T. C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi.
- Baranoğlu, M. (2018). *Batman KOSGEB kadın girişimciliği profiline yönelik bir araştırma*. (Yüksek Lisans Tezi)Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No.524087).
- Başar, E., Altın, H., & Doğan, V. (2013). *Meslek Yüksek Okulları için girişimcilik* (2. bsk). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Batı , G. B. (2017). Girişimci olarak kadın. D. Altun, & H. Toker (Ed.), *Toplumsal cinsiyet: Farklı disiplinlerden yaklaşımlar* (s. 107-120 içinde). Ankara: Nika.
- Batı, G. B. (2016). *Kadın girişimci profili analizi: Görüş birliklerinin belirlenmesi ve girişimcilerin kaba kümelerle sınıflandırılması* (Doktora Tezi). Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 437143).
- Batum, U., Takay, B., & Tüzün, İ. (2014). *Ankara'da kadın girişimciliği: Örnekler ve yol haritası*. Ankara Kalkınma Ajansı. Erişim adresi: <http://www.kagider.org/docs/default-source/Raporlar-ve-Sunumlar/ankarada-kadin-girisimcilik.pdf?sfvrsn=12>.
- Bayraker, N. (2018). *Girişimcilik ve kadın girişimcilere destek olan kurum ve kuruluşlar* (Yüksek Lisans Tezi). Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 524688).
- Bedük, A. (2005). Türkiye'de çalışan kadın ve kadın girişimciliği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(12), 106-117. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/69847>.
- Bedük, A. (2013). Mikro girişimcilikte kadının yeri. E. Kaygın, & B. Güven (Ed.), *Farklı boyutlarıyla kadın girişimcilik* (s. 185-211 içinde). İstanbul: Veritas Akademi.
- Bennet, R., & Dann, S. (2000). The changing experience of Australian female entrepreneurs. *Gender, Work and Organization*, 2(7), 75-83.
- Bideratan, G. (2017). *Instagram kullanan kadın girişimciler üzerine bir araştırma: Adana ilinde bir uygulama* (Doktora tezi). Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 478830).
- Bilginer, F. G. (2016). Küresel girişimcilik endeksi çerçevesinde Türkiye'de küresel girişimciliğin gelişimi: Küresel girişimciliğe teorik bir bakış açısı. *Uluslararası Ticaret ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 29-46.

- Casson, M., Yeung, B., Basu, A., & Wadeson, N. (2006). *The Oxford handbook of entrepreneurship*. Oxford University Press.
- Celasun, D. (2014). Kadınların iş gücüne katılımı ve büyüme: OECD ülkeleri ve Türkiye. https://www.academia.edu/6856512/Kad%C4%B1nlar%C4%B1n_%C4%B0%C5%9F_G%C3%BCc%C3%BCne_Kat%C4%B1l%C4%B1m%C4%B1_ve_B%C3%BCy%C3%BCme_OECD_%C3%9Clkeleri_ve_T%C3%BCrkiye.
- Creswell, J. (2017). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. çev. Selçuk Beşir Demir Ankara: Eğiten Kitap.
- Çelebi, N. (1993). Kadın girişimciliğini özendirme ve destekleme konusunda politikalar. haz. A. Altınel, *Kadını girişimciliğe özendirme ve destekleme paneli: Bildiriler ve tartışmalar* (s. 35-43 içinde). Ankara: Devlet Bakanlığı Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü.
- Çeliköz, S. (2017). *Türkiye'de kadın girişimciliğinin gelişiminde devlet destekleri: Girişimcilik eğitimi alan kadın girişimcilerin analizi* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 483331).
- Doğaner, E. (2014). *Girişimcilik okulu* (2. b.). İstanbul: Kuraldışı Yayıncılık.
- Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı. (2019). <http://www.dogaka.gov.tr/Destekler-detay.asp?D=61&Destekler=digerdestekler&DD=644&DesteklerDetay=uluslararası-kuruluslara-ait-fonlar>.
- Döm, S. (2008). *Girişimcilik ve küçük işletme yöneticiliği*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Durak, İ. (2011). Girişimciliği etkileyen çevresel faktörlerle ilgili girişimcilerin tutumları: Bir alan araştırması. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 9(2), 195-211.
- Dücan, E., & Polat, M. (2017). Kadın istihdamının ekonomik büyümeye etkisi:OECD ülkeleri için panel veri analizi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26(1), 155-170.
- Ecevit, Y. (1993). Kadın girişimciliğinin yaygınlaşmasına yönelik bir model önerisi. *Kadını Girişimciliğe Özendirme ve Destekleme Paneli Bildiriler ve Tartışmalar* (s. 15-34 içinde). Ankara: Devlet Bakanlığı Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü.
- Ecevit, Y. (2007). *Türkiye'de kadın girişimciliğine eleştirel bir yaklaşım*. Ankara: Uluslararası Çalışma Ofisi (ILO Office in Turkey).
- Ecevit, Y., & Kaptanoğlu, İ. (2015). *Kadın girişimciler araştırması*. İstanbul: Garanti Bankası. https://assetsgaranti.com/assets/pdf/tr/diger/us201_garanti_kadin_girisimciler_rapor_20150625.pdf.
- Ecevit, Y. (Ed.) (2006). *Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde kadınların ekonomik güçlenmelerine yönelik yol haritası*. Ankara. <http://yayin.gap.gov.tr/pdf-view/web/index.php?Dosya=d551cdedf9>.

- Erkek, D. (2011). *Ar-ge, İnovasyon ve Türkiye: Neredeyiz?* Güney Ege Kalkınma Ajansı. http://geka.gov.tr/Dosyalar/o_19v5e6jpd10591tg915tg1ltt1kav8.pdf.
- Ertürk, Y. (1993). Girişimcilikte örgütlü dayanışma yaklaşımı: Hindistan'dan bir örnek. *Kadını girişimciliğe özendirme ve destekleme paneli: Bildiriler ve tartışmalar* (s. 43-49 içinde). Ankara: Devlet Bakanlığı Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü.
- Eryılmaz, N. (2014). *Türkiye'de kadın girişimcilerin çalışma hayatında karşılaştıkları sorunlar: Kahramanmaraş örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 375255).
- European Commission. (2002). *Good practices in the promotion of female entrepreneurship: Examples from Europe and other OECD countries*. Vienna: Austrian Institute for Small Business Research (IfGH). https://www.femtech.at/sites/default/files/female_entrepreneurship_0.pdf.
- Gartner, W. B. (1989). "Who is an entrepreneur? Is the wrong question". *Entrepreneurship Theory And Practice*, 47-67.
- Gökakın, Z. (2000). Doksanlı yılların yeni kahramanları: Türkiye'de girişimci kadın profili. *8. Yönetim ve organizasyon kongresi bildiriler kitabı* (s. 109-123 içinde).Erciyes Üniversitesi, Nevşehir.
- Gökalp, İ. (2008). *Türkiye'de kadın girişimciler ve kadın yöneticiler* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 226667).
- Gökalp, İ. (2008). *Türkiye'de kadın girişimciler ve kadın yöneticiler* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 226667).
- Gül, S., & Altındal, Y. (2016). Türkiye'de kadın girişimciliği serüveni: Başarı mümkün mü? *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(4), 1361-1377.
- Günday, P. (2011). *Ekonomik kalkınmada kadının önemi ve katkısı* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 274558).
- Güney, S. (2008). *Girişimcilik, temel kavramlar ve bazı güncel konular*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Gürol, M. (2000). *Türkiye'de kadın girişimci ve küçük işletmesi*. Ankara: Atılım Üniversitesi Yayınları.
- Hancı, A. (2004). *Girişimcilikte cinsiyet faktörü ve kadın girişimciler üzerine bir araştırma*. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 148257).
- Hisrich, R., & Peters, M. (1998). *Entrepreneurship* (Fourth Edition b.). Irwin McGrawhill. https://archive.org/details/entrepreneurship00hisr_0/page/8.
- Hisrich, R., & Peters, M. (2002). *Entrepreneurship*. (USA: Mc.Graw-Hill Irwin). http://www3.weforum.org/docs/GGGR16/WEF_Global_Gender_Gap_Report_2016.pdf.

- Hulbert, B., Gilmore, A., & Carson, D. (2013). Sources of opportunities used by growth minded owner managers of small and medium sized enterprises. *International Business Review*, 22(1), 293-303.
- I. Uluslararası katılımlı kadın girişimcilik çalıştayı. (2013). Çorum: Çorum Belediyesi Kültür Yayınları.
https://www.academia.edu/37215057/1._Uluslararası_Kat%C4%B1_Kad%C4%B1n_Giri%C5%9Fimcilik_%C3%87a%C4%B1%C5%9Ftay%C4%B1
- Iakovidou, O., Koutsou, S., & Partalidou, M. (2009). Women entrepreneurs in the Greek countryside: A typology according to motives and business characteristics. *Journal of Developmental Entrepreneurship*, 2(14), 165-179.
- ILO (2017). http://www.ilo.org/ankara/news/WCMS_458132/lang--tr/index.htm.
- ILO.(2017).<https://www.ilo.org/global/research/global-reports/weso/trends-for-women2017/lang--en/index.htm>.
- İnciroğlu, L. (2017). Kadınların istihdama katılımı ve yaşanan sorunlar. <http://dosya.toprakisveren.org.tr/makale/2010-85-lutfiinciroglu.pdf>.
- İrmiş, A., & Özdemir, L. (2011). Girişimcilik ve yenilik ilişkisi. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 9(1), 137-161.
- Işık, N., Göktepe, D., & Kılınç, E. C. (2011). İktisadi büyümede girişimciliğin rolü. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 6(1), 147-178.
- İŞKUR. (2019). <https://www.iskur.gov.tr/tr-tr/isveren/tesvikler.aspx>.
- Jennings, J., & Candida, G. (2013). Research on Women Entrepreneurs: Challenges to (and from) the Broader Entrepreneurship Literature? *Academy of Management Annals*, 7(1), 663-715.
- KADAV. (2019). <http://www.kadav.org.tr/>.
- KAGİDER. (2019). <http://www.kagider.org/>.
- Karabey, C. (2009). *Girişimcilikte fırsat tanımlamayı etkileyen bireysel faktörler: Beşeri ve sosyal sermaye perspektifi* (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 241678).
- Kariv, D. (2013). *Female entrepreneurship and the new venture creation: An international overview*. New York: Routledge.
- Kaygın, E., & Güven, B. (2013). Global arenada kadın girişimciler. *Farklı boyutlarıyla kadın girişimcilik* (s. 29-47 içinde). İstanbul: Veritaş Akademi.
- Kaygın, E., & Güven, B. (2015). *Güçlü Kadınlar: Türkiye'de kadının girişimciliği*. İstanbul: Veritas Yayıncılık.
- KEDV. (2019). <http://www.kedv.org.tr/>.

- Keskin, S. (2013). *Türkiye'de kadın girişimciliğinin istihdam yaratmadaki rolü* (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkez'inden edinilmiştir. (Tez No. 351481).
- Kocacık, F., & Gökkaya, V. (2005). Türkiye'de çalışan kadınlar ve sorunları. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 6(1), 195-219.
- KOSGEB. (2016). *Türkiye girişimcilik stratejisi ve eylem planı 2015-2018*.
- KOSGEB. (2018). *2018 yılı performans programı*.
- KOSGEB. (2019). <https://www.KOSGEB.gov.tr/site/tr/ulusaldestekler/destek kategorileri>.
- KOSGEB. (2019). <https://www.KOSGEB.gov.tr/site/tr/genel/destekler/3/destekler>.
- Kredi Garanti Fonu. (2019). <http://www.kgf.com.tr/index.php/tr/>.
- KSGM. (2018). *Kadının güçlenmesi stratejisi belgesi ve eylem planı 2018-2023*. Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara.
- KSGM. (2019). <https://kadininstatusu.aile.gov.tr/dagitimda-olan-yayinlar>.
- KSGM. (2019). <https://kadininstatusu.aile.gov.tr/dagitimda-olan-yayinlar>.
- KSGM. (2000). *Türkiye'de kadınlara ait girişimlerin desteklenmesi: Gereksinim, sorun, olanak ve stratejilere ilişkin bir çalışma*. Ankara: T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü.
- Kurtulmuş, A. (2015). *Ortadoğu ve Kuzey Afrika bölgesi kadın girişimciliği: Mısır örneği*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü.
- Kutunis, R. (2006). *Girişimci kadınlar*. İstanbul: Değişim Yayınları.
- Kutunis, R., & Alpaslan, S. (2006). Girişimci ve yönetici kadınların profilleri farklı mıdır? *Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 8(2), 139-153.
- Kutukız, D., & Özden, C. (2018). Kadın girişimciliği ve finansal okuryazarlığın kadın girişimciler üzerindeki etkisi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8, 351-365. doi:10.26466/opus.359920.
- Landström, H. (2004). Pioners in entrepreneurship research. 14-31. doi:10.1007/0-306-48742-X_2.
- MEKSA. (2019). <http://meksa.org.tr/>.
- Metcalfe, J. (2004). The entrepreneur and the style of modern economics. *Journal of Evolutionary Economics*, 14, 158-175. doi:10.1007/s00191-004-0210-3.
- Moore, D. (1990). An examination of present research on the female entrepreneur: Suggested research strategies for the 1990's. *Journal of Business Ethics*, 9, 275-281.
- Moore, D. (2000). *Transitions-milestones on the route to success*. San Antonio: United States Association for Small Business and Entrepreneurship Plenary Address (USASBE Proceedings).

- Morris, M. H. (1998). *Entrepreneurial intensity: Sustainable advantages for individuals, organizations and societies*. Wesport: Quorum Books.
- Müftüoğlu, T., & Durukan, T. (2004). *Girişimcilik ve KOBİ'ler*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Naktiyok, A. (2004). *İç girişimcilik*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Neuman, W. (2014). *Social research methods: Qualitative and quantitative approaches* (7th edition). http://letrunghieutvu.yolasite.com/resources/w-lawrence-neuman-social-research-methods_-qualitative-and-quantitative-approaches-pearson-education-limited-2013.pdf
- OECD (2006). *OECD SME and entrepreneurship outlook 2005*. Paris: OECD Publishing.
- OECD.(2011).*Indicators of entrepreneurial determinants*.
[http://www.oecd.org/sdd/business stats/indicatorsofentrepreneurialdeterminants](http://www.oecd.org/sdd/business%20stats/indicatorsofentrepreneurialdeterminants).
- Onuncu Kalkınma Planı. (2013). *Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018*. Ankara: TC. Kalkınma Bakanlığı.
- Orhan, M., & Scott, D. (2001). Why women enter into entrepreneurship: an explanatory mode. *Women in Management Review*, 16(5), 232-247. doi:10.1108/09649420110395719.
- Önce, A., Marangoz, M., & Erboy, N. (2014). Ekonomik büyüme ve kalkınmada girişimciliğin rolü ve önemi. 1-11.
- Önder, H. (2018). Ekonomik kalkınmanın itici gücü girişimcilik ve Türkiye. H. Ed. Kara içinde, *Türkiye'de işletmecilik üzerine eleştiri ve öneriler* (s. 115-128 içinde). Ekin Yayınevi.
- Özar, Ş. (2005). *GAP Bölgesi'nde kadın girişimciliği*. Ankara: Girişimci Destekleme Merkezi Yayınları.
- Özdemir, A. (2010). Potansiyel girişimci olan kadınların motivasyon faktörleri ve Eskişehir'de bir araştırma. *Ege Akademik Bakış*, 10(1), 117-139.
- Özgener, Ş. (2003). Girişimcilikte stratejik bir yaklaşım: Teknoloji inkübatörleri, *11. Ulusal yönetim ve organizasyon kongresi bildiriler kitabı*. Afyon.
- Öztürk, M. (2016). *Türkiye'de kadın girişimcilik: Kadınları girişimciliğe yönelten faktörler, karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 439027).
- Özyılmaz, A. (2016). Türkiye'de kadın girişimciliği ve girişimci kadınların karşılaştıkları sorunlar üzerine bir araştırma. Nevşehir: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Robbins, S., & Coulter, M. (2002). *Management (active book)* (7th Edition b.). Prentice Hall. <http://libgen.io/search.php?req=Management+robbins&open=0&res=25&view=simple&phrase=1&column=def>.

- Robert , G., & Scase, R. (1992). *Kadınlar iş başında: Kadın girişimcilerin deneyimleri*. İstanbul: Eti Kitapları.
- Sabah.(2004). Kadın yöneticiler daha başarılı oluyor.
<http://arsiv.sabah.com.tr/2004/05/23/gnd110.html>.
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. (2019). <https://teknopark.sanayi.gov.tr/Content/Detay>.
<https://agtm.sanayi.gov.tr/Tasarim/TasarimDetay>.
- Shyla, J., Natrajan, S., Priya, H., James, J., Varghese, A., Vijayan, S., & Marshel, A. (2014). A study on problems of women entrepreneurs in urban area with special reference to thiruvananthapuram in Kerala. *Journal of Research in Business and Management*, 2(5), 5-16.
- Sipahi, E. (1997). *Türkiye'de girişimcilik ve kadın girişimciler üzerine bir araştırma (Yüksek Lisans Tezi)*. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkez'inden edinilmiştir. (Tez No. 64612).
- Soysal, A. (2010). Türkiye’de kadın girişimciler: Engeller ve fırsatlar bağlamında bir değerlendirme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 65(1), 83-114.
- Soysal, A. (2010). Türkiye'de kadın girişimciler: Engeller ve fırsatlar bağlamında bir değerlendirme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 65(1), 84-114.
doi:10.1501/SBFder_0000002153.
- Şahin, E. (2006). *Kadın girişimcilik ve Konya ilinde kadın girişimcilik profili üzerine bir uygulama*. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkez'inden edinilmiştir. (Tez No. 189282).
- Şahin, H. (2010). *Kadın girişimciliğinin teşviki ve geliştirilmesinde mikro kredinin önemi: Sakarya örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkez'inden edinilmiştir. (Tez No. 273141).
- Şahin, M. (2011). Girişimcilik bağlamında eğitimin sivilleşmesi ve girişimcilik örneği olarak STK'lar. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(30), 121-132.
- Şekerler, H. (2006). Kadın girişimciler, karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri (Yüksek Lisans Tezi).Yükseköğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 190003).
- Tamer, G. (2013). Dünya'ya kıyasla Türkiye'de kadın girişimciliği. *International Conference On Eurasian Economies*, 649-656.
- Tarım ve Orman Bakanlığı. (2019). <https://www.tarimorman.gov.tr/>.
- Ticaret Bakanlığı. (2019). <https://www.ticaret.gov.tr/destekler>.
- TKDK. (2019). <https://www.tkd.gov.tr/Ipard/IpardProgrami>.
- TOBB. (2019). <https://www.tobb.org.tr/TOBBKadinGirisimcilerKurulu/Sayfalar>.
- Top, S. (2006). *Girişimcilik keşif süreci*. İstanbul: Beta Yayınları.
- TTGV. (2019). <https://www.ttg.gov.tr/tr>.

- TÜİK. (2016). <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24643>.
- TÜİK. (2017). <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24643>.
- TÜBİTAK. (2019). <http://www.tubitak.gov.tr/tr/destekler/sanayi/ulusal-destek-programlari>.
- TÜİK. (2016). <http://www.tuik.gov.tr>.
- TÜİK. (2017). İşgücü İstatistikleri.
- TÜRKONFED. (2018). *3. İş dünyasında kadın raporu*. Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu, İstanbul. <http://www.turkonfed.org/Files/ContentFile/turkonfed-kadin-raporu-bb-070318.pdf>.
- TÜSİAD (2002). *Türkiye'de girişimcilik*. TÜSİAD (Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği), İstanbul.
- Tüzün Kalemci, İ., & Araz, B. (2015). Kadın girişimciler Schumpeter'in girişimcisi olursa...: What if women entrepreneurs become Schumpeterian entrepreneur... *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(1), 249-259.
- World Economic Forum. (2016). http://www3.weforum.org/docs/GGGR16/WEF_Global_Gender_Gap_Report_2016.pdf.
- Yaşar, F. (2017). *Düzce ilinde kadın girişimcilik profilinin belirlenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkez'inden edinilmiştir. (Tez No. 465912).
- Yeşil, S. (2018). *Bitlis'teki kadın girişimcilerin sorunları* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 521210).
- Yetim, N. (2002). Sosyal sermaye olarak kadın girişimciler: Mersin örneği. 2(2), 79-92. <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423877182.pdf>.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013) *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayınevi: Ankara
- Yılmaz, E., & Sünbül, A. M. (2009). Üniversite öğrencilerine yönelik girişimcilik ölçeğinin geliştirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(21), 195-203.
- Zapalska, A., & Fogel, G. (1998). Characteristics of polish and hungarian entrepreneurs. *Journal of Private Enterprise*, 19(2), 132-144.

EK:

EK.1. BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

LÜTFEN BU DÖKÜMANI DİKKATLİCE OKUMAK İÇİN ZAMAN AYIRINIZ

Sizi Sevgi YAVUZ ÖZGÜL tarafından yürütülen “Kamu Desteklerinden Yararlanan Kadın Girişimciler: Ankara İli Örneği ” başlıklı araştırmaya davet ediyoruz. Bu araştırmaya katılıp katılmama kararını vermeden önce, araştırmanın neden ve nasıl yapılacağını bilmeniz gerekmektedir. Bu nedenle bu formun okunup anlaşılması büyük önem taşımaktadır. Eğer anlayamadığınız ve sizin için açık olmayan şeyler varsa, ya da daha fazla bilgi isterseniz bize sorunuz.

Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmaya **katılmama** veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmadan **çıkma** hakkında sahipsiniz. **Çalışmayı yanıtlamanız, araştırmaya katılım için onay verdiğiniziz** biçiminde yorumlanacaktır. Size verilen **formlardaki** soruları yanıtlarken kimsenin baskısı veya telkini altında olmayın. Bu formlardan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacaktır.

1. Araştırmayla İlgili Bilgiler:

a. Araştırmanın Amacı:

Araştırmanın amacı, Ankara’da yaşayan çeşitli kurum ve kuruluşlardan destek almış girişimci kadınların tecrübelerine dayanarak kendi işletmelerini nasıl kurduklarını ve ne tür engellerle karşılaştıklarını incelemektir. Konu ile ilgili yapılan literatür taramasında, kadın girişimcilere verilen desteklerle ilgili bilgilendirmenin daha çok kurum bazında sadece isimleri kullanılarak sunulduğu ya da söz konusu kurumların mevzuatına, amacına ve misyonuna vurgu yapılan konu başlıklarından oluştuğu gözlemlenmiştir. Bu araştırmanın, kurum başlığı altında verilen destek programlarının ismi, kimlerin yararlanabileceği ve hangi destek kalemlerini içerdiğini özellikle mevzuata değinmeden sunması açısından literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

b. Araştırmanın İçeriği:

Bu tez çalışması, kadın girişimci adaylarına girişimciliğin önündeki en büyük engel olan ekonomik kaynaklara ulaşım ve mevcut finansal kaynaklara erişim konularında referans kaynak olmanın yanı sıra verilen desteklerinin başarı durumlarına odaklanılarak sorunların tespiti üzerine yoğunlaşması açısından önemlidir. Dolayısıyla yapılan çalışma, kamu

politikaları açısından bakıldığında verilen desteklerin uygulanma aşamasında yaşanan sorunların gözlemlenerek yeni çözüm önerileri geliştirmelerine katkı sağlayacaktır.

- c. Araştırmanın Nedeni: Bilimsel araştırma Tez çalışması
- d. Araştırmanın Öngörülen Süresi: 3 ay
- e. Araştırmaya Katılması Beklenen Katılımcı/Gönüllü Sayısı: 20
- f. Araştırmanın Yapılacağı Yer(ler): Ankara ili sınırları

2. Çalışmaya Katılım Onayı:

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya/gönüllüye verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları tamamen anladım. **Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı tarafından yapıldı, soru sorma ve tartışma imkanı buldum ve tatmin edici yanıtlar aldım. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak da anlatıldı.** Bu çalışmayı istediğim zaman ve herhangi bir neden belirtmek zorunda kalmadan bırakabileceğimi ve bıraktığım takdirde herhangi bir olumsuzluk ile karşılaşmayacağımı anladım.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının (Kendi el yazısı ile)

Adı-

Soyadı:

İmzası:

(Varsa) Velayet veya Vesayet Altında Bulunanlar İçin;

Veli veya Vasisinin (kendi el yazısı ile)

Adı-

Soyadı:.....

İmzası:

Not: Bu form, iki nüsha halinde düzenlenir. Bu nüshalardan biri imza karşılığında gönüllü kişiye verilir, diğeri araştırmacı tarafından saklanır.

EK 2. YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

Kadın Girişimcinin				
Katılımcı				
Yaş				
Medeni Durumu	Evli	Bekar	Boşanmış	
Eğitim	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite
Çocuk Sayısı				
Orijini				

1. Öncelikli olarak kendinizi tanımladığınız sosyal kimliğiniz nedir?
2. İşletmeniz hangi sektörde faaliyet gösteriyor?
3. Daha öncesinde bir iş deneyiminiz oldu mu ?
 - 3a- Bu ilk girişimcilik faaliyetiniz mi?
 - 3b- Bu iş fikrinin doğuşunu anlatır mısınız?
4. Sizce girişimcilik nedir? Girişimcilik size ne ifade ediyor?
 - 4a- Başarılı bir girişimcide hangi özellikler olmalıdır?
 - 4b- Kendi kişilik özelliklerinizi tanımlar mısınız?
5. Kendi işletmenizi kurarken sizi motive eden güdüyü daha çok ihtiyaç odaklı mı yoksa fırsat mı olarak değerlendirirsiniz, açıklayarak anlatır mısınız? (Aile gelirine katkı, esnek çalışma saatleri, çalışma hayatında kendine uygun iş bulamama, mevcuttaki işten memnuniyetsizlik, patron olma isteği, sosyalleşmek, başarılı olma be kendini gösterme isteği vb.)
6. Yaşadığınız sosyal çevre açısından işletmenizi kurarken neler yaşadınız?
 - 6a-Ataerkil bir toplumda yaşamanız sizi nasıl etkiledi?
 - 6b-Aileniz sizi destekledi mi?
 - 6c-Yakın çevrenizde girişimci olan var mı?
7. Şu anda yaptığınız işi ne zaman ve nasıl kurdunuz?
 - 7a-Araştırmanızı hangi yolu izleyerek yaptınız?
 - 7b-Sermayeye nasıl ulaştınız? (kişisel tasarruf, yakın çevre desteği, ticari kredi)
 - 7c- Lokasyona, mekâna nasıl karar verdiniz?

8. İşinizi kurarken en çok hangi aşamada zorlandınız? (Sermaye temini, bürokratik işlemler, toplumsal bakış açısı, tecrübesizlik, eğitim yetersizliği, uygun yer-eleman-materyal temini, rol çatışması, pazarda bilinmemek vb.)
8a-Zorlandığınız aşamalar için bir çözüm öneriniz var mı?
9. İşinizi kurarken kamu kurum ve kuruluşlarından destek aldınız mı?
9a- Ne tür destekler aldınız?
9b-Bu desteklerin avantaj ve dezavantajlı yönlerinden bahseder misiniz?
9c-Destek alma sürecince karşılaştığınız sorunlar nelerdir?
9d-Destek alma sürecince karşılaştığınız sorunlara ilişkin çözüm önerileriniz nedir?
9e-Kadınlar için verilen hibe/kredi destek miktarlarını yeterli buluyor musunuz?
10. İşinizi kurarken yardım aldığınız başka girişimciler ya da kurumlar oldu mu?
10a-Kadın girişimcilerin örgütlenmesi hakkında ne düşünüyorsunuz?
10b-Mesleki kurumlardan destek aldınız mı?
11. Mevcut işyerinizde ortağınız var mı?
11a- Kaç kişiye istihdam sağlıyorsunuz?
11b-Kazancınızı nasıl değerlendiriyorsunuz, en çok harcamanız ne için?
11c-Sektördeki yeniliklerden ve verilen desteklerden haberdar olabiliyor musunuz?
11d-Yurtiçi-yurtdışı fuarlara, organizasyonlara katılabiliyor musunuz?
11e-Internet'i aktif kullanır mısınız?
12. Girişimcilik faaliyetiniz sonrasında ailenizdeki ve toplumdaki statünüzde, konumunuzda bir değişiklik oldu mu?
12a-Aile içindeki sorumluluklarınız ve aile-iş yaşam dengesi konusunda ne söylemek istersiniz?
12b-Sizden etkilenip benzer şekilde işletmesini kuran kadınlar var mı?
13. İşletmenizi kurarken kadın olmanızdan dolayı erkeklere göre daha farklı zorluklar yaşadınız mı?
14. İşletmenizle ilgili en büyük hedefiniz ya da hayaliniz nedir? (Büyüme, mevcut durumu devam ettirme, yeni pazarlar bulma, kurumsallaşma, ürün ve hizmet çeşidini artırma)
14a-Bu hedefe ulaşmak için en çok kimden destek beklemektesiniz? (Aile-Devlet-Örgüt)
14b-Bu süreçte ileriye dönük en büyük ihtiyacınız nedir? (Danışmanlık, hammadde, personel, sermaye, tanıtım)

15. Girişimci olmak isteyen kadınlara özellikle bir öneriniz olur mu?

16. Ekleme istediğiniz başka görüşleriniz ya da söylemek istediğiniz şeyler var mı?

Teşekkürler

EK 3. GÖRÜŞME ÖRNEĞİ

Katılımcının kod adı: K5

Kadın Girişimcinin				
Katılımcı	(Katılımcının Kod Adı) Katılımcı 5			
Yaş	43			
Medeni Durumu	Evli X	Bekar	Boşanmış	
Eğitim	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite X
Çocuk Sayısı	2			
Orijini	Yozgat			

Görüşme Soruları

1. Öncelikli olarak kendinizi tanımladığınız sosyal kimliğiniz nedir?

Önce anneyim.

2. İşletmeniz hangi sektörde faaliyet gösteriyor?

Restoran.

3. Daha öncesinde bir iş deneyiminiz oldu mu ?

10 yıl kamuda öğretmenlik yaptıktan sonra Doğu görevimiz sırasında çocuklarımıza bakıcı bulamadığımız için işimi bırakmak zorunda kaldım.

3a- Bu ilk girişimcilik faaliyetiniz mi?

Bu ilk girişimcilik faaliyetim.

3b- Bu iş fikrinin doğuşunu anlatır mısınız?

Tesadüf eseri, eşimin arkadaşları vasıtasıyla şu anda işlettiğimiz Kafe&Restoranın bir ortak aradığını öğrendik. Geldik %25 ile ortak oldu sonra %50 ve sonrasında %100'ünü aldım. Eski ortağım çok sorunlu bir adamdı. Kafe'de her gün kavga edip, müşterilerimizi rahatsız ediyordu. Çok mücadeleler verdim. Beni tehdit etti, işlerimizi engelledi. Değerinden daha fazla vererek ortağımı işyerinden çıkartarak, bu işletmenin sahibi oldum. Eşim beni bu süreçte hep destekledi.

Kadın olarak ben buraya ilk %25 ortak olarak geldiğimde burası sadece şoförlerin uğradığı, atıl bir yerdi. Ben kadın olarak buraya gelerek önce üniversite öğrencilerine ve

hocalarına güven vererek onların ayaklarını kafeye alıstırdım. Gelen müşteri ile çok yakın ilgilendim, bayan olduğum için çok pozitif bir enerji vermişim. Daha önceleri kötü olarak lanse edilmiş bu işyerinin ismini bir şekilde akladığımı düşünüyorum. Aslında burada çıkan tüm ürünler çok güzeldi ve özellikle pastane ürünleri. Ama çok salaş olduğu için çevredeki insanlar pek adım atmıyorlardı. Gelse de hemen yiyip kalkıp gidiyordu. Çevre ile çok sıcak ilişkiler ve iletişimler kurmaya başladım, buranın tanıtımını yapmaya başladım. Mesela halk eğitimin korolarına katıldım. Oradaki insanları kafeye davet ettim, organizasyonlar ve denemeleri hep kafe içinde yaptım. Grupları davet ettim. Mesela İngilizce kurslarına gittim, bana gelen müşterilerimle hep sohbet ederek etraftaki ilgili kurum ve kuruluşlarla bağlantılar sağladım.

Geldiğimde aslında her şey hazırды, ustalara varıncaya kadar. Hem pastane hem de ev yemekleri çıkartıyoruz.

4. Sizce girişimcilik nedir? Girişimcilik size ne ifade ediyor?

Ekonomik yelpazenin içinde bir yer kapabilmek aslında, ticaretin içinde yer alarak hem devlete katkı sağlamak hem de para kazanabilmektir girişimcilik.

4a- Başarılı bir girişimcide hangi özellikler olmalıdır?

Engeller karşısında sabırlı olup, pes etmeyen kişi başarılıdır.

4b- Kendi kişilik özelliklerinizi tanımlar mısınız?

Çok hırslıyım.

5. Kendi işletmenizi kurarken sizi motive eden güdüyü daha çok ihtiyaç odaklı mı yoksa fırsat mı olarak değerlendirirsiniz, açıklayarak anlatır mısınız? (Aile gelirine katkı, esnek çalışma saatleri, çalışma hayatında kendine uygun iş bulamama, mevcuttaki işten memnuniyetsizlik, patron olma isteği, sosyalleşmek, başarılı olma be kendini gösterme isteği vb.)

Aslında ilk başta kendimi gerçekleştirmek için sonrasında tabi ki para kazanmak için bu işe girdim. Hırslı bir insanım. Halen okul hayatıma elimden geldiğince devam etmeye çalışıyorum, benim için eğitim çok çok önemli. İş yerimde çok sosyalleştim, öğrenci ve hocaların dünyasını gördüm. Burası bir kafe olmaktan ziyade ben geldikten sonra bir aile ortamına burayı çevirdim. Buraya gelen müşterinin evidir bu anlamda burası. Buraya gelen insana ben “burası senin mekânın” havasını veririm. Aşçım da çoğu garsonum da bayan. Erkek her yerde çalışabilir, ben özellikle bayan eleman çalıştırıyorum çünkü müşterilerle daha iyi iletişim kuruyor ve daha çok müşterinin buraya gelmesini sağlıyor bayan çalışan.

6. Yaşadığınız sosyal çevre açısından işletmenizi kurarken neler yaşadınız?

Ben özgürlüğüne düşkün bir insanım. 14 yaşında ailemin yanından ayrıldım ve eşim beni asla kısıtlamaz. Eşim de eğitilmiş tabii. Ben kendi sınırlarımı koruyabiliyorum. Özellikle kadının el üstünde tutulduğu, önemsendiği ve daha eğitilmiş insanların yaşadığı yerlerde ben de hep yaşamaya çalıştım. Bu yüzden ben kendi adıma hiçbir sorun yaşamadım. Ama sorun yaşayan çok insan olduğunu zaten biliyorum. Mesela kadınlar gününde eşi tarafından dövülerek kolu kırılan elamanım da var.

6a-Ataerkil bir toplumda yaşamanız sizi nasıl etkiledi?

6b-Aileniz sizi destekledi mi?

6c-Yakın çevrenizde girişimci olan var mı?

Evet, onlarla hep sohbet ederdim, nasıl işletiyorsunuz, nasıl sorunları çözüyorsunuz şeklinde.

7. Şu anda yaptığınız işi ne zaman ve nasıl kurdunuz?

7a-Araştırmanızı hangi yolu izleyerek yaptınız?

Bu bölge ile ilgili bir araştırma yaptık elbette. Bu bölge öğrencilerin çok olduğu bir bölge. Üniversitesi veÜniversitesinin olduğu bir noktada. Bu kafe gibi bir ikinci kafenin de olmaması benim için önemliydi.

7b-Sermayeye nasıl ulaştınız? (kişisel tasarruf, yakın çevre desteği, ticari kredi)

Ben kendi evimi satarak buraya ortak olarak girdim. Risk aldım ve cesaretli davrandım. Yani kişisel tasarruflarımdı. %50 'lik kısma ortak olacağım zaman da etrafımdaki yakın arkadaşlarımdan borç aldım. 2 yıldır buradayım. Buranın ilk 1 yılını %25 ortaklı çalıştım. Sonrasında yani ikinci yılda tamamına sahip oldum. Ama ben buraya ilk girdiğimden beri hep dekorasyon anlamında değişiklikler yapmaya başladım. Dış kısmı ve ısıtma sistemini ortaklı dönemde yaptırsam bile ortağım bana ödeme yapmadı. Bunların tamamını buradan kazandığım para ile yaptırdım. Ortakla ilgili tüm sorunlarla yüz yüze ben boğuştum ama eşim her zaman benim arkamdaydı.

7c- Lokasyona, mekâna nasıl karar verdiniz?

Zaten bu kafeye ortak olmamdaki en büyük sebep aslında lokasyonundan dolayı. Muhteşem bir lokasyonu var, Üniversitesi burada zaten. Bazen oturacak yer dahi bulamaz insanlar, hem de bu çevrede tek restoran ve kafeyiz. İnsanların rahat ulaşabileceği bir mekân, hem bu anlamda tek, hem de ürünlerimiz çok kaliteli ve güzel.

8. İşinizi kurarken en çok hangi aşamada zorlandınız? (Sermaye temini, bürokratik işlemler, toplumsal bakış açısı, tecrübesizlik, eğitim yetersizliği, uygun yer-eleman-materyal temini, rol çatışması, pazarda bilinmemek vb.)

Aslında en çok ortağı ayırma konusunda zorlandık ve onu ayırmak için 100 vereceğimiz yerde 200 vererek ayırdık. Yani sermaye konusunda çok zorlandık. Belalı bir adamdı, müşterileri rahatsız ederdi. Bu yüzden müşteriler kaçıyordu. Ama sonuçta işletme içinde oturmuş bir sistem vardı. Sadece ben kurumsallaşma yönünde girişimlerde bulundum. Personele eğitim verdirdim bunu da bir arkadaşım geldi bir gün kafeye. Garson ve müşteri hizmetleri ile ilgili bir günlük eğitimdi bu. Zaten elemanların çoğunu eğitilmiş ve daha önce bir yerde çalışmış yani tecrübeli olanını alıyorum. Personelimle ikili ilişkilerim çok iyidir, elemanımın evdeki sorununu da bilirim, onların ablası gibiyimdir. Ama çok iyi takip ederim personeli. Müşteri ile olan ilişkisinde mutlaka, bunu şu şekilde yapmalısın şeklinde uyarırım.

8a-Zorlandığınız aşamalar için bir çözüm öneriniz var mı?

9. İşinizi kurarken kamu kurum ve kuruluşlarından destek aldınız mı?

3 yıl öne Gölbaşı'nda Ticaret Odasının verdiği girişimcilik kursuna gitmiştim. 20 günlük ücretsiz bir kurstu bu. Arkadaşlarımdan ve internetten KOSGEB'i öğrendim. Bir danışmanlık firması ile yollarımız kesişti ve bize çok bir şey katmadılar açıkçası sadece projeyi birlikte hazırladık. Bunun için de ücret ödemedim çünkü o bana söylüyordu ben yazıyordum çünkü kendisi arkadaşımı aslında. Aslında 2 bin TL gibi bir rakam ödendiğini biliyorum ama arkadaşım benden almadı. Çankaya KOSGEB'e gittim. Geçen yıl oldu bu. Projemizi çok beğendiler, bizi çok iyi karşıladılar. Kurul gününü beklememizi söylediler. Biz de heyecanla bekledik kurulu. Kurul günü biz gittik sunum yaptım. Ürünlerimi tanıttım. Burada bir kütüphane yapmayı planlıyordum, buranın geçmiş fotoğraflarını koydum. Yapmak istediklerimi anlattım, burayı daha çok canlandırmak için onlardan destek istediğimi söyledim. İstihdama 15 kişi ile destek verdiğimi ve 60 kişi olarak bu 15 kişinin düşünüldüğünde, devlete katkımın olduğunu ve kadın girişimci olarak devletten destek beklediğimi belirttim. Projeyi hazırlarken müşterilerimden yani mimar öğrencilerden, hocalardan herkesten destek aldım. Proje hazırlığı için 1 ay uğraştım. 50 milyar hibe, 100 milyar da kredi desteği vardı. O 50 milyar için en az 100 defa kapılarına gittim, her gittiğimde bir şeyle karşılaştım, farklı belge isteği, farklı bir evrak vb. Her gittiğimde yeni bir şey çıkıyordu parayı alamıyordum. En son 50 milyar değil de 34 milyar aldım. Çünkü artık o aradaki parayı yani 16 milyar için gidip gelecek isteğim de kalmadı, nerdeyse o 34 milyarı da bırakacaktım. Çok sinirlendim, çok yoruldu ve bunaldım o desteği almaya çalışırken. Paranızı istemiyorum dedim ve çıktım. Ayrıca orada bizlere yardımcı olan danışmanlar da beni çok zorladı, asla bu işi yapmak için yeterli becerilerinin olduğunu düşünmüyorum. İletişimi çok iyi bu danışmanların ama olayları algılama ve yorumlama ve

çözme yetenekleri sıfır. O 34 bin TL'yi alabilmem de ancak 5 ay sonunda oldu. Yani proje hazırlık süresi 1 ay, parayı alabilmek için de 5 ay boyunca gittim geldim. Ama o paranın da hepsini alamadım. Her gün güncellenen prosedürden, yeni istenen evraktan, belgeden yoruldu ve almadım. Ayrıca kalem kalem ödüyor parayı, bir kısmı için ödeme yapacağı zaman diyor ki bana önce sen git vergi dairesine ve SGK'ya borcunu öde. Mesela 9 bin TL için onay verdi, ben de gittim tüm vergi ve SGK borçlarımı kapattım tekrar dönüyorum yatırdım ver parayı diye. Danışman diyor ki sistem değişmiş, sizin para 15 gün sonra yatacak. 15 gün sonra benim yeni vergi ve SGK borcum sisteme düşüyor. Bu sefer diyor ki git o yeni borçlarını da öde o zaman vereceğim sana parayı. Devlet böyle bir sistem kurmuş maalesef. En son dedim ki istemiyorum sizden para falan.

Bu paraları KOSGEB, yok kira yardımı yok eleman yardımı yapıyorum şeklinde hep peyder pey ödüyor zaten. Yani 50 milyarı al da git demiyor sana. Sana diyor ki kiranı, faturanı, dekontunu getireceksin, getiriyorsun, tarihinde sıkıntı var diyor, tekrar dönüp yeni getiriyorsun. Benim psikolojimi bozdular, kendinizi alacağınız o paraya hazırlıyorsunuz ama her defasında bir engelle karşılaşıyorsunuz. Bir de bunları yapmak için bir sürü zaman ve işgücü kaybediyorsunuz. Kafanız devamlı ora ile meşgul oluyor ve oraya ümit bağlamak istemedim. Bu 34 bin TL'yi de 5-6 ayda ancak alabildim.

9a- Ne tür destekler aldınız?

Bize KOSGEB'in danışmanı bir sürü destekten bahsetti, makine desteği vereceğiz, kira desteği vereceğiz, şöyle böyle yapacağız, size şunlarda destek sağlayacağız. Yani bir sürü şey anlattı o kadar ümit bağladım, ama hiç biri gerçekleşmedi. Bu ne kadar yıkıcı bir şey biliyor musunuz?

9b-Bu desteklerin avantaj ve dezavantajlı yönlerinden bahseder misiniz?

9c-Destek alma sürecince karşılaştığınız sorunlar nelerdir?

9d-Destek alma sürecince karşılaştığınız sorunlara ilişkin çözüm önerileriniz nedir?

9e-Kadınlar için verilen hibe/kredi destek miktarlarını yeterli buluyor musunuz?

KOSGEB Kafemin lokasyonu, yaptığım iş ve niteliği, hizmet sektöründeki yerimi, istihdamıma kadar anlatarak burada değişiklik yapmak istediğime dair bir proje oluşturup, destek istedim. Projemi aslında gerçekleştiremedim çünkü o verilen para bunu karşılamadı. Kesinlikle yetersiz tabi, ben burada bir mücadele veriyorum. Ben devletimizden de destek istiyorum. 15 kişi çalıştırıyorum, 9 tanesi kadın. Ben devlete katkı sağlıyorum, ama devlet

bana yardımcı olmuyor, katkı sağlamıyor. Ben geçen yıl elektrik 2,5 milyar öderken bu yıl 5 milyar ödemeye başladım. Doğalgazı geçen yıl 2,5 öderken 5 ödüyorum. Vergim var, stopajım var onu ödüyorum. Bunları ödemezsen elektriğini gelir ertesi gün keserle. İşletemezsin burayı. Ayda devlete 20 bin tl para ödüyorum, istihdam ettiğim 15 kişi de yanında var. Ben bu kadar ödeme yaparken ve katkı sağlarken devletimin de bana destek olmasını istiyorum. Ben kendimi yalnız hissediyorum çünkü kadın olarak. Devletin bana sahip çıkmasını istiyorum.

10. İşinizi kurarken yardım aldığınız başka girişimciler ya da kurumlar oldu mu?

Hayır, yardım almadım.

10a-Kadın girişimcilerin örgütlenmesi hakkında ne düşünüyorsunuz?

KOSGEB bende hayal kırıklığı yarattığı için tüm örgütlere de aynı kırgınlıkla yaklaştım. Artık hiçbirine güvenim yok çünkü.

10b-Mesleki kurumlardan destek aldınız mı?

11. Mevcut işyerinizde ortağınız var mı?

Artık yok

11a- Kaç kişiye istihdam sağlıyorsunuz?

15 kişi çalışıyor, bunun 9 kişisi kadın.

11b-Kazancınızı nasıl değerlendiriyorsunuz, en çok harcamanız ne için?

İşletmeci olduktan sonra daha dikkatli harcama yapıyorum, önceden evdeyken daha rahattım. Zaten son iki yılım sürekli borç ödemekle geçti. Bütün paramı, kazancımı borçları kapatmakla uğraşıyorum. Ama asıl olarak tabi ki ailem ve çocuklarım. Çocuklarımın cebinden ve eğitiminden asla taviz vermem. Önceden babalarından para isterlerdi, şimdi hep benden istiyorlar.

11c-Sektördeki yeniliklerden ve verilen desteklerden haberdar olabiliyor musunuz?

KOSGEB bende ben yıkım olduğu için hiçbir şeyi takip etmiyorum.

11d-Yurtiçi-yurtdışı fuarlara, organizasyonlara katılabiliyor musunuz?

Gerek yok çünkü zaten elimin altında internet var. Hem de daha çok müşterimin nabzını tutuyorum, onlar benim için denetleyici mekanizma. Yeni gelen elemanım için bile müşterim beni uyarır.

11e-İnternet'i aktif kullanır mısınız?

Evet.

12. Girişimcilik faaliyetiniz sonrasında ailenizdeki ve toplumdaki statünüzde, konunuzda bir değişiklik oldu mu?

Saygı duyulan bir kişi oldum. Sosyalleştim, çevrem oldu. Çok insan tanıdım. Bazı şeylere daha rahat ulaşıyorum. Kısır döngüden çıkıp, daha büyük bir yelpazede kendimi hissediyorum.

12a-Aile içindeki sorumluluklarınız ve aile-iş yaşam dengesi konusunda ne söylemek istersiniz?

Çok sıkıntı yaşıyorum. Kendimle ilgili tiyatro, sinema, gezi ve tatil hiçbirini yapamıyorum. Sadece önceliğim çocuklarım sonra işime tüm enerjimi harcıyorum. Eve ve işe yetişemediğim çok zamanlar oldu. Artık herkes bu düzene alıştı ama ben alışamadım. Çünkü çocuklarıma yeterince vakit ayıramamak beni üzüyor. 18 ve 17 yaşında oldukları için şimdi daha rahatım. Ama yine de zorlanıyorum tabi.

12b-Sizden etkilenip benzer şekilde işletmesini kuran kadınlar var mı?

Benim çok müşterim olduğu için, elbetteki sohbetlerimizden etkilenip iş yerini kuran oldu.

13. İşletmenizi kurarken kadın olmanızdan dolayı erkeklere göre daha farklı zorluklar yaşadınız mı?

Tabi ki yaşıyorum. Duygusal taciz çok yaşıyorum. Müşteri artık her gün gelmeye başlıyor, sizi telefon ile rahatsız etmeye başlıyor. Tamamı ile iletişimimi kesiyorum, masasına gitmiyorum. Telefon ile engelliyorum.

14. İşletmenizle ilgili en büyük hedefiniz ya da hayaliniz nedir? (Büyüme, mevcut durumu devam ettirme, yeni pazarlar bulma, kurumsallaşma, ürün ve hizmet çeşidini artırma)

Hayalim marka olmak, çok net.

14a-Bu hedefe ulaşmak için en çok kimden destek beklemektesiniz? (Aile-Devlet-Örgüt)

Bu güne kadar en büyük desteği çalışanlarımdan, eşimden ve burayı sahiplenen müşterilerimden aldım ve benim mücadelelem tabi.

14b-Bu süreçte ileriye dönük en büyük ihtiyacınız nedir? (Danışmanlık, hammadde, personel, sermaye, tanıtım)

Benim tüm elemanım burasını kendi işi gibi görür, bunu için 2 yıl mücadele ettim. Onların aile sorunlarına kadar bilirim, elimden geldiğince çözmeye çalışırım. Abla gibi sorunlarını çözerim, her sorunlarında bana gelirler ama iş ile ilgili hiçbir zaman taviz vermem. Bir yanlış

gördüğümde hiç acımadan bir elemanı gönderirim onlar bilirler. Samimiyetim de kurallarım da yani hepsini işime yansıtıyorum.

Eleman işe alırken tecrübesini sorarım. Bir hafta ücretsiz çalıştırırım denemek için. Sonraki süreçte elemanı sürekli takip ederim, müşteri iletişimine, temizliğine her şeye dikkat ederim. 1. İkazda çeker konuşurum, ikincisini de konuşurum 3. İkazda gönderirim.

15. Girişimci olmak isteyen kadınlara özellikle bir öneriniz olur mu?

Cesaretli olsunlar. Önce küçük çaplı bir yerden başlamalarını ve işin tekniğini ve mutfağını bilmelisiniz. O elemanınız işten ayrıldığında işin başına sizin geçip yapabilmemiz de çok önemli.

16. Eklemek istediğiniz başka görüşleriniz ya da söylemek istediğiniz şeyler var mı?

Teşekkürler

EK 4. TEZ FOTOKOPİSİ İZİN FORMU

TEZ FOTOKOPİSİ İZİN FORMU

ENSTİTÜ

Fen Bilimleri Enstitüsü

Sosyal Bilimler Enstitüsü

YAZARIN

Soyadı: Yavuz Özgül

Adı: Sevgi

Bölümü: Sosyal Politikalar

TEZİN ADI: KAMU DESTEKLERİNDEN YARARLANAN KADIN GİRİŞİMCİLER:
ANKARA İLİ ÖRNEĞİ

TEZİN TÜRÜ: Yüksek Lisans Doktora

1- Tezimin tamamından kaynak gösterilmek şartıyla fotokopi alınabilir.

2- Tezimin içindekiler sayfası, özet, indeks sayfalarından ve/veya bir bölümünden kaynak gösterilmek şartıyla fotokopi alınabilir.

3- Tezimden bir (1) yıl süre ile fotokopi alınamaz.

TEZİN KÜTÜPHANEYE TESLİM TARİHİ:

EK 5. ETİK KURULU RAPORU

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ (AYBÜ) ETİK KURULU PROJE ONAY BELGESİ		
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Politika Bölümü öğrencilerinden Sevgi YAVUZ ÖZGÜL'ün, "Türkiye'de Kadın Girişimciliği ve Kamu Destekleri" adlı araştırması değerlendirilmiştir. (Bu kısım başvuru sahibi tarafından doldurulmalıdır)		
Proje etik açısından uygun bulunmuştur.	☒	
Proje etik açısından geliştirilmesi gerekmektedir.	☐	
Proje etik açısından uygun bulunmamıştır.	☐	
AYBÜ ETİK KURULU KARARI (Etik Kurul tarafından doldurulacaktır)		
Araştırma kodu (Yıl - Araştırma sıra no)	2019 - 219	
Başvuru formunun Etik Kurula ulaştığı tarih	26.04.2019	
Etik Kurul Karar toplantı tarihi ve karar no	29.05.2019 - 08	
Yer	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Esenboğa Külliyesi	
Katılımcılar	Formda imzası bulunan üyelerimiz toplantıya katılmıştır.	
KURUL BASKANI, BASKAN YARDIMCISI VE ÜYELER:		
Prof. Dr. Cem Şafak ÇUKUR	Başkan	<input type="text" value="İMZA"/>
Prof. Dr. Tekin AKDEMİR	Bşk. Yrd.	<input type="text"/>
Prof. Dr. Muharrem KILIÇ	Üye	<input type="text" value="Muharrem KILIÇ"/>
Doç. Dr. Özge GÖKBULUT ÖZDEMİR	Üye	<input type="text"/>
Dr. Öğr. Üyesi Ertuğrul DEMİRDEL	Üye	<input type="text" value="Ertuğrul DEMİRDEL"/>
Dr. Öğr. Üyesi Behlül TOKUR	Üye	<input type="text"/>
Dr. Öğr. Üyesi Şule KAYA	Üye	<input type="text" value="Şule KAYA"/>
Dr. Öğr. Üyesi Birgül ÖZKAN	Üye	<input type="text"/>
Dr. Öğr. Üyesi Nimet YILDIRIM TİRGİL	Üye	<input type="text" value="Nimet YILDIRIM TİRGİL"/>